



การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ของชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก
**Sustainable Development of Tourism in the Communities on
Western Songkhla Lake Basin**

รองศาสตราจารย์ ดร. ประมวล เทพสงเคราะห์ หัวหน้าโครงการวิจัย
ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรินทร์ เทพสงเคราะห์ ผู้ร่วมวิจัย
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณการวิจัยจาก
มหาวิทยาลัยทักษิณ



คำรับรองคุณภาพ

ข้าพเจ้า รองศาสตราจารย์อัมชา ก.บัวเกษร ได้ประเมินคุณภาพงานวิจัย

เรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก

โดย ประมวล เทพสงเคราะห์ และจรินทร์ เทพสงเคราะห์

มีความเห็นว่า ผลงานวิจัยฉบับนี้มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์

- ดีมาก
 ดี
 ปานกลาง
 ต่ำ

ซึ่งสมควรเผยแพร่ในแวดวงวิชาการได้

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(รองศาสตราจารย์อัมชา ก.บัวเกษร)

วันที่ 14 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554

คำนำ

การดำเนินงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก เป็นการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมทั้งการกระจายแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ของแต่ละชุมชน เป็นข้อมูลให้ทราบศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว แล้วนำมาพัฒนาการท่องเที่ยวตามศักยภาพของชุมชน และการเสริมความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืนบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก โครงการวิจัยดังกล่าว จึงเป็นโครงการที่ช่วยให้ผู้คนในชุมชนได้ร่วมมือกันที่จะแสดงศักยภาพด้านการบริหารจัดการชุมชนของตนเอง รวมทั้งร่วมมือกันจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้กับชุมชนต่อไป



(รองศาสตราจารย์ ดร. ประมาณ เทพสงเคราะห์)

หัวหน้าโครงการวิจัย

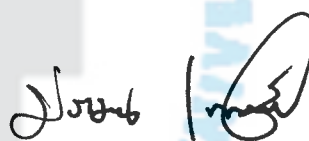


ประกาศคุณูปการ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก ผู้วิจัยได้ดำเนินการงานวิจัย โดยได้รับความช่วยเหลือจากผู้ที่มีส่วนทำให้ผลงานวิจัยนี้สำเร็จเรียบร้อย จึงขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ทำให้ผลงานวิจัยเสร็จสิ้นได้ รวมถึงผู้ที่ให้ความช่วยเหลือและให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนในแต่ละพื้นที่ได้ทำงานร่วมกับคณะผู้วิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

1. ประธานชมรมท่องเที่ยวและหัวหน้ากลุ่มท่องเที่ยวชุมชน โดยให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยในการให้สัมภาษณ์รวมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลการดำเนินงานของชมรมท่องเที่ยว จำนวน 17 ชุมชน
2. เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการด้านแหล่งข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่ของชุมชนให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ของเขตการปกครองส่วนท้องถิ่น และได้เข้าร่วมประชุมสัมมนาด้วยกันกับผู้วิจัย
3. นายกองดีการบริหารส่วนตำบลเกาะยอ ได้ให้การต้อนรับการศึกษาดูงานของเครือข่ายการท่องเที่ยวเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการท่องเที่ยวชุมชน
4. นายกุล สุนทรวิจิตร นายกษมาคมวิชาชีพมัคคุเทศก์จังหวัดสงขลา และนายปรัชญากรณ์ ไชยคช จากสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคใต้ เขต 1 สงขลา เป็นวิทยากรบรรยายเกี่ยวกับบทบาทมัคคุเทศก์ในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนให้กับเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน

ขอขอบคุณหน่วยงานและบุคคลที่มีได้กล่าวถึงไว้ ณ ที่นี้ แต่ได้ช่วยเหลือให้การดำเนินการลุล่วงไปได้ด้วยดี



(รองศาสตราจารย์ ดร.ประมาน เทพสงเคราะห์)

หัวหน้าโครงการวิจัย

บทคัดย่อ

ชื่อโครงการวิจัย การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก
Sustainable Development of Tourism in the Communities on Western
Songkhla Lake Basin

ชื่อผู้วิจัย

- 1. หัวหน้าโครงการวิจัย** รองศาสตราจารย์ ดร. ประมาณ เทพสงเคราะห์
ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา (90000)
โทร. 081-2773933
- 2. ผู้ร่วมวิจัย** ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรินทร์ เทพสงเคราะห์
คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา (90000)
โทร. 074-311885

ระยะเวลาทำการวิจัย 1 ปี ตั้งแต่ 1 มกราคม 2550 ถึง 31 ธันวาคม 2550

การวิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนการจัด โปรแกรมท่องเที่ยวของชุมชน การจำแนกแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ของชุมชน และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งเสริมความรู้การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน มีวิธีดำเนินการ โดย เลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีการดำเนินการ โดยชุมชนแบบเจาะจงจำนวน 17 แห่ง เพื่อเก็บข้อมูลจากประธานชมรมท่องเที่ยวโดยใช้แบบสัมภาษณ์และข้อมูลการกำหนดตำแหน่งพิกัดในภาคสนาม การเก็บข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนจากเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้แบบสำรวจจำนวน 31 แห่ง มีการจัดประชุมเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อเสริมความรู้การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนรวมทั้งการศึกษาดูงานแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการพรรณนาการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน การจำแนกแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ของชุมชนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการเสริมความรู้มัคคุเทศก์ชุมชนมีผลการวิจัยดังนี้

1. การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตกมีพื้นที่ 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสงขลาประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน 3 กลุ่มได้แก่ ชุมชนประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยว, ชุมชนท่องเที่ยวเกาะยอในอำเภอเมืองสงขลาและชมรมท่องเที่ยวล่องแก่งถ้ำศรีเกษรในอำเภอรัตนภูมิ จังหวัดพัทลุงประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน 14 กลุ่มได้แก่ ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรคะโหมคในอำเภอคะโหมค, ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรควนขนุน กับ ชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทะเลน้อยในอำเภอควนขนุน, ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกงหราในอำเภอกงหรา, ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบางแก้วในอำเภอบางแก้ว, ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรป่าพะยอมในอำเภอป่าพะยอม, ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรพัทลุงในอำเภอเมืองพัทลุง, ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรศรีบรรพตในอำเภศรีบรรพต, ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรป่าบอน, ชุมชนบริการการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเชิงอนุรักษ์ทุ่งนารีในอำเภอป่าบอน, ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรศรีนครินทร์ในอำเภศรีนครินทร์, ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเขาชัยสนในอำเภอเขาชัยสน, ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปากพะยูนในอำเภปากพะยูนและ กลุ่มภูผาสองทะเลในอำเภอกงหรา มีรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 17 ชุมชนการจัดการให้มีโปรแกรมการท่องเที่ยวจำนวน 13 ชุมชนตามศักยภาพของทรัพยากรแต่ละชุมชน และมีจำนวน 4 ชุมชนไม่ได้จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่แน่นอนแต่จัดเป็นแบบให้การศึกษาเฉพาะเรื่องตามความสนใจของนักท่องเที่ยวที่จะเยี่ยมชม โดยทุกชุมชนมีความต้องการที่จะเสริมสร้างความรู้ในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเพื่อเป็นเครื่องมือที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

2. การจำแนกแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่การปกครองท้องถิ่นจำนวน 31 แห่ง รอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตกมีการกระจายของแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติจำนวน 63 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรมจำนวน 55 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวเชิงผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนจำนวน 19 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจำนวน 8 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประเพณีจำนวน 6 แห่ง

3. การเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และเสริมความรู้ของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตกรวมทั้งพื้นที่โดยรอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ต้องการให้มีศูนย์ประสานงานเครือข่ายจากนักวิจัยของสถาบันการศึกษาด้านการท่องเที่ยวเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมให้แต่ละชุมชนได้พบกันและร่วมประชุมกับสมาชิกเครือข่ายชุมชนด้านการท่องเที่ยวและจัดให้มีการหมุนเวียนจัดกาท่องเที่ยวตามโปรแกรมการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชน ด้านการเสริมความรู้เครือข่ายบุคลากรการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เข้ารับการอบรมได้รับความรู้ระดับดีมากทั้งในด้านบทบาท หน้าที่ และบุคลิกลักษณะของมัคคุเทศก์ชุมชนและการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการศึกษาภาคสนามร่วมกับชุมชนท่องเที่ยวเกาะยอ

Abstract

The objectives of the research were to study the model for development of tourism in the communities on Western Songkhla Lake Basin in terms of tourism programs, classification of tourism attractions, creation of tourism learning network and supplementation of knowledge of tourism management. The sample for the study consisted of 17 community-based tourism sites drawn according to the purposive sampling technique. The data were collected through interviews with chairmen of the tourism groups in the area, the use of GPS for field positioning and 31 surveys of tourism attractions from local government areas through interviews with respective officials, organizing meetings for community-based tourism network to supplement tourism management knowledge and study visits to tourism attractions for exchanging experience on appropriate tourism management model. The data were analyzed and presented using the descriptive analysis of the community-based tourism management, classification of tourism attractions in the local government areas and the supplementation of knowledge of networking for tour guides in community-based tourism. The findings of the study reveal the following.

1. The management of tourism in the communities on the western Songkhla Lake Basin covers two provinces: Songkhla and Phatthalung. Community-based tourism attractions in Songkhla consist of three tourism groups: local fishermen for tourism group and Koh Yor tourism group in Muang District and Srikesorn Cave rafting group in Rattaphoom District. Community-based tourism attractions in Phatthalung consist of 14 groups: agro-tourism group in Tamode District, agro-tourism group and Thale Noi, conservation tourism group in Khuan Khanon District, agro-tourism group in Kongra District, agro-tourism group in Bangkaeo District, agro-tourism group in Paphayom, agro-tourism group in Muang District, agro-tourism group in Sribanphot District, agro-tourism group and Thoong Nari Nai agro-

conservation tourism group in Pabon District, agro-tourism group in Sriharin District, agro-tourism group in Khaochaison District, agro-tourism group in Pakphayoon District and Phupha Song Thale tourism group in Kongra District. Of all the existing groups, 17 communities embrace tourism management models, 13 communities organize tourism programs in line with available resources and 4 communities do not provide tourism programs but the programs are organized haphazardly in accordance with the tourists' requirements. All communities have the objective to provide knowledge on tourism management as a vehicle for development of quality of life of the communities.

2. There are all together 31 tourism attractions in the areas of local governments covering the western Songkhla Lake Basin. All of these can be subcategorized into 61 sites for nature-tourism, 55 sites for art and culture-related tourism, 19 sites for local product-tourism, 8 sites for agro-tourism and 6 sites for custom-related tourism.

3. As for requirements of tourism groups in the western area of Songkhla Lake Basin, it is recommended that a coordinating center for the network of researchers from educational institutes be established to serve as a meeting point for members of community tourism groups. In addition, the center shall serve as a venue for alternate meeting for tourism management of each respective group's tourism program for others to participate. With regard to the supplementation of tourism networking knowledge for tourism personnel, it is agreed that seminars organized for the personnel produced a very good knowledge result for the participants whether in terms of improvement of the tour guide's personality, role, responsibility and exchange of knowledge as a result of the organization of a field study in conjunction with the tourism community of Koh Yor.

สารบัญ

	หน้า
ประกาศคุณูปการ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนที่	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ขอบเขตของการศึกษา	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน	6
ระบบสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว	25
การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น	28
การท่องเที่ยวแบบสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์	32
การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์	38
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	39
ระยะเวลาดำเนินการ	40
แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย	41
เครื่องมือในการวิจัย	41
การวิเคราะห์ข้อมูล	41
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล	42
1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน และโปรแกรมท่องเที่ยวชุมชน	42
2. การจำแนกแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน	93

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล (ต่อ)	
-3. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวและเสริมความรู้ การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน	100
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล	103
สรุปผลการศึกษา	103
อภิปรายผลการศึกษา	107
ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัยในครั้งนี้	111
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป	112
บรรณานุกรม	113
ภาคผนวก ก	117
ภาคผนวก ข	120



สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 แสดงแหล่งท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสงขลา	42
ตาราง 2 แสดงแหล่งท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดพัทลุง	43
ตาราง 3 แสดงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก จำแนกตามเขตพื้นที่การปกครองของชุมชน	94



สารบัญแผนที่

	หน้า
แผนที่ 1 แสดงขอบเขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา	46
แผนที่ 2 แสดงตำแหน่งชุมชนท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา	47
แผนที่ 3 แสดงตำแหน่งชุมชนท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุง	48



บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในปัจจุบันการท่องเที่ยวกำลังได้รับความนิยมสูง และกำลังเติบโตอย่างเห็นได้ชัดในประเทศไทย จึงไม่เป็นที่น่าแปลกใจหากสถานที่ใดยังคงความเป็นธรรมชาติแบบดั้งเดิมจะเป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยว อันเนื่องมาจากความได้เปรียบของสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการท่องเที่ยว จึงเป็นกำไรที่ไม่สามารถจะหาได้ง่ายๆ จากโลกปัจจุบันที่กำลังเจริญก้าวหน้า

การพัฒนาการท่องเที่ยว มีความสำคัญและเป็นแนวทางของการพัฒนาในภาพรวมมาโดยตลอด การท่องเที่ยวมีบทบาทและมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก รัฐบาลจึงถือว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นนโยบายหลักที่สำคัญประการหนึ่ง จึงได้พยายามจัดวางมาตรการและกระบวนการที่ถูกต้อง ในการวางแผนดำเนินงาน เพื่อขยายกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กว้างขวาง รัฐบาลและธุรกิจเอกชน ต้องร่วมมือกันพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว ส่งเสริมอำนวยความสะดวกตลอดจนบุคลากรทางการท่องเที่ยว ให้มีคุณภาพและมีมาตรฐาน เพื่อให้เพียงพอกับปริมาณและความต้องการของนักท่องเที่ยว การสร้างสรรค์แหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว การสนับสนุนประเพณีท้องถิ่น การผลิตสินค้า และของที่ระลึก ให้มีคุณภาพ ดังนั้น รัฐบาลไทยทุกสมัยจึงได้ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว การจะพัฒนาการท่องเที่ยวให้ประสบผลดีนั้นจำเป็นจะต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งปัจจัยทางภูมิศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม การวางแผนดำเนินงานเพื่อขยายและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กว้างขวาง และสามารถทำรายได้ให้กับประเทศ การที่ประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น ภูเขา ทะเล หาดทราย น้ำตก ถ้ำ ทะเลสาบ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่น่าสนใจ อีกทั้งความมีน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของคนไทย ซึ่งนับว่าเป็นปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างดียิ่งจึงสมควรที่คนไทยทุกคนควรเรียนรู้ และทำความเข้าใจกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของชาติเพื่อที่จะได้ช่วยกันอนุรักษ์ให้ยั่งยืน เนื่องจากประเทศไทยประกอบด้วยผู้คนหลายเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ วิถีชีวิตที่ดำรงอยู่บนพื้นฐานของความศรัทธา เป็นแนวทางที่สืบทอดกันมาเป็นวัฒนธรรมที่แสดงออกมาในรูปแบบของพิธีกรรม และพิธีการ รวมถึงการสร้างบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย การรับประทานอาหาร ภาษาพูด และการประกอบอาชีพที่ส่วนหนึ่งแสดงถึงความสามารถในด้านการช่าง ในการสร้างงานฝีมือที่งดงาม คือหนึ่งในทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าของประเทศ จากการศึกษาได้มีนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน และขยายรูปแบบการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

สำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ สรุปได้ว่าได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น ทั้งในกลุ่มชาวไทยและชาวต่างประเทศ มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งชุมชน เพื่อศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน วัฒนธรรม หัตถกรรมท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยว ซึ่งเอารูปแบบของที่พักเป็นศูนย์กลางและจัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นมาตามความต้องการของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวต้องการใกล้ชิดธรรมชาติที่สวยงามและมีวัตถุประสงค์ที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ซึ่งเต็มใจที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรม แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งจัดที่พักและอาหารให้นักท่องเที่ยวโดยได้รับคำตอบแทนตามความเหมาะสม

ภาคใต้ นับว่าเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางด้านการท่องเที่ยวอย่างมาก ด้านสภาพความงดงามของธรรมชาติ และอารยธรรมโบราณ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะเป็นจุดเด่นของภาคใต้ มีศักยภาพและความพร้อมที่จะต้อนรับผู้มาเยือนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ แหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยว เช่น ทะเล เกาะ แก่ง ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ อุทยานแห่งชาติฯ น้ำตก ชายหาด ถ้ำ แหล่งประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น และวัฒนธรรมชายฝั่งทะเล โดยภาคใต้มีภูมิประเทศเป็นคาบสมุทรที่มีทะเลขนานทั้งสองด้าน ด้านทิศตะวันออกมีลักษณะชายฝั่งทะเลราบเรียบมีเขตน้ำตื้นกว้างขวาง มีหาดทรายสวยงาม มีเกาะที่สวยงาม ส่วนด้านทิศตะวันตกมีลักษณะชายฝั่งเว้าแหว่ง มีอ่าวและเกาะแก่งที่สวยงามมาก จากความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวและความพร้อมของทรัพยากรการท่องเที่ยวทำให้ภาคใต้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมากระแสการอนุรักษ์ได้เพิ่มสูงขึ้น จึงเกิดแนวทางการท่องเที่ยวแนวใหม่โดยมีรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น โดยมีปรัชญาหลักคือ การเพิ่มรายได้ทางการท่องเที่ยวควบคู่กับการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม โดยเน้นการจัดการของชุมชนเพื่อชุมชน

ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ครอบคลุม 3 จังหวัด ได้แก่ พัทลุง นครศรีธรรมราช และสงขลา มีพื้นที่ประมาณ 8,495 ตารางกิโลเมตร ความยาวจากเหนือจรดใต้ประมาณ 150 กิโลเมตร และจากตะวันออกถึงตะวันตกประมาณ 65 กิโลเมตร ด้านตะวันตกเป็นเทือกเขาบรรทัดถือเป็นพื้นที่ต้นน้ำ แล้วค่อย ๆ ลาดลงสู่ทะเลสาบสงขลา ประกอบด้วย 8 ลุ่มน้ำย่อย เป็นพื้นดินร้อยละ 90 ที่เหลือเป็นพื้นน้ำร้อยละ 10 ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วนเชื่อมต่อกัน ได้แก่ ทะเลน้อย ทะเลสาบตอนบน ทะเลสาบตอนกลาง และทะเลสาบตอนล่าง ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวคือ มีระบบนิเวศแบบเปิดแบบ 3 น้ำ ซึ่งมีการผสมผสานทั้งน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม จึงทำให้มีความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นที่อยู่อาศัยอันอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำและพืชพรรณธรรมชาตินานาชนิด เป็นแหล่งประกอบอาชีพที่สำคัญของประชาชนมากกว่า 1.5 ล้านคน และมีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางด้านศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติ ในช่วงที่ผ่านมามีการใช้ประโยชน์พื้นที่และทรัพยากรต่าง ๆ ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่เกินศักยภาพขาดความสมดุล และส่งผลกระทบต่อและก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลาย ๆ ประการ เช่น ความเสื่อมโทรม

ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพลดลง การตื่นเงินของทะเลสาบและคูคลองสาขาสายต่าง ๆ คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม มีความขัดแย้งในการใช้น้ำระหว่างชุมชน เป็นต้น อันส่งผลให้วิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ตกต่ำ มีฐานะยากจน และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

จากสภาพการณ์ดังกล่าว รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญและศักยภาพของทะเลสาบสงขลา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบ สงขลา เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว อันจะทำให้คนในท้องถิ่น เกิดความภาคภูมิใจในแหล่งท่องเที่ยว ในชุมชนของตนเอง และเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้มากขึ้น รวมทั้งการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนอื่น และทางราชการรวมถึงหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจะได้นำผลการวิจัยนี้ไปปรับใช้ในการอนุรักษ์และพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวในท้องถิ่นอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนและโปรแกรมท่องเที่ยวของชุมชน
2. เพื่อจำแนกแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ของชุมชน
3. เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวและเสริมความรู้การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

1. รายงานเกี่ยวกับรูปแบบท่องเที่ยวและแหล่งการท่องเที่ยวของชุมชนในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
2. ประชาชนมีความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว
3. มีโปรแกรมการท่องเที่ยวและแผนพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
4. เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ที่จะนำข้อมูลไปปรับใช้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งอื่น ๆ ตลอดจนปรับใช้เพื่อพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ที่มีการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดการการท่องเที่ยว (Tourism management) หมายถึง การจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามากำหนด ทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆ ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม

2. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศเอาไว้ได้ด้วย

3. การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน (Community tourism development) หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ชุมชนสามารถเข้ามากำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและ เป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านข้อมูล การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ข้อมูล 2 ลักษณะ ดังนี้

1.1 ข้อมูลจากเอกสาร เป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพและแนวทางการจัดการท่องเที่ยว เอกสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในทะเลสาบสงขลา และเอกสารเกี่ยวกับทะเลสาบสงขลา

1.2 ข้อมูลภาคสนาม เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ที่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว เช่น คณะกรรมการของชุมชนต่าง ๆ ชาวบ้านในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นอกจากนี้แล้ว การเก็บข้อมูลจะจัดประชุมกลุ่มแต่ละกลุ่ม โดยมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เข้าร่วมประชุมกลุ่ม ของทุกอำเภอ จำนวน 20 อำเภอ ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เพื่อนำข้อมูลมาจัดทำฐานข้อมูลตามลำดับดังนี้

1.2.1 แหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว จำนวนแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลเชิงเนื้อหาวิชาการของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว ที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยว

1.2.2 จำแนกลำดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนของทุกอำเภอ

1.2.3 จัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวของชุมชน

1.2.4 ทำแผนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

แนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว ด้านที่พัก ด้านนักท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการ ด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ด้านภูมิประเทศและสภาพแวดล้อม ด้านสินค้าและกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านรายละเอียดเนื้อหาความรู้ของแหล่งท่องเที่ยว

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก เป็นพื้นที่เป้าหมายในการเก็บข้อมูลกับผู้นำชุมชนท่องเที่ยว 17 ชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่ในอำเภอต่าง ๆ จำนวน 20 อำเภอ ได้แก่ ป่าพะยอม ศรีบรรพต ควนขนุน กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ อำเภอเมืองพัทลุง กงหรา เขาชัยสน บางแก้ว ตะโหมด ป่าบอน ปากพะยูน รัตภูมิ ควนเนียง บางกล่ำ หาดใหญ่ คลองหอยโข่ง สะเดานาหม่อม เมืองสงขลา และชะอวด (ยกเว้น สิงหนคร สทิงพระ กระแสสินธุ์ ระโนด หัวไทร ซึ่งอยู่ฝั่งตะวันออกของกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา) พื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตกจะมีความหลากหลายของทรัพยากรตั้งแต่ชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณภูเขาจนถึงทะเลสาบสงขลา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้จำแนกแนวคิดการวิจัยจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีแนวคิดในการศึกษา 5 แนวคิด ได้แก่

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน
2. ระบบสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว
3. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. การท่องเที่ยวแบบสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
5. การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน

พัชริน คำรงกิตติกุล (2547) กล่าวว่า ประเด็นตัวชี้วัดการจัดการการท่องเที่ยว นับว่าเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการติดตามการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : WTO) ได้พัฒนาตัวชี้วัดด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในมิติต่างๆ ทั้งด้านการจัดการคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม และได้ทดสอบในประเทศต่างๆ จำนวนหนึ่ง เพื่อนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ของแต่ละประเทศ ปัจจุบันพร้อมให้การสนับสนุนด้านเทคนิคการพัฒนาตัวชี้วัดที่เหมาะสมกับแต่ละประเทศหรือกลุ่มภูมิภาค โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมทั้งหน่วยงานในท้องถิ่น องค์การเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ

ส่วนประเด็นระบบรับรองการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้น ที่ผ่านมามีการประชุมกลุ่มย่อยมาแล้วหลายภูมิภาคและจากการประชุมครั้งนี้มีข้อเสนอแนะว่าแต่ละประเทศควรพัฒนาระบบที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นของตนเอง และในภูมิภาคที่มีสภาพทางกายภาพและวัฒนธรรมใกล้เคียงอาจจะร่วมกันพัฒนาระบบรับรองการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนร่วมกันภายในภูมิภาค

วีระศักดิ์ อนันตมงคล (2545) กล่าวว่า ระบบธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของชาวตะโหนดจนกลายเป็นวิถีคิด วิถีพฤติกรรม และวิถีชีวิต สำหรับรูปแบบมาตรฐานการท่องเที่ยวที่สามารถกำหนดได้ในกลุ่มป่าชุมชนเขาหัวช้าง กลุ่มถ้ำพระ ถ้ำฝาย ถ้ำครกบด และกลุ่มน้ำตกลานหม่อมซู้ย มีเกณฑ์มาตรฐานใน 5 มิติ คือ มิติด้านแหล่งท่องเที่ยว มิติด้านศิลปวัฒนธรรม มิติด้านเศรษฐกิจ-สังคม มิติด้านความคุ้มค่าต่อการท่องเที่ยว และมิติด้านศิลปวัฒนธรรม ในส่วนที่จะเสริมให้ชุมชนตะโหนดมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น จะต้องเสริมสร้างตามกรอบแนวคิดประชาตำบล 5 ประการ คือ

1. โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะและช่องทางการสื่อสาร
2. กระบวนการเรียนรู้ชุมชน
3. ภาพการณ์นำและผู้นำชุมชน
4. การพึ่งตนเอง
5. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสถาบัน

นอกจากนี้ในเชิงพัฒนาควรดำเนินงานดังนี้

1. องค์กรส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องควรร่วมกับชุมชนจัดทำแผนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลตะโหมค
2. ควรถอดบทเรียนระบบคิด การทำงานของสถานีวิจัยตะโหมคเผยแพร่เป็นต้นแบบการทำงานของชุมชนอื่น
3. ควรจัดตั้งศูนย์ประสานงาน และบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่วัดตะโหมคเนื่องจากเป็นศูนย์กลางธรรมชาติชุมชนซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยว
4. ควรให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนประชาคมตำบลอย่างต่อเนื่อง

ชาวลิต สิทธิฤทธิ (2545) กล่าวว่า ชุมชนกรุงชิงมีประวัติศาสตร์ วิธีการดำรงชีวิตที่เกื้อกูลธรรมชาติผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ และการจัดการการท่องเที่ยวที่ผ่านมาประสบกับปัญหาด้านการบริหารจัดการ ผลกระทบต่อทรัพยากรชุมชน ขาดองค์กรประสานงานที่มีประสิทธิภาพ ขาดความเข้าใจต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงได้ร่วมกันดำเนินงานในรูปแบบโครงสร้างพร้อมคณะกรรมการบริหารเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชน กรุงชิง และสร้างชุดการท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจริงๆ และร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกิดการบูรณาการแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่ออาชีพ วัฒนธรรม การละเล่นของชุมชน การเรียนรู้วิธีการค้นหาคำตอบของชุมชน ด้วยกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นการเปิดเวทีการเรียนรู้โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมทำให้เกิดพัฒนาการด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน รวมถึงการจัดการทรัพยากร อันเป็นแนวคิดการจัดการที่ยั่งยืน เป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ช่วยกันดูแลรักษา ในรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายธรรมชาติ ท้ายสุดชุมชนกรุงชิงก็จะสามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นแหล่งศึกษาดูงานของชุมชนอื่น และมีลักษณะการขยายเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภาคใต้

จรัญญา แดงน้อย (2550) กล่าวว่า จากบทเรียนการดำเนินงานที่ผ่านมาของ เครือข่ายการเรียนรู้และประสานงานวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่ายังมีงานบางส่วนที่ไม่สามารถสนับสนุนชาวบ้านในมิติของงานพัฒนาได้ ดังนั้นจึงได้มีการประสานความร่วมมือกับ โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ (Responsible Ecological Social Tours, REST Project) ในการทำงานร่วมกันเพื่อ

พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ครอบคลุมทั้งระบบ ซึ่งหลังจากการจัดประชุมการสังเคราะห์องค์ความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน (งานจุดกรรมประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน) ทางเครือข่ายฯ และโครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติจึงมีความเห็นตรงกันในการจัดทำโครงการความร่วมมือในลักษณะพันธมิตรทางการทำงานร่วมกัน ภายใต้แนวคิดการจัดตั้ง “สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนประเทศไทย” ภายใต้ความร่วมมือของทั้ง 2 องค์กร

ภารกิจแรกของสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนประเทศไทย ได้เน้นการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพชุมชนในด้านต่างๆ เพื่อให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตัวเอง ซึ่งการเริ่มต้นในการพัฒนาศักยภาพชุมชนนั้น ทางสถาบันส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน จะได้ร่วมกันศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรในการฝึกอบรมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น ชาวบ้านในชุมชนท่องเที่ยวเครือข่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น พี่เลี้ยงโครงการวิจัย หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ความสามารถในการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงทำหน้าที่ในการหนุนเสริมชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวได้ โดยหลักสูตรที่ได้จะถูกส่งต่อไปกับ “วิทยาลัยวิจัยเพื่อท้องถิ่น” เพื่อใช้ดำเนินการฝึกอบรมต่อไป

อุดร วงษ์ทับทิม (2550) กล่าวว่า ในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมโดยชุมชน ควรให้ความสำคัญอันดับต้นกับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และดำเนินการพัฒนาที่เข้าถึงกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม อันเป็นกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ให้ความสำคัญทั้งระบบอย่างมีเอกภาพ มองไกลถึงคุณภาพชีวิตของคนรุ่นอนาคต ให้ความสำคัญแก่การกระจายทรัพยากรที่เป็นธรรม มีการคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ และเป็นการพัฒนาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีต่าง ๆ อย่างแท้จริง

ในการศึกษาทำความเข้าใจสิ่งเหล่านี้ ต้องรวบรวมปัจจัยทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจเข้าด้วยกัน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยทักษะในทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ภูมิศาสตร์ นิเวศวิทยา และความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งอาจทำได้โดยการร่วมมือประสานงานกันระหว่างภาคีต่างๆ เช่น องค์กรชุมชนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น หอการค้า รวมทั้งองค์การสถาบันต่าง ๆ ของประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในกลุ่มแม่น้ำโขง ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความยั่งยืน ควรดำเนินการพัฒนาอย่างเหมาะสม ผสานสอดคล้องกับศักยภาพของระบบนิเวศลุ่มน้ำ มีการรักษาคุณภาพของระบบนิเวศดั้งเดิม ควบคู่ไปกับการรักษาภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สืบทอดต่อเนื่องกันมา โดยพยายามสร้างไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนให้มากที่สุด

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในกลุ่มน้ำโขง ควรมุ่งส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้คนในกลุ่มน้ำให้ดีขึ้นอีกทั้งกระตุ้นจิตวิญญาณให้เกิดความรัก ห่วงแทน ภาคภูมิใจในมรดกทางภูมิปัญญา และเกิดความตระหนักใน

คุณค่าแห่งศิลปวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การร่วมมือร่วมใจกันรักษาและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนให้ยั่งยืนสืบไป

สุรัชย์ บุญเจริญ (2550) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based tourism) เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่ชูความยั่งยืน โดยที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานความคิดที่ว่าเป็นเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และวิถีชุมชนมาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถในการดำเนินงานตั้งแต่ การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน โดยเน้นให้เกิดความยั่งยืน ผู้คนรุ่นลูกหลาน และเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ตลอดจนคำนึงถึงความสามารถในการรองรับธรรมชาติเป็นสำคัญ

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2547) กล่าวว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นอีกหนึ่งยุทธศาสตร์ที่รัฐบาลให้ความสำคัญ เนื่องจากประเทศไทยได้รับรายได้จากการเดินทางท่องเที่ยวของทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นจำนวนมหาศาลในแต่ละปี และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แม้ว่าการท่องเที่ยวจะดึงเม็ดเงินจำนวนมหาศาลเข้าประเทศ แต่ก็เชื่อว่าเราจะไม่สูญเสียอะไรเลย คู่กันง่ายๆ ปัญหาขยะล้นเมือง ปัญหาดินเสื่อม น้ำเสีย ความหลากหลายทางชีวภาพหายไป สูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ปัญหาการค้าประเวณี ผลกระทบในแง่ลบเหล่านี้ มีต้นเหตุมาจากการเดินทางท่องเที่ยวอย่างขาดจิตสำนึก แต่ทว่าปัญหาเหล่านี้จะไม่เกิดจากนักท่องเที่ยวเพียงแต่ฝ่ายเดียว แต่ตัวเราเอง (ภาครัฐ ภาคเอกชน ท้องถิ่น ประชาชน) ในฐานะเจ้าบ้าน ก็มีไม่น้อย เนื่องจากเรายังขาดความรู้ในด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว ขาดกลไกพลวัตที่เข้มแข็งขาดการทำงานเชิงเครือข่าย ขาดข้อมูลหรือองค์ความรู้ที่มีคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยว และที่สำคัญเรายังขาดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพซึ่งเปรียบเสมือนเข็มทิศที่จะชี้แนะเราไปยังเป้าหมาย เมื่อเราขาดเข็มทิศที่มีประสิทธิภาพแล้ว มันก็ไม่ต่างอะไรกับคนที่หลงทางสักเท่าใดนัก เพราะนอกจากจะยังไม่รู้ชัดว่าจะไปทางทิศไหนดี ที่แย่กว่านั้นยังไม่รู้ว่าขณะนี้อยู่ที่ใด

วนิชย์ ไชยแสง (2549) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการจากการมีส่วนร่วมจากการจัดเวทีประชาคม ของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ตระหนักและเข้าใจบทบาทของตนเองในการเข้าร่วมเวทีประชาคม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แสดงความคิดเห็นของทุกภาคส่วน จึงทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีทั้งผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมเวทีประชาคม ชุมชนเข้าใจและตระหนักในการมีส่วนร่วมกิจกรรมในชุมชน จากการศึกษาที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นทำให้เกิดการสำนึกและตระหนักในความเป็นเจ้าของพื้นที่ และกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชนและหน่วยงานของรัฐที่เคยมีส่วนช่วยเหลือชุมชนในอดีตเริ่มเข้าใจบทบาทของชุมชน ดังนั้น การจัดการท่องเที่ยวที่จะให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

จึงต้องใช้ระยะเวลาเพื่อให้เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันและสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้วิจัย และชุมชน รวมทั้งตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยหน่วยงานรัฐ ควรลดบทบาทและหน้าที่ของผู้ชี้นำลง ให้ความสำคัญของชุมชนมีส่วนร่วม มีการแสดงออกมากขึ้นจึงจะเกิดคำว่าความยั่งยืนอย่างแท้จริง

การท่องเที่ยวที่เน้นในทางสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต การส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนจึงควรคำนึงถึงเรื่องผลกระทบและความสอดคล้องกับความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวควรมีความเข้าใจในประเพณีท้องถิ่น มากกว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในระยะสั้น ตลอดจนการกระตุ้นให้ชุมชนร่วมมือกันอนุรักษ์สิ่งที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว การร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ องค์กรชุมชนและชุมชน ในการระดมความคิดเพื่อหาแนวทางในการกำหนดรูปแบบมาตรฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจ ให้เหมาะสมกับสภาพชุมชน นอกจากนี้ควรที่จะคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้อง

เกสรี ลัดเลีย (2549) กล่าวว่า การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางทะเลเพื่อส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวภาคใต้ กรณีศึกษาทะเลสตูล-ตรังนั้น ต้องคำนึงถึงศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและต้องมีการส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว และมีระบบความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยวด้วย นอกจากนี้ระบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยวเวลานั้น ภาครัฐต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนเครือข่ายบุคคลในแหล่งท่องเที่ยวให้มีความเข้มแข็งสามารถวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของตนเองได้ โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน และการส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวด้วยการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว ควรพิจารณาเส้นทางให้เหมาะสมกับบริบทและความต้องการของแต่ละจังหวัดเพื่อนำสู่ตลาดการท่องเที่ยว ทั้งนี้เส้นทางท่องเที่ยวที่เหมาะสมคือ เส้นทางท่องเที่ยวทะเลสตูลเชื่อมโยงกับเกาะลังกาวิประเทศมาเลเซียในเวลาสามวันสองคืนในการท่องเที่ยว เป็นการเปิดประตูสู่ประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งนี้ควรค้างคืนในพื้นที่จังหวัดสตูล เส้นทางท่องเที่ยวทะเลตรังโดยเชื่อมโยงเส้นทางของแหล่งท่องเที่ยวทางบก และแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลสามวันสองคืน เนื่องจากทะเลตรังมีลักษณะทางกายภาพที่เอื้อให้ท่องเที่ยวแบบวันเดียวเที่ยวจบได้ จึงต้องเชื่อมโยงเส้นทางกับแหล่งท่องเที่ยวทางบก เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวอยู่ในจังหวัดตรังได้นานขึ้น และเส้นทางท่องเที่ยวสองทะเลเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวทะเลสตูลและทะเลตรังสี่วันสามคืนเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เต็มอิ่มกับบรรยากาศของสองทะเล

กรมททางหลวงชนบท (2549) กล่าวว่า ด้วยความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ และความงดงามของสถาปัตยกรรมตลอดจนสภาพสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประเทศ ไทย จึงทำให้ประเทศไทยสามารถดึงดูดเงินตราจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้

เป็นอันมากในแต่ละปี ซึ่งเป็นการกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี นับตั้งแต่มีการประกาศปีการท่องเที่ยวไทย เป็นต้นมาได้ค้นพบแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และได้มีกลุ่มพันธกิจต่าง ๆ เข้าไปดำเนินการเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยมีการพัฒนาบางประการไม่สอดคล้องกับความต้องการและวัฒนธรรมประเพณีของประชาชนในท้องถิ่น และแนวคิดเรื่องการเพิ่มสิ่งดึงดูดใจเพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวให้มาเยือน เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวเกิดแรงจูงใจเข้ามาเที่ยวในชุมชนมากขึ้น ซึ่งมีดังนี้

1. จัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ขึ้นภายในบริเวณ เช่น สำนักงาน (ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร), ที่จอดรถรับ-ส่ง, ที่ขายสินค้าที่ระลึกหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ร้านอาหารและห้องน้ำที่สะอาดพร้อมกับบริเวณที่กางเต็นท์และปรุงอาหาร ท่ามกลางภูมิทัศน์ที่งดงาม โดยเฉพาะในฤดูฝนและหนาว มีลานและเฉลียงชมพระอาทิตย์ขึ้นและตก

2. การจัดทำสัญจรทางเท้าและจักรยาน จากบริเวณที่กางเต็นท์เข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ พร้อมทั้งสร้างองค์ประกอบทางกายภาพอื่นๆ ตลอดเส้นทางสัญจรทางเท้า อุปกรณ์ประกอบถนนได้แก่ เสาไฟตู้โทรศัพท์สาธารณะ ม้านั่ง ถังขยะ ป้ายบอกทาง เป็นต้น ควรกำหนดให้มีรูปแบบที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ซึ่งอาจต้องสร้างหรือกำหนดขึ้น ทางเดิน ทางเท้าริมถนน บริเวณเชื่อมต่อนี้ควรใช้วัสดุปูพื้นที่แตกต่างจากทั่วไป โดยแสดงลักษณะของท้องถิ่นและความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมในบริเวณนั้น เช่นการใช้แอสฟัลต์ร่วมกับแผ่นซีเมนต์หรือหินทราย

จำเนียร ชูณหโสภาค (2549) กล่าวว่า สำหรับแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพของคนในชุมชน เพื่อการเข้าร่วมในการพัฒนา การท่องเที่ยว ผู้ความยั่งยืนของทั้ง 4 ชุมชน พบว่า บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมศักยภาพ ประเด็นที่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรม คือ แนวทางการสร้างความสามัคคีในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยว การอบรมการใช้ภาษาอังกฤษ การจัดการโฮมสเตย์ การสร้างความประทับใจในการเป็นเจ้าบ้านที่ดี และการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ในส่วนของรูปแบบที่ต้องการคือ การจัดศึกษาฐานการศึกษากรณีตัวอย่าง การบรรยาย การประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สถานที่จัดกิจกรรม ส่วนใหญ่ต้องการไปที่องค์การบริหารส่วนตำบล ขนาดผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่เกิน 50 คน โดยให้ใช้ระยะเวลา 2 - 3 วันและเหตุผลที่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมศักยภาพเพราะต้องการพัฒนาความรู้เพื่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

พิมพ์สิริ ชูศรีโหม (2549) กล่าวว่า การใช้บริบทชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเป็นแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น จะต้องอาศัยเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชน เนื่องจากเอกลักษณ์ของตำบลมีความชัดเจน และเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งแหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาล และแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงก็มีความน่าสนใจ ทั้งในแง่ประวัติความเป็นมาและคุณค่าด้านจิตใจ วิถีชีวิตของคนในชุมชนก็มีความน่าสนใจ และมีความเกี่ยวข้องกับตำนานที่มีมาช้านานอย่างตำนานผาแดง-นางไอ่ นอกจากนี้ การสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เสริม

แหล่งท่องเที่ยวเดิม เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนก็มีความเป็นไปได้ เพียงแต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้ามาจัดการการท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตามเมื่อศึกษาวิจัยแล้ว ก็สามารถหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยใช้บริบทชุมชนได้ ด้วยการจัดเส้นทางท่องเที่ยวที่ครอบคลุมบริบทชุมชน และ ยังสร้างเครือข่ายเส้นทางท่องเที่ยวไปยังอำเภออื่นๆ ของจังหวัดอุดรธานี ซึ่งจะสามารถนำความเข้มแข็งไปสู่ชุมชนอื่นๆ ได้ต่อไป

สิ่งที่ต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วนคือ การสร้างความเข้าใจแก่คนที่เกี่ยวข้อง ทั้งบุคลากรของหน่วยงานต่างๆ ชาวบ้าน และผู้ประกอบการ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ให้ความเข้าใจที่ถูกต้องอย่างไรก็ตามเยาวชน ก็เป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ ในเรื่องการสร้างจิตสำนึกรักษ์ท้องถิ่น และปลูกฝังเกี่ยวกับคุณค่าของวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของท้องถิ่นของตน และท้ายสุดต้องมีการสร้างความร่วมมือกับองค์กรส่วนต่างๆ เพื่อให้สามารถสร้างแนวร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างมีทิศทาง และยั่งยืนต่อไป

สิริวัฒนา ไจมา (2549) กล่าวว่า เจ็อนไขความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนจากแนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อสนองต่อกระแสการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่ได้นำมาใช้ในการจัดการพื้นที่ในเขตป่าอนุรักษ์ ซึ่งจะประสบผลสำเร็จหรือมีความยั่งยืนมากน้อยเพียงใดนั้น จำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบของชุมชนทั้งภายในและภายนอก ที่ตอบสนองต่อกระบวนการพัฒนาด้วยตนเอง ดังต่อไปนี้

เจ็อนไขภายในพื้นที่ การพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนใดๆ จะเกิดความยั่งยืนและประสบผลสำเร็จได้ นอกจากต้องมีลักษณะของพื้นที่ที่เอื้อต่อการพัฒนาและการเข้าถึงของนักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นลักษณะทางภูมิศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และ ความเป็นตัวตนของชุมชนหรือการมีอัตลักษณ์ที่ชัดเจน ตลอดจนวัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่สืบทอดกลมเกลอกับการสร้างชุมชน ซึ่งถือเป็นลักษณะอันเป็นทุนเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่ก่อนการพัฒนาแล้ว ยังจำเป็นต้องมีลักษณะต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ขนาดของชุมชนที่ทำการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ควรมีขนาดใหญ่จนเกินไป
2. ชุมชนควรมีลักษณะทางชาติพันธุ์ ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน
3. ชุมชนต้องมีศักดิ์ศรีและภูมิใจในวิถีการดำเนินชีวิตดั้งเดิม ความเชื่อ วัฒนธรรมของตน และภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากร
4. วิถีการดำรงชีวิตของชุมชนเกี่ยวโยงอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติอย่างชัดเจน
5. สมาชิกภายในชุมชนเคารพกฎระเบียบที่กำหนดไว้ใช้เป็นบรรทัดฐานในการอยู่ร่วมกัน
6. ชุมชนต้องยอมรับผลที่จะตามมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว
7. ชุมชนต้องตระหนักร่วมกันได้ว่า การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเป็นเครื่องมือสำหรับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

8. แคนนำชุมชนหรือผู้นำชุมชน ควรมีความเข้มแข็งเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในชุมชน

เงื่อนไขภายนอกพื้นที่ สำหรับเงื่อนไขที่มีความสำคัญ ต่อความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนอีกประการหนึ่ง คือ การมีสายสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภายนอกในเชิงอุปถัมภ์ ที่สามารถเอื้อประโยชน์ให้การช่วยเหลือแก่ชุมชนได้ ทั้งโดยตรงและในรูปเครือข่าย เนื่องจากชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะความรู้และประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยว ที่ต้องประกอบด้วยระบบการประชาสัมพันธ์ที่ดี การตลาดที่เข้มแข็งเทคนิคการกำหนดและต่อรองราคารวมทั้งการอำนวยความสะดวกและการบริการการท่องเที่ยว

เบญจา จันทรและคณะ (2549) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกลุ่มผู้นำชุมชน มีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบายและร่วมปฏิบัติตามนโยบาย ส่วนกลุ่มที่เป็นผู้ให้บริการผู้ประกอบการ และประชาชนจะร่วมเสียดสีแรงงานในกิจกรรมพัฒนาการท่องเที่ยว โดยผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ อายุมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการ ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของผู้นำชุมชนพบว่า ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขปัญหา และ ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยที่การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนด้านที่น้อยที่สุดคือ ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการ ของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของกลุ่ม

ชุกถิ่น อุณวิจิตร (2548) กล่าวว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวในทุกเรื่อง แต่บทบาท ทางการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ในปัจจุบันทั้งหมดอยู่ในระดับน้อยและน้อยที่สุด โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีบทบาทด้านการดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและการจัดกิจกรรม/ประเพณีสำหรับการท่องเที่ยว บทบาทที่มีอยู่ระดับน้อยคือการบริการทางการท่องเที่ยว เช่นการจัดพาหนะ การจัดบริการเสริม ฯลฯ ด้านความต้องการในการวางแผนและพัฒนากลไกการจัดการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความต้องการพัฒนาคนในท้องถิ่น และการอนุรักษ์เป็นวัตถุประสงค์หลัก กลไกที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาคือผู้นำประชาชน และกลุ่ม/ชมรมต่างๆ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้น้ำหนักกลไกด้านประชาชนมากที่สุดผู้สนับสนุนภายนอกที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคาดหวัง จากหน่วยงานของรัฐบาลมากที่สุดโดยเฉพาะการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัด วิธีบริหารจัดการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ต้องการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการร่วมมากที่สุด ความต้องการพัฒนาส่วนใหญ่เป็นความต้องการในระยะปีแรก ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องศักยภาพ บทบาทและความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวแยกตามสถานะขององค์กรขนาดใหญ่ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล กับ องค์การ

บริหารส่วนตำบล และเปรียบเทียบความเห็นของผู้บริหารระดับสูง ระดับกลางและระดับล่างพบว่า ความเห็นของผู้บริหารแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทุกด้าน

ร่ำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2547) กล่าวว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของทุกองค์กรจะต้องยึดมั่นในระบบ และกฎเกณฑ์ของการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้นควรพิจารณาองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. กระแสการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิดนี้เน้นเป็นแผนแม่บทของโลกตามหลักการ Agenda 21 ปฏิญญาสากลการประชุมสุดยอดของโลก ที่นคร โจฮันเนสเบิร์ก (Johannesburg Declaration 2002) ที่กล่าวถึงหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนคำนี้ถึง 3 หลักการ คือ การบูรณาการ เรื่องการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม การมีธรรมาภิบาล และสิทธิในการพัฒนา การเคารพสิทธิมนุษยชน เสรีภาพขั้นพื้นฐาน และจริยธรรม

2. การท่องเที่ยวเป็นการเรียนรู้และการเพิ่มคุณภาพชีวิต แนวคิดนี้เกิดจากกระแสของการท่องเที่ยวที่เน้น 3 S คือ ความปลอดภัย ความสะอาด และความพึงพอใจ มุ่งเน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ เน้นความเข้าใจเชื่อมโยงระหว่างการผลิตเสริมสร้างจิตใจคนในสังคม จริยธรรม เอื้ออาทร เสริมสร้างภูมิปัญญา ประสพการณ์และการเรียนรู้เชื่อมโยงกับสิทธิมนุษยชน ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา จารีตประเพณีและสิ่งแวดล้อม สร้างความสมดุล ความพอเพียงและยั่งยืนในโครงสร้างทาง เศรษฐกิจและสังคม มุ่งให้เกิดคุณภาพชีวิตมากกว่าการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน (ความคุ้มค่า)

3. การวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยว เพื่อจัดการตามแผนการตลาด การจัดทำแผนการตลาดประจำปี ทั้งแผนระยะสั้น ระยะยาว จะต้องวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อหาวิธีวางแผนการจัดการให้สอดคล้องกัน โดยพิจารณาจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการคือ ศักยภาพของทรัพยากร และความพร้อมในด้านการบริการ ศักยภาพและความพร้อมบริการของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่หลายระดับนั้น ควรพิจารณาจากกลุ่มที่มีระดับเดียวกันหรือใกล้เคียงกันนำมาส่งเสริมการท่องเที่ยวตามกลุ่มเป้าหมายของแผนการตลาด หากศักยภาพยังไม่ถึงตามเกณฑ์มาตรฐาน ผู้จัดการจะต้องพัฒนาฟื้นฟู เพื่อให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานกำหนด

4. การจัดการตามกลุ่มการค้าเน้นการด้วยกัน ประเด็นนี้การจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่พิจารณาจากกลุ่มการค้าเน้นการด้วยกันนั้น หมายถึง กลุ่มเชื่อมโยงในพื้นที่ กลุ่มเชื่อมโยงในรูปแบบของรายการท่องเที่ยว กลุ่มเชื่อมโยงในธุรกิจท่องเที่ยว และกลุ่มสินค้าที่สร้างสรรค์ใหม่ สำหรับการจัดการด้านกลุ่มธุรกิจนั้น ลักษณะการค้าเน้นการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นธุรกิจขนาดย่อม (SMEs)

5. การจัดการตามกรอบกฎหมายการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว การส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดรูปธรรมได้นั้น จะต้องนำกรอบของกฎหมายเป็นหลักปฏิบัติ มีกฎหมายที่ใช้บังคับต่อการรักษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอยู่ 2 ประเภท คือ กฎหมายในประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศ

นภคกุล ภาคพรต (2547) กล่าวว่า ที่ผ่านมามีการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของโลกมีมากขึ้น แต่กลับทำให้สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวด้วยคุณค่าหรือเสื่อมโทรมลง ช่วงปี พ.ศ. 2528-2529 นักวิชาการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของโลก ทั้งจากองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : WTO) สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (Pacific Asia Travel Association : PATA) มีความตระหนักในผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงได้ช่วยกันเสนอความคิดต่อการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ เพื่อยังคงรักษาระบบนิเวศต่อไปอย่างยั่งยืน ได้ จึงเกิดกระแสความคิดที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 3 ด้าน คือ

1. กระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวในการศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น
3. กระแสความต้องการให้ประชาชนในท้องถิ่น เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการจัดการเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบและได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

จากกระแสความคิด 3 ประการนี้ ทำให้เกิดแนวคิดการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยว แนวใหม่ที่ป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเพื่อรักษาระบบนิเวศของธรรมชาติ คือ “Green tourism หรือ Ecotourism” ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีกรอบและโครงสร้างเล็กๆ รวมกัน แล้วสามารถนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ นักวิชาการจากสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคพื้นแปซิฟิก (PATA) องค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) และนักวิชาการในอุตสาหกรรมทั้งจากยุโรป สหรัฐอเมริกา ต่างให้คำจำกัดความของคำว่า “Ecotourism” บนพื้นฐานองค์ประกอบว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการสิ่งแวดล้อม และการให้ความรู้การศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการ ร่วมคิด ร่วมดำเนินการ ได้รับผลประโยชน์ และบำรุงรักษา เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

สุรพิชัย พรหมสิทธิ์ (2547) กล่าวว่า การศึกษา และการวิจัยด้านการจัดการและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงเป็นส่วนสำคัญสำหรับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างผู้อาศัย ชุมชน และนักท่องเที่ยว หรือ การมีส่วนร่วมของผู้อาศัยและชุมชน ในการวางแผนการท่องเที่ยวของท้องถิ่น การศึกษา และวิจัยด้านการจัดการ และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงมีความหลากหลายทั้งด้านกรอบทฤษฎีแนวความคิด และกระบวนการวิจัย ที่นำมาสู่การอภิปราย และสร้างข้อสรุปเกี่ยวกับบทบาทของ “มนุษย์” ในการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ประเด็นหนึ่งที่ได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายทั้งในภาครัฐ และเอกชน คือ ประสิทธิภาพของผู้ประกอบการในการจัดการ และพัฒนาให้บุคลากร หรือ “ทรัพยากรมนุษย์” ให้มีคุณภาพ และมีจิตสำนึกของการรักษา อนุรักษ์ และมีความ เข้าใจอันดีเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว รวมถึงวิธีการปฏิบัติในแนวทาง ของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทั้งในด้านขององค์กร มาตรฐานการปฏิบัติงาน

รวมถึงระดับคุณภาพของการบริการ โดยเป้าหมายสำคัญของการศึกษา และวิจัยดังกล่าว มุ่งชี้ประเด็น ว่ารากฐานของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คือ การปลูกฝัง ค่านิยม ของการเป็นผู้ท่องเที่ยว และผู้บริการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงผลกระทบ มากกว่าผลตอบแทนทางเศรษฐกิจผู้ท่องเที่ยวและผู้บริการท่องเที่ยว ซึ่งในที่นี้รวมถึงผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่นนั้นๆ คิดคำนึงถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยว ในด้านของประสบการณ์การท่องเที่ยว มากกว่าการเป็นเจ้าของวัตถุ หรือการมองเห็น วัตถุ หรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญ

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะด้านการบริหาร และการพัฒนา เพื่อให้ทรัพยากรมนุษย์มีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับอาชีพในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ก็เป็นอีกประเด็น ที่ได้รับความสนใจ การศึกษา และวิจัยในด้านนี้ เป็นการศึกษ และวิจัยที่ชี้ให้เห็นถึง กระบวนการ คัดสรร การพัฒนา การประเมิน และการรักษา ที่จำเป็นต้องคำนึงถึงหลักการ และแนวความคิดของ การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งหมายถึงการคัดสรร และเลือกบุคลากรที่มีคุณสมบัติ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ที่มองเห็นโทษของการเดินทางท่องเที่ยวที่เน้นแต่เพียงประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และการจัดการที่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัว มากกว่าผลประโยชน์ของชุมชน

ราไพพรรณ แก้วสุริยะ (2547) กล่าวว่า การพิจารณาทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น สามารถแยกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ 7 ประเภท คือ

1. แหล่งธรรมชาติที่มีความสวยงาม โดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เช่น ป่า เขา น้ำตก ถ้ำ และทะเล
2. แหล่งโบราณคดี/ แหล่งประวัติศาสตร์/ ศาสนสถานที่สวยงาม
3. พิพิธภัณฑสถาน
4. งานบุญพื้นบ้าน งานประเพณีพื้นเมืองในรอบปี (12 เดือน)
5. ภูมิปัญญาพื้นบ้าน วิถีชีวิตพื้นบ้าน และการประกอบอาชีพหลักในชุมชน
6. ไร่นา สวนเกษตรต่าง ๆ และฟาร์มเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ
7. บุคลากรในท้องถิ่นที่มีความสามารถทำงานในธุรกิจท่องเที่ยวด้านบริการอย่างมีคุณภาพ ในแต่ละสาขา เช่น บริการรถนำเที่ยว เรือนำเที่ยว บริการในร้านอาหาร และบริการนำเที่ยว (มัคคุเทศก์ท้องถิ่น หรือ วิทยากรในท้องถิ่น) เป็นต้น

ดังนั้น หากนำทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นมาจัดรูปแบบการท่องเที่ยวก็เข้าหลักการ การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตชนบท แล้วสามารถจัดรูปแบบการท่องเที่ยวหลากหลายได้แก่

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)
2. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism)
3. การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Geotourism)
4. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historicaltourism)
5. การท่องเที่ยวชมงานวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural&Traditional tourism)

6. การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (Astrological Tourism)
7. การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (Edu-meditation tourism)
8. การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sportstourism)
9. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health tourism)
10. การท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว (Longstay)

รูปแบบของการท่องเที่ยวทั้ง 10 ประเภทนั้น แต่ละประเภทยังสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้หลายหลากเช่นกัน ได้แก่ การท่องเที่ยวเดินป่าชมและศึกษาพรรณไม้ สมุนไพร/ การดูนกดูแมลง/ การพายเรือแคนูและเรือคายัค/ การปีนเขา/ การขี่จักรยานท่องเที่ยว/ การขี่ม้า ขี่ควาย/ การฝึกช้าง/ การเล่นเรือใบ/ การเล่นบอลลูน/ การล่องแก่งล่องเรือยาง/ การเล่นเจ็ตสกีและสกีน้ำ/ การดำน้ำ/ การเล่นกอล์ฟ/ การวาดภาพและถ่ายภาพ/ การเรียนทำอาหาร เรียนศิลปะการแสดงสาขาต่าง ๆ / การนวดแผนไทย/ การเรียนและฝึกสมาธิ เป็นต้น

ยศ สันตสมบัติ (2542) กล่าวว่า โดยเนื้อแท้ความจริงแล้ว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อวางอยู่บนแนวคิดที่เน้นความสำคัญของการผสมผสานจุดมุ่งหมายของการอนุรักษ์ธรรมชาติและสภาพแวดล้อมและการพัฒนาชุมชนไว้เป็นเรื่องเดียวกัน อีกทั้งให้ความสำคัญกับมิติของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ควรมีสูตรสำเร็จรูปแบบที่ตายตัวหรือมีนโยบายที่มีมาตรฐานเดียว หากแต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรเป็นส่วนหนึ่งของทางเลือกในการพัฒนา และก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้เอง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงควรได้รับการพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของแนวคิดหลัก 5 ประการดังต่อไปนี้

แนวคิดประการแรก คือ การมองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในบริบทของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมืองและสภาพแวดล้อมธรรมชาติ

แนวคิดประการที่สอง คือ การมองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากมิติของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในฐานะเป็นวิถีชีวิตในระบบนิเวศเดียวกัน โดยไม่อาจแบ่งแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด

แนวคิดประการที่สาม คือ การมองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากมิติทางวัฒนธรรม ในลักษณะเช่นนี้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการให้ความเคารพแก่อัตลักษณ์ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ซึ่งมีวิถีชีวิต และจารีตประเพณีแตกต่างกันออกไป มุมมองทางด้านวัฒนธรรมเน้นการให้ความเคารพแก่ศักดิ์ศรี และสิทธิในการเป็นมนุษย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มิใช่มองคนเป็นสัตว์ประหลาด และไม่เปิดโอกาสให้การท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการละเมิดความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีและพิธีกรรมของชุมชนท้องถิ่น

แนวคิดประการที่สี่ คือ การมองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในฐานะเป็นขบวนการทางสังคมหรือความพยายามของชุมชนในการปรับตัวภายในบริบท และสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่าง

ต่อเนื่อง เพื่อสร้างคุณภาพระหว่างการผลิตในภาคเกษตรและการประกอบอาชีพของชาวบ้านกับระบบนิเวศ ตลอดจน การสร้างสรรค์ความเป็นธรรมภายในสังคมและการรวมตัวกันเพื่อต่อสู้กับการเอารัดเอาเปรียบจากบริษัทนำเที่ยวจากภายนอก

แนวคิดประการที่ห้า คือ การมองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในบริบทของการพัฒนาชนบทและการอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยนัยนี้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกระบวนการแสวงหาทางเลือก เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาของตนเอง บนพื้นฐานของวัฒนธรรมและจารีตประเพณีอันหลากหลายของชุมชนและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ และยังเป็นความพยายามในการอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน

ละเอียด ศิลา น้อย (2549) กล่าวว่า การประเมินศักยภาพของพื้นที่ที่จะเกี่ยวกับการตอบคำถาม 2 เรื่อง คำถามแรกคือเรามีอะไรอยู่แล้วบ้าง และคำถามที่สองคือ เราต้องการอะไรเพิ่มเติมอีกบ้าง สิ่งที่เรามีอยู่แล้วอาจรวมไปถึงเรามีหาดทรายขาวสะอาดอยู่แล้ว มีน้ำทะเลใส มีแสงแดดจ้าตลอดปี ซึ่งตรงนี้ก็สามารรถออกแบบให้มีสนามกอล์ฟได้หรือมีท่าเรือเล็กๆ สำหรับเรือยอร์ชท่องเที่ยวได้ เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม การประเมินศักยภาพของพื้นที่จะต้องคำนึงถึงแรงงานในพื้นที่ด้วยเพราะในกรณีที่ไม่มีแรงงานในพื้นที่ก็อาจต้องหาแรงงานจากที่อื่นทั้งด้านการก่อสร้าง โรงแรม ร้านอาหาร อาคารสถานที่ต่าง ๆ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เป็นต้น

สำหรับการประเมินศักยภาพของพื้นที่ในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานนั้น จะประเมินเรื่องของการถนนในพื้นที่ แหล่งน้ำกินน้ำใช้ พลังงานไฟฟ้า ระบบกำจัดขยะและของเสีย น้ำเสีย ตลอดจนบริการอื่น ๆ ที่จะรองรับนักท่องเที่ยวที่แห่กันมาได้ ซึ่งอาจรวมไปถึงคำถามที่ว่าเราจะต้องสร้างถนนใหม่หรือไม่ หรือว่าจะพัฒนาถนนเดิมต่อไป น้ำดื่มมีเพียงพอหรือไม่ ขยะจะเอาไปทิ้งที่ไหน เป็นต้น

ส่วนสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นเหนือพื้นฐาน ก็จะเกี่ยวกับอาคารหรือสิ่งก่อสร้างในแหล่งท่องเที่ยว อันอาจจะรวมไปถึงโรงแรม ร้านอาหาร ศูนย์ประชุม สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการนันทนาการ ร้านขายของ และสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ อีกมาก ในบางแห่งอาจต้องสร้างจากเมืองที่ไม่มีอะไรเลยก็ได้ แต่ในบางแห่งอาจเพียงปรับปรุงเพิ่มเติมเท่านั้น

ที่สำคัญที่สุดในเรื่องของการประเมินศักยภาพของพื้นที่คือจะต้องมีการศึกษาถึงความต้องการด้านการขนส่งในปัจจุบันและในอนาคต ทั้งขนส่งคนโดยสารและขนส่งสินค้าต่าง ๆ เพราะแหล่งท่องเที่ยวจะต้องสามารถเดินทางเข้าถึงได้โดยง่าย อาจต้องสร้างถนนใหม่ รางรถไฟใหม่ สนามบินใหม่ หรือท่าเรือใหม่ก็จำเป็นต้องกระทำให้ได้

รุ่งทิพ ว่องปฏิการ (2547) กล่าวว่าแนวความคิดของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ และต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มแรก ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง ประโยชน์ในที่นี่รวมถึงการกระจายรายได้

การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนหรือกลับมาบำรุงรักษาและจัดการทรัพยากร การท่องเที่ยวในพื้นที่

แต่การที่จะส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มแรกนี้ จะต้องเริ่มต้นด้วยการสร้าง ความรู้ความเข้าใจให้กับชุมชนเสียก่อน เนื่องจากชุมชนต้องสวมบทบาทของ “ผู้ขาย” เมื่อ ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในด้านต่างๆ โดยเฉพาะในเรื่องหลักการ แนวทาง ลักษณะของ ทรัพยากรการท่องเที่ยว ลักษณะและพฤติกรรมของกลุ่มตลาดซึ่งมีความแตกต่างกันในรายละเอียด ความรู้ความเข้าใจของชุมชนจะทำให้ชุมชนสามารถสวมบทบาทของ “ผู้ขาย” ได้อย่างมีทิศทาง และจะนำไปสู่ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อไป

เมื่อชุมชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวตั้งแต่เริ่มแรก ชุมชนก็จะสามารถจัดการและพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวได้อย่างเป็นระบบ ถูกต้อง เหมาะสม มี ทิศทางที่ชัดเจนในเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และสอดคล้องรองรับกับความต้องการของตลาด ด้วย สิ่งที่สำคัญ คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยรวมจะเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ได้รับประโยชน์อย่าง เต็มที่ ส่งผลกระทบในทางบวกต่อเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ และ การตลาดในที่สุด

เมธี ปิยะคุณ (2547) กล่าวว่า การประสานงาน และการเกี่ยวข้องเชื่อมโยงขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ นับว่ามี ความสำคัญ และมีบทบาท อำนาจหน้าที่ ในด้านการส่งเสริม และการจัดการด้านการท่องเที่ยว การที่จะทำให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผู้บริหารท้องถิ่น และพนักงานส่วนท้องถิ่นต้อง มีความรู้ ความเข้าใจในแนวนโยบายของรัฐบาล กระทรวง กรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีการ ประสานแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกันกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด แบบบูรณาการมีการประสานแผนพัฒนาระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ในพื้นที่ และ มีการจัดทำบริการสาธารณะร่วมกัน ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทต่อการพัฒนาการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ

1. การสำรวจค้นหาสถานที่และข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยการหาแหล่ง ท่องเที่ยวใหม่ของคนชุมชน รวบรวมข้อมูล เส้นทาง ประวัติ และความสำคัญของสถานที่ เอาไว้ ประชาสัมพันธ์ ถ้าแหล่งเดิมกำลังทรุดโทรม ก็ซ่อมแซมให้คงเดิม

2. ร่วมกันวางแผนพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว สร้างจิตสำนึกร่วมกัน จัดทำแผนพัฒนา และปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ ผนวกแผนดังกล่าวเข้าไปในแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้แผนพัฒนาในแต่ละ สาขาของการพัฒนามีความเชื่อมโยงกัน และสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยว

3. จัดให้มีการดูแล รักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว วางระบบในการดูแลรักษาความ ปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน และสุขอนามัยของที่พักร้านอาหาร และเครื่องดื่ม โดยการประสานงานกับ

หน่วยงานในพื้นที่และถือปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. การบริการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ตรวจสอบบริการสาธารณะที่มีอยู่ว่าต้องสร้างใหม่ ปรับปรุงหรือเพิ่มบริการสาธารณะใหม่ ๆ ในชุมชน ทั้งเรื่องไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ระบบการจัดเก็บหรือกำจัดขยะ ระบบบำบัดน้ำเสีย การจัดเก็บผลประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ค่าผ่านทางเข้าชมพิพิธภัณฑน์ หรือ สถานที่ท่องเที่ยวซึ่งอยู่ในความดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดทำของที่ระลึกโดยชุมชน และการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์นำเที่ยวประจำท้องถิ่น บริการที่พักอาศัยแก่นักท่องเที่ยว ร้านจำหน่ายสินค้า เป็นต้น

5. การจัดทำโฆษณาประชาสัมพันธ์และการตลาดการท่องเที่ยว โดยเผยแพร่ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวแก่สาธารณชนผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ จดหมาย แผ่นพับ หอกระจายข่าว อินเทอร์เน็ตตำบล เป็นต้น

อุบลวรรณ ประดับสุข (2549) กล่าวว่า การท่องเที่ยวกลายเป็น "เครื่องมือ" ที่รัฐบาลให้ความสำคัญเนื่องจากมีความสำคัญต่อการสร้างรายได้ เพื่อพัฒนาประเทศอย่างมากและยังเป็นรายได้ที่เป็นอันดับต้นๆ ของประเทศ และมีการกระจายไปในหลายภาคอย่างค่อนข้างชัดเจน เช่น การเดินทาง ที่พัก การซื้อของที่ระลึก ภัตตาคาร ร้านค้าต่างๆ จึงมีการประกอบกิจการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้ง โดยทางตรงและทางอ้อม ขยายมากขึ้น เช่น การเพิ่มขึ้นของสถานที่พัก ทั้งโรงแรมขนาด 5 ดาว 4 ดาว ไปจนถึงที่พักแบบพื้นบ้านที่เรียกว่า โฮมสเตย์ การเพิ่มขึ้นของร้านอาหาร และแหล่งบริการอื่นๆ เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ และการขยายตัวไปในแทบทุกภูมิภาคของไทย ก่อให้เกิดการตื่นตัวไปทั่ว เพราะมองว่าเป็นเรื่องง่ายที่จะมีรายได้เพิ่มจากการท่องเที่ยว ที่มีผู้มาซื้อสินค้าถึงที่ไม่ว่าจะที่ใดก็ตาม

แต่จากการที่ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีจำกัด ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวทางด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ซึ่งผู้ดูแลหรือเป็นเสมือนเจ้าของก็คือประชาชนที่อยู่ในชุมชนนั้นๆ ว่าจะมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างไร เพราะทรัพยากรทุกอย่างต้องมีข้อจำกัดในการใช้ทั้งสิ้น อย่งไรคือการใช้ที่ยั่งยืน และเป็นไปได้หรือไม่ที่จะดำเนินการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง? และควรทำอย่างไร? เมื่อ "ชุมชน" กลายเป็น "สินค้า" หรือ "เครื่องมือ" ที่เป็นทั้งผู้กระทำ และผู้ถูกกระทำ ในร่างเดียวกันเป็นสิ่งที่ทำทลายและละเอียดอ่อนอย่างยิ่ง เหมือนกับการที่ต้องคำนึงถึงความรู้สึก ความยินดีของผู้เกี่ยวข้องทุกรุ่นทุกนาม ทั้งยังเป็นผู้ที่ถูกกล่าวอ้างถึงอยู่ตลอดเวลาในการที่รัฐบาลจะดำเนินการพัฒนาใดๆ จึง "ต้องให้ความสำคัญต่อชุมชนในระดับต้นๆ และชุมชนต้องได้รับประโยชน์" อยู่เสมอ

อร สีแพร (2547) กล่าวว่า การกำหนดประเด็นปัญหา ข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบของพื้นที่ที่เป็นขั้นตอนต่อเนื่องจากการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะช่วยให้ผู้วางแผนมองเห็นภาพรวมในด้านต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การกำหนดประเด็นปัญหาด้านการท่องเที่ยวที่มีอยู่ หรืออาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต เช่น ปัญหาความไม่พร้อมของพื้นที่ในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว ปัญหาด้านการคมนาคมขนส่ง ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการขาดระบบกำจัดขยะหรือน้ำเสีย สภาพความไม่ปลอดภัยของพื้นที่ที่ทำให้นักท่องเที่ยวไม่กล้าเดินทางมาท่องเที่ยว เหล่านี้เป็นต้น โดยในการกำหนดประเด็นปัญหาอาจมีเกณฑ์การพิจารณาอย่างกว้าง ๆ 5 ประการ คือ ขนาดของปัญหา ความร้ายแรงของปัญหา ความเร่งด่วนของปัญหา ขนาดของกลุ่มพื้นที่/กลุ่มคนที่มีปัญหา รวมถึงการยอมรับประเด็นนั้น ๆ ว่าเป็นปัญหา

ทั้งนี้ในการวางแผนในเรื่องใดๆ ก็ตามย่อมมีปัญหามากมาย สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือการมองหาความเชื่อมโยงของปัญหาแต่ละประเด็นว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร ปัญหาที่ 1 ก่อให้เกิดปัญหาที่ 2 หรือส่งผลถึงปัญหาที่ 3 อย่างไร เป็นต้น ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะช่วยให้ผู้วางแผนสามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาต่าง ๆ ได้

เมื่อทราบถึงประเด็นปัญหาแล้วสิ่งที่ควรวิเคราะห์ต่อไปคือการพิจารณาความได้เปรียบเสียเปรียบทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ เป็นการนำเอาจุดเด่น จุดด้อยของตนไปเปรียบเทียบกับผู้อื่น โดยพิจารณาในภาพรวมว่าจะมีความสามารถในการแข่งขันกับแหล่งท่องเที่ยวในที่อื่น ๆ อย่างไร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนแนวทาง กลยุทธ์ในการส่งเสริมด้านการตลาดต่อไป

ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2547) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวจะต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว และไม่ชักนำให้คนเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากเกินไปจนเกินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ และต้องรักษาสภาพธรรมชาติเดิมเอาไว้ให้ได้มากที่สุด โดยมีแนวทางดังนี้

1. สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้มีความกลมกลืนกับบรรยากาศของสถานที่ท่องเที่ยว และคำนึงถึงความจำเป็นในการก่อสร้าง การก่อสร้างและการใช้งานต้องไม่ก่อให้เกิดมลพิษสิ่งแวดล้อม เช่น การสร้างถนนเข้าสู่สถานที่ท่องเที่ยว ที่พักแรม ร้านอาหาร สถานที่นันทนาการ จะต้องไม่ก่อให้เกิดฝุ่นละออง เสียงดัง น้ำเสีย และขยะตกค้างในสถานที่ท่องเที่ยว
2. ดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวในการชมสถานที่ เช่น การสร้างสะพาน การสร้างบันได การสร้างรั้วกั้นบริเวณทางเดินหรือน้ำตกที่อาจก่อให้เกิดอันตราย การติดตั้งไฟให้แสงสว่างในถ้ำหรือให้ยืมตะเกียงเพื่อเดินชมในถ้ำ ผู้ดำเนินการต้องพิจารณาว่าการก่อสร้างหรือการติดตั้งไฟต้องไม่ทำลายทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ให้เสียไป นอกจากนี้ควรมีการเฝ้าระวังไม่ให้มีมิจนาชีพ และการก่ออาชญากรรมขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย
3. จัดทำป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในท้องถิ่นให้ชัดเจน สวยงาม เห็นได้ง่าย และบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพใช้งานได้ หรืออาจทำแผนที่แสดงที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว และ

แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้เคียง เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความรู้เกี่ยวกับการเดินทางมาเที่ยวในพื้นที่แห่งนั้นคุ้มค่า เพราะสามารถเที่ยวชมสิ่งต่าง ๆ ได้หลายอย่าง และยังเป็น การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในท้องถิ่นอีกด้วย

4. แสวงหาสถานที่ที่มีความสวยงาม โดดเด่น ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีประจำท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ เป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชมและใช้จ่ายเงินภายในท้องถิ่น

5. ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการบูรณะโบราณสถาน และดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในท้องถิ่นให้อยู่ในสภาพดี มีการจัดระเบียบการเข้าชม การบริการสถานที่จอดรถฟรี ถ้าต้องมีการเก็บเงินค่าบำรุงต่าง ๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเก็บค่าบำรุงในอัตราที่เป็นธรรม

ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ชนิดและปริมาณของทรัพยากรการท่องเที่ยว ความสามารถในการพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศ เมื่อใดที่ทรัพยากรเหล่านี้ถูกทำลาย การท่องเที่ยวก็จะได้รับความเสียหายและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ดังนั้นบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ที่กล่าวมาจึงต้องรับผิดชอบร่วมกันในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงอยู่อย่างยาวนาน เพื่อให้การท่องเที่ยวของไทยมีความยั่งยืนตลอดไป

นิออน ศรีสมขง (2547) กล่าวว่า การพัฒนาสู่ความยั่งยืนนั้น ความสำเร็จมาจากองค์การต่างๆ เป็นสิ่งสำคัญ ทั้งความร่วมมือจากรัฐบาล ผู้ประกอบการ ชุมชน และนักท่องเที่ยว โดยแต่ละหน่วยงานต่างก็ต้องปฏิบัติร่วมกันคือ

ภาครัฐ - เป็นผู้ออกกฎหมาย ควบคุม วางแผน เพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อมทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรม

ผู้ประกอบการ - นำแผนงานและนโยบายที่ได้ตั้งไว้ ไปสู่การปฏิบัติจริง

ชุมชน - ให้ความร่วมมือในการวางแผนและพัฒนาสิ่งแวดล้อม

นักท่องเที่ยว - มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและรับผิดชอบต่อชุมชนที่ตนเดินทางไป

ราไพพรรณ แก้วสุริยะ (2547) กล่าวว่า นักวิชาการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวได้กำหนดหลักการในการจัดการการท่องเที่ยวทุกรูปแบบที่ยั่งยืนตามหลักการการพัฒนาการท่องเที่ยวของโลก ไว้ดังนี้

1. อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี
2. ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็น กับการลดการก่อของเสีย
3. รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติสังคม และวัฒนธรรม

4. ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว
5. ดึงนำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น
6. การมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น
7. หมั่นประชุม และปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน
8. การพัฒนาบุคลากร
9. การจัดเตรียมข้อมูลคู่มือบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม
10. ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย

ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์ (2547) กล่าวว่า แรงจูงใจทางการท่องเที่ยว สามารถจัดกลุ่มได้ 2 ประเภท ตามวัตถุประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยว ได้แก่

1. แรงจูงใจเพื่อการพักผ่อนทั้งร่างกายและจิตใจ โดยการแสวงหารูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ที่ตอบสนองความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล เช่น การเล่นกีฬา การเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และแหล่งบันเทิง การรักษาสุขภาพ การเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ และภูมิทัศน์ เป็นต้น

2. แรงจูงใจเพื่อการติดต่อและการขยายงานทางธุรกิจ แรงจูงใจด้านนี้มีความสำคัญมากขึ้นในยุคของการเปลี่ยนแปลง และการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ทำให้ภาคธุรกิจขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และผู้ประกอบการก็ยังจำเป็นต้องเดินทาง เพื่อการติดต่อขยายงานให้กว้างขวางขึ้น แรงจูงใจด้านนี้ย่อมผสมผสานกับแรงจูงใจในข้อแรกไปด้วยในทุกครั้งที่มีการเดินทาง เพราะการท่องเที่ยวเป็นความต้องการในจิตใจของมนุษย์ทุกคน ประกอบกับการมีแรงผลักดันทางด้านร่างกายและจิตใจของบุคคล และการกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ก็ยังทำให้แรงจูงใจเรื่องนี้ถูกผลักดันให้มีการลงมือปฏิบัติอย่างมีเป้าหมายในเวลาอันรวดเร็วยิ่งขึ้นไปได้

วิสิน อิงคพัฒนากุล (2547) กล่าวว่า อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจัดเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม เนื่องจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งโดยทางตรง และทางอ้อมกับความเสื่อมโทรม ของธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติ มลพิษสิ่งแวดล้อม และปัญหาสังคม และวัฒนธรรม ดังนั้น เมื่อได้มี การประยุกต์หลักการทางสิ่งแวดล้อม เข้ากับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแล้ว อาจกล่าวได้ว่า องค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยวประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ คือนักท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยว และธุรกิจ การท่องเที่ยว ทั้งนี้ องค์ประกอบแต่ละส่วนย่อมมีความสัมพันธ์ และมีอิทธิพลต่อกันเสมอ โดยมี รายละเอียด ดังนี้

1. นักท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว โดยมีความแตกต่างหลากหลายเกี่ยวกับเพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับ การศึกษา สถานภาพสมรส ถิ่นพำนัก เป็นต้น เป็นผลทำให้เกิดความแตกต่างในด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ทักษะคติ ความต้องการ การกระจายตัวของนักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ระยะเวลา และฤดูกาลท่องเที่ยว

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยว จัดเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยสามารถจำแนกทรัพยากรการท่องเที่ยวได้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวดังกล่าว มีความแตกต่างกันทั้งในจุดกำเนิด รูปลักษณะ ศักยภาพ ข้อจำกัด

3. ธุรกิจการท่องเที่ยว ประกอบด้วยธุรกิจที่พัก/โรงแรม ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ธุรกิจจำหน่ายสินค้า และของที่ระลึก ธุรกิจคมนาคมขนส่ง และธุรกิจนันทนาการ

ยศ สันตสมบัติ และคณะ (2544) กล่าวว่า แม้คณะกรรมการการท่องเที่ยวของทุกชุมชนจะแสดงให้เห็นถึงความพร้อมและประสิทธิภาพในการจัดการท่องเที่ยวได้ในระดับหนึ่ง หากแต่การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนก็ยังมีข้อจำกัดหลายประการ คือ

1. การขาดความมั่นใจในตนเอง ปัญหาสำคัญที่สุดในองค์กรชุมชนประสบอยู่ เป็นผลมาจากความไม่มั่นใจว่าจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชน เนื่องจากการจัดทำโปรแกรมและการโฆษณาประชาสัมพันธ์โปรแกรมการท่องเที่ยวมีความล่าช้า และนักท่องเที่ยวต่างประเทศมักวางแผนการท่องเที่ยวล่วงหน้าเป็นเวลานาน จึงทำให้ยังไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาซื้อโปรแกรมการท่องเที่ยว และทำให้ชาวบ้านขาดความมั่นใจในการจัดการ ชาวบ้านส่วนใหญ่ รวมทั้งกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านยังคงไม่กล้าต่อรองกับมัคคุเทศน์นำเที่ยว เพื่อปรับราคาค่าตอบแทนหรือเสนอขายโปรแกรมของหมู่บ้าน เพราะเกรงว่าจะทำให้มัคคุเทศน์ไม่พอใจและไม่พานักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน อย่างไรก็ตามทางโครงการเชื่อว่า ภายในปีหน้า นักท่องเที่ยวที่ได้รับทราบข้อมูลจากการโฆษณาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ น่าจะเริ่มปรากฏให้เห็นเป็นจำนวนชัดเจน และจะช่วยสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านเพิ่มขึ้น และทำให้กรรมการท่องเที่ยวของชุมชนค่อยๆ พัฒนาศักยภาพในการต่อรองกับบริษัทนำเที่ยวและเพิ่มบทบาทในการบริหารจัดการของตนขึ้น

2. การจัดการความขัดแย้ง ชุมชนท้องถิ่นทุกแห่งไม่ได้มีลักษณะที่เป็นหนึ่งเดียวและสมานฉันท์เสมอไป ในทางตรงกันข้าม ชุมชนอาจประกอบไปด้วยเครือญาติกลุ่มต่างๆ ซึ่งมีความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ มีการแข่งขันกันในเชิงอำนาจและอิทธิพลทางการเมือง ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การเข้ามาของการท่องเที่ยวทำให้เกิดความแตกต่างทางชนชั้นในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น และความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ในชุมชนก็เพิ่มมากขึ้นด้วย แม้ว่าคณะกรรมการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านจะก่อตัวขึ้นจากตัวแทนของคนกลุ่มต่างๆ และพยายามจัดเวทีเพื่อปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนอยู่เป็นประจำ แต่ความขัดแย้งบางอย่างก็ไม่อาจแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ เช่น ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเลี้ยงช้างกับเจ้าของไร่ ในบ้านเมืองแพม ซึ่งช้างมักทำให้ป่นเสียมโทรม และมีการบุกรุกเข้าไปทำลายพืชไร่ชาวบ้านเป็นประจำ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวว่า องค์ประกอบหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนพอสรุปได้ 6 ด้าน ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาสถานที่อันเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชม โดยมีการประเมินศักยภาพขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ และกำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

2. องค์ประกอบด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพเดิมหรือดีกว่าเดิม และป้องกันผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยว

3. องค์ประกอบด้านการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาธุรกิจด้านบริการอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่นักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้รับความพึงพอใจ

4. องค์ประกอบด้านการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาเพื่อแสวงหานักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ซึ่งมีลักษณะเป็นคุณประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้เข้ามาท่องเที่ยว

5. องค์ประกอบด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น เป็นการพัฒนาในการสร้างโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่นให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวของตนเองและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว

6. องค์ประกอบด้านการพัฒนาจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่าย โดยการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2. ระบบสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว

รชพร จันทร์สว่าง (2547) กล่าวว่า ลักษณะของสารสนเทศทางการท่องเที่ยว สามารถแบ่งได้ตามกลุ่มของผู้ใช้สารสนเทศ ดังนี้

1. ผู้รับสื่อสารสนเทศ ผู้รับสื่อสารสนเทศส่วนใหญ่ถูกส่งไปยังผู้รับในฐานะที่เป็นนักท่องเที่ยวที่ต้องการ ค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการท่องเที่ยว เพื่อสำรวจข้อมูล หรือติดต่อซื้อ แต่เดิมในอดีตใช้การเผยแพร่สื่อเหล่านี้โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หรือจดหมายข่าว แต่ปัจจุบันสามารถทำได้โดยผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นวิธีที่สะดวกทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย

2. ผู้ส่งสื่อสารสนเทศ ในฐานะผู้ส่งสื่อสารสนเทศที่ถูกส่งไปจะเป็นการส่งจากผู้ผลิตสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องการสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมาย เป็นการแนะนำ ประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการของบริษัทผู้ผลิตสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้อง เช่น บริษัทนำเที่ยว โรงแรม สายการบิน เป็นต้น

3. ผู้ใช้สื่อในการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยว ผู้ใช้สื่อสารสนเทศกลุ่มนี้ เป็นกลุ่มที่อาศัยสารสนเทศในการดำเนินงานจำเป็นต้องอาศัยระบบต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารด้านต่างๆ ในระบบการจัดการการท่องเที่ยว เช่น ระบบจองตั๋วเครื่องบิน ระบบสำรองที่พักแรม รถเช่า หรือบริการอื่นๆ ซึ่งเป็นการติดต่อผ่านระบบอินเทอร์เน็ตในการซื้อขายสินค้าโดยผ่านตัวแทนจำหน่ายซึ่งเป็นผู้ที่มีความชำนาญ ความรู้ และประสบการณ์ในด้านบริการของที่พักแรมและการคมนาคมขนส่ง แต่ปัจจุบันตัวแทนจำหน่ายก็เผชิญกับปัญหา เนื่องจากความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารทำให้ นักท่องเที่ยวบางรายสามารถติดต่อโดยตรงกับผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว และสามารถซื้อบริการได้ด้วยตนเอง จึงทำให้ตัวแทนจำหน่ายสูญเสียลูกค้าในส่วนนี้ไป

4. ผู้ใช้สื่อในการส่งเสริมและจัดการธุรกิจท่องเที่ยว ผู้ใช้ในกลุ่มนี้เป็นผู้ใช้งานสารสนเทศสำหรับการวางแผนการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นการทำงานของหน่วยงานที่ทำหน้าที่วางแผนพัฒนาและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว โดยการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ รวมถึงการนำเสนอแผน นโยบาย หรือกิจกรรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ให้นักลในวงการหรือผู้ที่สนใจได้รับทราบข้อมูลอย่างรวดเร็ว

ผู้มีบทบาทสำคัญในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ประกอบไปด้วยกลุ่มบุคคลเหล่านี้

1. รัฐบาล รัฐบาลเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ เช่น การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว การควบคุมระเบียบที่ถูกต้องและเป็นธรรม และการส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นต้น

2. ผู้ผลิตสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ผู้ผลิตสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว หมายถึงผู้ที่ให้บริการนักท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านคมนาคมขนส่ง โรงแรมที่พัก อาหาร และเครื่องคัม รวมถึงการบริการนำเที่ยว และธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

3. ผู้ผลิระบบ ซึ่งเป็นตัวกลางที่เชื่อมโยงการทำงานระหว่างตัวแทนจำหน่ายและผู้ผลิตสินค้าหรือบริการ ในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศการท่องเที่ยว ตัวกลางดังกล่าวนี้จะหมายถึงระบบที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกระหว่างตัวแทนจำหน่ายและผู้ผลิตสินค้าหรือบริการ อาทิ ระบบการจัดจำหน่ายแบบเบ็ดเสร็จ เป็นระบบสารสนเทศที่ถูกพัฒนามาจากระบบสำรองที่นั่งของสายการบินที่ใช้คอมพิวเตอร์ ดังนั้นระบบการจัดจำหน่ายแบบเบ็ดเสร็จ จึงเป็นระบบการจัดจำหน่ายที่สามารถสำรองที่นั่งสายการบิน เรือสำราญ รถไฟ รถเช่า โรงแรม บริษัทนำเที่ยว และบริการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงยังมีบริการค้นหาข้อมูลที่เป็นในการเดินทาง หรือการท่องเที่ยวที่ครบวงจร

การพัฒนาด้านสารสนเทศของระบบการจัดจำหน่ายแบบเปิดเสร็จเป็นการพัฒนาที่เป็นต้นแบบให้ธุรกิจอื่น หรือที่เรียกว่าระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce) นั้นเอง

4. ผู้ให้บริการระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เครือข่ายคอมพิวเตอร์สามารถแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้หลายแบบ เช่น แบ่งโดยอาศัยลักษณะการใช้งานคอมพิวเตอร์ในเครือข่าย และแบ่งตามอาณาเขต หรือพื้นที่การให้บริการของเครือข่าย สำหรับเทคโนโลยีสารสนเทศการท่องเที่ยง ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เข้ามามีบทบาทสำคัญ เนื่องจากระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นระบบคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ที่มีอาณาเขตของการบริการครอบคลุมไปทั่วทุกทวีปของโลก การพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตส่งผลให้บุคคลหรือธุรกิจสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ทั่วโลกอย่างสะดวกรวดเร็วในราคาที่ประหยัดขึ้น ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถค้นหาข้อมูล ติดต่อ ดำรง และซื้อสินค้าและบริการ ได้โดยตรงจากผู้ผลิต โดยผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และเกิดการพัฒนารูทิจในรูปแบบธุรกิจออนไลน์

5. ตัวกลางระหว่างผู้บริโภค ผู้ผลิตสินค้าและบริการ ตัวแทนจำหน่าย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานการท่องเที่ยว รวมทั้งชุมชนต่างๆ บนอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์การท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ผู้คนแสดงความคิดเห็น หรือให้คำแนะนำโดยอิสระต่อการท่องเที่ยว ปัจจุบันการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศการท่องเที่ยงเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคมีทางเลือกที่หลากหลายในการหาข้อมูลการท่องเที่ยว ติดต่อซื้อบริการการท่องเที่ยว ได้จากทั้งตัวแทนจำหน่ายหรือผู้ผลิตโดยตรง ซึ่งการสื่อสารดังกล่าวเกิดขึ้นได้จากการอาศัยการพัฒนาเว็บคอมพิวเตอร์ที่มีมาอย่างต่อเนื่อง

6. ผู้บริโภค ผู้บริโภค หมายถึง ผู้ที่มีความประสงค์ซื้อสินค้าและบริการการท่องเที่ยว ซึ่งปัจจุบันการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศการท่องเที่ยง ทำให้ผู้บริโภคเหล่านี้สามารถซื้อสินค้าและบริการการท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกขึ้น โดยผู้บริโภคอาจติดต่อซื้อจากตัวแทนจำหน่ายสินค้าท่องเที่ยวหรือซื้อโดยตรงจากผู้ผลิต นอกจากนี้ในการหาข้อมูลการท่องเที่ยวผู้บริโภคยังอาจปรึกษาสำนักงานท่องเที่ยวในการเลือกหาผลิตภัณฑ์ หรือแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดหมายปลายทาง ทั้งยังมีโอกาสค้นหาข้อมูลจากผู้ผลิตเว็บไซต์ท่องเที่ยวอิสระ รัฟฟัง-โต้แย้ง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้โดยตรง ในกระดานข่าวของระบบอินเทอร์เน็ต

พัฒนา ราชวงศ์ (2542) กล่าวว่า การวางแผนการท่องเที่ยวในระดับภูมิภาค ในแต่ละจังหวัดมีแหล่งท่องเที่ยวกระจายอยู่ทุกส่วน รวมถึงบางส่วนที่มีอาณาเขตติดต่อกัน แต่ละพื้นที่มีอาณาเขตกว้างใหญ่ เช่น อุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งมีความหลากหลายยากแก่การเฝ้าระวังและดูแลรักษา แต่ละบริเวณมีความซับซ้อนและความสำคัญของพื้นที่แตกต่างกันออกไป เช่น เป็นที่พักผ่อนทางธรรมชาติ ป่าต้นน้ำลำธาร และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น ดังนั้นการจัดการการท่องเที่ยวจึงมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับการเก็บข้อมูล และเพิ่มเติมแก้ไขข้อมูลที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เช่น จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นในสถานที่ท่องเที่ยวในบริเวณหนึ่งๆ การทำลายทัศนียภาพทางพื้นที่ท่องเที่ยวที่เกิดจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

ของมนุษย์ และการสูญเสียแหล่งท่องเที่ยวอย่างสิ้นเชิงในบริเวณที่เกิดการเปลี่ยนแปลงจากโครงการขนาดใหญ่ ดังตัวอย่างที่ได้เกิดขึ้นมาแล้วกับการระเบิดหินบริเวณถ้ำหินปูน และการสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ ปรากฏการณ์เหล่านี้จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ และแสดงผลการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อการวางแผนอย่างเหมาะสมและรัดกุม และมีประสิทธิภาพ

เครื่องมืออย่างหนึ่งที่มีประสิทธิภาพในการจัดการข้อมูลเชิงพื้นที่ ได้แก่ ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ระบบคอมพิวเตอร์ที่มีความสามารถในการเรียกค้นคืน วิเคราะห์ ตลอดจนแสดงข้อมูลเชิงพื้นที่ในรูปแบบต่างๆ เช่น แผนที่ รายงานสรุป ตารางสถิติ ได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2547) กล่าวว่า ปิจจัยและเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกเขตท่องเที่ยว ได้ปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพทางชีวภาพ กายภาพ การใช้ที่ดิน และลักษณะการท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยมีปัจจัย 3 ด้าน ได้แก่

1. ปัจจัยทางด้านกายภาพ ได้แก่ ความยากง่ายของการเข้าถึง โดยประเมินจากปัจจัยระยะใกล้ไกลของแหล่งท่องเที่ยวจากถนนสายหลักและถนนลาดยางที่รถเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล และปัจจัยสภาพของเส้นทางคมนาคม โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ และการตรวจสอบพื้นที่

2. ปัจจัยด้านการจัดการพื้นที่ ได้แก่ ระดับความเป็นธรรมชาติ โดยประเมินจากประเภทของการใช้ที่ดินและขนาดของพื้นที่ธรรมชาติ ซึ่งใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ และการตรวจสอบพื้นที่

3. ปัจจัยทางด้านสังคม ได้แก่ โอกาสการได้พบปะผู้คนในแหล่งท่องเที่ยว ระดับของทักษะในการพึ่งพาตนเองเมื่อเข้าไปท่องเที่ยว และความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่อประสบการณ์ที่ต้องการ ได้รับ

สำหรับปัจจัยทางกายภาพและการจัดการพื้นที่กำหนดให้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ (Spatial analysis) โดยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ส่วนปัจจัยทางสังคมใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูล แล้วนำผลที่ได้มาพิจารณาประกอบเพิ่มเติมในการตัดสินใจกำหนดเขตท่องเที่ยว

3. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ธัญชา นวลละออง (2547) กล่าวว่า การศึกษาศักยภาพตลาดการท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม จังหวัดปทุมธานี พบว่าบริเวณพื้นที่ศึกษามีศักยภาพในการที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยมีองค์ประกอบต่างๆ สนับสนุน คือ ด้านศักยภาพการเข้าถึง ด้านศักยภาพของแหล่งศิลปวัฒนธรรม ด้านอุปสงค์การท่องเที่ยวและด้านจินตภาพของแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งศิลปวัฒนธรรมนั้นไม่สามารถพัฒนาทุกแหล่งได้พร้อมกัน โดยมีข้อจำกัดทางด้านงบประมาณและระยะเวลา จึงต้องมีการประเมินลำดับศักยภาพการพัฒนาโดยแบ่งเป็น 3 ช่วง การพัฒนาช่วงแรก คือ กลุ่มวัดและชุมชนริมน้ำ โดยเน้นรูปแบบการท่องเที่ยวทางน้ำเป็นหลัก การพัฒนาช่วงที่สองตอนต้น คือ กลุ่มเมือง

ปทุมธานี โดยเน้นการปรับปรุงทัศนียภาพและพัฒนาเป็นศูนย์บริการการท่องเที่ยวหลัก การพัฒนาช่วงที่สองตอนปลาย คือ กลุ่มเมืองสามโคก โดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วิถีชีวิตชาวมอญ และการพัฒนาช่วงสุดท้าย คือ กลุ่มแหล่งโบราณคดี โดยเน้นเรื่อง โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว รวมถึงการจัดสร้างอุทยานประวัติศาสตร์

รติกา อังกูร (2545) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต และความงดงามในศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีความวิจิตรอลังการ และแตกต่างจากชาติอื่น ๆ สำหรับรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นการเที่ยวชมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณสถาน การเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น และการเที่ยวชมความงดงามของศิลปหัตถกรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น อย่างไรก็ตามแม้ว่าการท่องเที่ยวจะมีความสำคัญด้านบวกต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แต่การดำเนินการด้านการท่องเที่ยวที่ผ่านมายังพบว่าแต่ละจังหวัดมีปัญหาสำคัญ ซึ่งเป็นผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ต้องได้รับการแก้ไข โดยด่วนที่คล้ายคลึงกัน หากแต่มีความละเอียดอ่อนที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้เพราะแต่ละท้องถิ่นต่างก็มีลักษณะเฉพาะทั้งในวิถีการดำเนินชีวิต และลักษณะทางสังคมที่ต่างกัน จากศึกษาภาพดังกล่าวซึ่งถือเป็นจุดแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัด อย่างไรก็ตามจากการศึกษาได้เสนอแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยภาพรวมไว้หลายประเด็น ได้แก่ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางวัฒนธรรมมาเป็นแกนหลักในการส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยว การกระจายอำนาจการบริหารจัดการแก่ชุมชน และการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ในฐานะเจ้าของวัฒนธรรม ความชัดเจนของนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่น การทบทวนศักยภาพขีดความสามารถและข้อจำกัดของการท่องเที่ยวของสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่ง การกำหนดมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว และการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว

วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง และคณะ (2549) กล่าวว่า เส้นทางที่มีรายการสิ่งดึงดูดใจเพื่อการท่องเที่ยวที่หลากหลายและแตกต่างกันไปในแต่ละเส้นทาง เส้นทางที่มีความจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่ดีในระดับท้องถิ่น ในการประสานงานทางด้านต่างๆ และเส้นทางสถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์ควรมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อต่างๆ การแจกแผ่นพับให้กับนักท่องเที่ยวรวมทั้งแผนผังและรายละเอียดเส้นทางได้ฟรี ดังนั้นการจัดเส้นทางสถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์ต้องมีการประสานงานที่ดีและการจัดระบบที่เหมาะสมโดยหน่วยงานหรือองค์กรของรัฐระดับท้องถิ่น การรวมตัวของชุมชนหรือกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวจะต้องมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการและการประสานงาน

อัศวิน แสงพิบูล (2550) กล่าวว่า ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือการเที่ยวสวนผลไม้ นั้นจะแตกต่างจากการท่องเที่ยวทั่วไป คือจะมุ่งเน้นความสนใจไปยัง กิจกรรมการเกษตรต่างๆ รวมถึงสภาพแวดล้อมทางการเกษตรเป็นหลัก ให้โอกาสนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งได้รับความเพลิดเพลินและการพักผ่อนไปในตัว อีกทั้งเกษตรกรยังมีรายได้ จากการจำหน่ายสินค้าทางการเกษตรรวมทั้งสินค้าแปรรูปทางการเกษตรอื่นๆ อีกด้วย โดยทั่วไปแล้วการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางการเกษตร หมายถึง ทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตทางการเกษตร ซึ่งรวมทั้งทรัพยากรที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ พื้นที่ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ป่า เป็นต้น และทรัพยากรด้านการจัดการ เช่น เกษตรกร องค์กรท้องถิ่น ความรู้ทางการเกษตร เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนเทคโนโลยีทางการเกษตรต่างๆ

2. ตลาดนักท่องเที่ยว สามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่มหลักๆ คือ หนึ่ง ประชาชนและเกษตรกรทั่วไปที่มีความสนใจด้านการเกษตร เพื่อศึกษาหาความรู้เป็นแนวทางประกอบอาชีพ หรือเพื่อพัฒนาอาชีพการเกษตรของตนเอง และ สอง คือกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้าน สนใจในการท่องเที่ยวชมธรรมชาติและกิจกรรมการเกษตรต่างๆ อยากเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของเกษตรกร

3. การบริการการท่องเที่ยว หมายถึง การบริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยว เช่น การให้ข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับ การประกอบอาชีพเกษตรกรรม การจัดจำหน่ายพืชผลและผลผลิตทางการเกษตรต่างๆ การให้บริการนำเที่ยว หรือด้านที่พักแก่นักท่องเที่ยว (home stay / farm stay) เป็นต้น

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกอีกรูปแบบหนึ่งที่นักท่องเที่ยว นอกจากจะได้รับความรู้ ความเพลิดเพลินและประสบการณ์โดยตรงจากเกษตรกรแล้ว ยังได้สัมผัสและเรียนรู้ถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมท้องถิ่นและเทคโนโลยีทางการเกษตรต่างๆ อีกทั้งยังเป็นการช่วยกระจายรายได้โดยตรงสู่เกษตรกร เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นยังช่วยให้คนไทยหันกลับ มาเที่ยวเมืองไทย ให้มากขึ้นในมุมมองที่ไม่เคยเห็นหรือสัมผัสมาก่อนกับอาชีพดั้งเดิมของบรรพบุรุษไทย

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ (2550) กล่าวว่า การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะให้ดำเนินไปอย่างถูกต้องในทิศทางที่เหมาะสม และส่งผลยั่งยืนนั้นนอกจากจะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนด หรือมีจรรยาบรรณ สำหรับการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมดังกล่าวแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงก็คือ การหลีกเลี่ยงไม่ส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่ที่ไม่มีความพร้อม ในด้านการบริหารและการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้สามารถใช้ประโยชน์จาก

สิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว ได้อย่างสมดุลในระยะเวลาที่ยาวนาน และก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

ยศ สันตสมบัติ และคณะ (2544) กล่าวว่า จากการศึกษาในพื้นที่ต่างๆ แสดงให้เห็นว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพื้นฐานสำคัญของระบบการจัดการทรัพยากรในชุมชน อย่างไรก็ตามเมื่อชุมชนจำต้องเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านของเศรษฐกิจ การเมือง และความสัมพันธ์กับภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการท่องเที่ยว ชุมชนแต่ละแห่งจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางในการจัดการทรัพยากรในลักษณะที่แตกต่างกันออกไปบ้าง ชุมชนบางแห่ง เช่น ชุมชนชาวปกากะญอ บ้านเมืองแพม ยังคงรักษาจารีตประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ผูกพันแนบแน่นกับป่าไว้ได้ในระดับหนึ่ง และในขณะเดียวกันก็นำเอาความเชื่อในพระพุทธศาสนา เช่น การบวชป่า มาเป็นยุทธวิธีในการขยายพื้นที่ป่าอนุรักษ์ การเล็งเห็นความสำคัญของการจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวยังทำให้ชาวบ้านเมืองแพมเริ่มต้น โครงการลดการทำไร่บนดินน้ำแพม อีกทั้งทำการอนุรักษ์วังปลา โป่งนก และปลูกพืชเพื่อเป็นอาหารนกเสริมเพื่อทำให้ผืนป่าของหมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมเพิ่มขึ้นนอกเหนือไปจากการชั่งช้างล่องแพแต่เพียงอย่างเดียว นักท่องเที่ยวยังจะได้มีโอกาสชมนกและปลาในพื้นที่ป่ารอบหมู่บ้านอีกด้วย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) กล่าวว่า เส้นทางศึกษาธรรมชาติ เป็นอุปกรณ์อย่างหนึ่งของการศึกษาธรรมชาติที่ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนทั่วไปในเรื่องของสภาพธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ประเภทของเส้นทางศึกษาธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลัก คือ

1. เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ เป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติระยะใกล้ที่มุ่งเน้นถึงการสื่อความหมายของธรรมชาติอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ความรู้ต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว โดยทั่วไป ระยะเวลาในการเดินตลอดเส้นทางไม่ควรเกิน 45 นาที แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติโดยมีคนนำทางและอธิบาย เป็นเส้นทางเดินเท้าที่ต้องอาศัยนักธรรมชาติวิทยาที่มีความสามารถในการสื่อความหมายเป็นผู้นำทางให้คำแนะนำ และบรรยายเกี่ยวกับธรรมชาติตามเส้นทาง ผลดีของเส้นทางประเภทนี้ คือ การลดจำนวนป้ายสื่อความหมายและไม่ต้องใช้คู่มือประกอบ

1.2 เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติด้วยตนเอง เป็นเส้นทางเดินเท้าที่สร้างขึ้นเพื่อให้ นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้สัมผัสกับธรรมชาติโดยศึกษาเรื่องราวด้วยตนเอง โดยการติดป้ายสื่อความหมายไปตามเส้นทาง การใช้คู่มือ เอกสาร เทปบรรยาย อธิบายจุดที่สำคัญน่าสนใจบนเส้นทาง เหมาะกับกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็กๆ และมีจำนวนหลายกลุ่ม

2. เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติระยะไกล เป็นเส้นทางเดินป่าซึ่งจะมีระยะทางยาวๆ แคบๆ ปล่อยตามธรรมชาติ มีการดูแลปรับปรุงเล็กน้อย จัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการแก่ผู้ที่สนใจ ต้องการศึกษาดูธรรมชาติอย่างจริงจัง โดยไม่ถูกรบกวนจากนักท่องเที่ยวอื่นๆ และไม่เน้นถึง

ความสะดวกของเส้นทางและการสื่อความหมายมากนัก เส้นทางลักษณะนี้จะกำหนดขึ้นในพื้นที่ที่มีความกว้างขวางพอที่ผู้ใช้จะพบกับสิ่งที่น่าสนใจได้หลายประการ และเส้นทางในลักษณะนี้จะไม่มีผลกระทบต่อสภาพธรรมชาติมากนัก โดยจะมีเครื่องหมายแสดงไว้ในจุดที่ต้องการสื่อความหมาย และมีคู่มือประกอบ

3. เส้นทางใช้ประโยชน์พิเศษ เป็นเส้นทางที่สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความจำเป็นของผู้ใช้และวัตถุประสงค์ที่ต้องการใช้เป็นหลัก อาจเป็นเส้นทางที่ให้ประโยชน์ในการศึกษาธรรมชาติอีกทางหนึ่งด้วย และการสร้างเส้นทางไม่ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทั่วไปของพื้นที่ เส้นทางลักษณะนี้ได้แก่ ทางขั้วขั้วจักรยาน ทางศึกษาธรรมชาติได้นำ เส้นทางเรือ ทางขี่ม้า ทางเดินช้าง และทางสำหรับคนพิการ เป็นต้น

เมธี ปิยะคุณ (2549) กล่าวว่า หมู่บ้านแม่กำปองสิ่งหนึ่งที่เป็นแบบอย่างที่ดีคือ การวิจัยท้องถิ่น โดยศึกษาสภาพการณ์ด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน และค้นหาองค์ความรู้ ศักยภาพของชุมชน และนำความรู้ความสามารถมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยวให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน การวิจัยมีกรอบของการวิจัย คือ ศึกษารูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยวและมีการอบรมกลุ่มอาชีพในชุมชน นำความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว มีการปรับปรุงเส้นทางเดินป่า เนื่องจากภูมิประเทศของหมู่บ้านแม่กำปองเป็นหมู่บ้านที่ได้เปรียบกว่าหมู่บ้านอื่นๆ อยู่ในลักษณะเป็นภูเขา

หมู่บ้านแม่กำปองออกเป็นกลุ่มบ้านหรือเรียกว่า ป๊อก หรือ ปาง เป็นภาษาภาคเหนือและมีประเพณีภูเขาดูแล โดยกลุ่มสหกรณ์ มีฝ่ายกันลำห้วยต่างๆ ภูมิประเทศอากาศจะหนาวเย็นตลอดปี อุณหภูมิสูงสุด 25 องศา มีดอยม่อนล้าน มีชาภูกระเบื้องไทย นั่นคือรูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยวที่ทำวิจัยในท้องถิ่น มีการกำหนดรูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมขึ้น ลักษณะของการวิจัยท้องถิ่นเน้นย้ำถึงชุมชนชาวบ้านช่วยกันศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ หาปัญหาที่เกิดขึ้น และนำผลตรงนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

4. การท่องเที่ยวแบบสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

เมธี ปิยะคุณ (2550) กล่าวว่า ข้อเสนอแนะต่อการขับเคลื่อนของการบริหารจัดการและการให้บริการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในการบริหาร จัดการและการให้บริการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการดำเนินงานในพื้นที่การท่องเที่ยวต่างๆ จากการศึกษา มีบทสรุปต่อทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาคประชาชนและชุมชนที่จะบริหารจัดการและให้บริการ การท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม และยั่งยืนนั้น กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการบริหารจัดการตั้งแต่ การศึกษาสถานการณ์ การท่องเที่ยว ศักยภาพ จุดอ่อน จุดแข็ง การวางแผน และการเรียนรู้ ในการติดตามประเมินผลงานเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เปรียบเสมือนแกนกลางในการขับเคลื่อนงาน ซึ่งต้องอาศัยการผสมผสานทั้ง ภูมิปัญญาภายในชุมชนและภายนอกชุมชนการเรียนรู้

ดังกล่าวผ่านการเรียนรู้ โดยกระบวนการของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องที่ได้รวมตัวกัน เป็นกลุ่มหรือชมรมที่เข้มแข็ง เป็นการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ และการให้บริการในด้านต่างๆ ที่เหมาะสม โดยมีการจัดการทรัพยากรทั้งด้านทุน และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน พร้อมทั้งเรียนรู้ร่วมกันในด้านการจัดการด้านการตลาด และการจัดการกับปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ทั้งปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็ง หรือจุดอ่อนที่มีอยู่ในชุมชน หรือองค์กร และการจัดการกับปัจจัยภายนอก ที่เกี่ยวข้องที่จะทำให้เกิดโอกาส หรืออาจจะเป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยวของชุมชน ที่สำคัญที่สุดคือ ชุมชนและภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต้องมีความชัดเจนในเป้าหมายว่า การขับเคลื่อนดังกล่าวนี้จะไปสู่เป้าหมายใด คำถามดังกล่าวนี้ต้องมีการทบทวนตรวจสอบและให้คำตอบร่วมกันอยู่เสมอ เพราะจะเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการบริหารจัดการและการให้บริการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่แท้จริงต่อไป

วิญญู วีรขางกูร และคณะ (2549) กล่าวว่า การตั้งราคาผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมมีเกณฑ์การตั้งราคาที่เน้นต้นทุนและกำไร แต่แตกต่างกันที่ลักษณะเฉพาะของแต่ละผลิตภัณฑ์ จึงทำให้เกิดกลยุทธ์การตั้งราคาที่แตกต่างกันระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเหมือนกัน คือ ต้องการให้มีป้ายบอกราคาในการกำหนดรูปแบบราคา โดยปัจจัยในการเลือกพิจารณาระดับราคาส่วนใหญ่ คือ ความโดดเด่น น่าประทับใจในแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและความหลากหลายของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางมาเที่ยวชมของที่ระลึก มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการตั้งราคา คือ การมีป้ายบอกราคาเป็นประเด็นหลักสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติและราคาที่สามารถต่อรองได้เป็นประเด็นหลักสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเรื่องของปัจจัยที่สำคัญในการพิจารณาระดับราคา โดยนักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นและความต้องการในเรื่องของระดับราคาซึ่งมีองค์ประกอบหลักในการตัดสินใจเลือกที่ต่างกัน คือ ความคุ้มค่า เป็นเหตุผลในการเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ และการสะท้อนความเป็นท้องถิ่นของสินค้า เป็นเหตุผลหลักของนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนค่าใช้จ่ายในการเที่ยวชมของที่ระลึก ระดับราคาที่เต็มใจจะจ่ายมากที่สุดเมื่อเดินทางมาเที่ยวชมอยู่ที่ 200 บาท สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ และ 500 บาท สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย

ศรีสมร คุณากรบดินทร์ และคณะ (2549) กล่าวว่า แนวทางส่งเสริมและพัฒนาร้านอาหารพื้นเมืองสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว นั้น นักท่องเที่ยวต่างชาติเห็นว่าควรมีการส่งเสริมและพัฒนาร้านอาหารพื้นเมืองสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว 3 ลำดับแรก คือ สนับสนุนส่งเสริมให้อาหารพื้นเมืองเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย จัดทำชื่อและรายละเอียดของอาหารพื้นเมืองเป็นภาษาต่างประเทศ สนับสนุนให้อาหารพื้นเมืองเป็นของฝากจากจังหวัดเชียงราย

ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยเห็นว่าควรส่งเสริม และพัฒนาร้านอาหารพื้นเมืองสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว 3 ลำดับแรก คือ จัดทำแผนที่หรือป้ายบอกที่ตั้งร้านอาหารให้ชัดเจน สร้างความประทับใจครั้งแรกด้วยอาหารพื้นเมือง โดยมื้อแรกต้องเป็นอาหารพื้นเมือง ประชาสัมพันธ์ร้านอาหารพื้นเมืองทั้งในด้านลักษณะและวิธีการรับประทาน

อภิโชค เลขะกุล และกรุณา รักขวิณ (2548) พบว่า ปัจจัยบางประการทางการตลาด พฤติกรรมการท่องเที่ยว และลักษณะส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวมีผลต่อความชื่นชอบต่อมิติทางกายภาพต่างๆ การสรุปผลการวิจัยนำไปสู่คำแนะนำในการพัฒนา และนำเสนอเป็นแผนที่ การเสริมสร้างอัตลักษณ์ อนุรักษ์ลักษณะดั้งเดิม ปรับปรุงใช้รูปแบบที่นักท่องเที่ยวรับรู้ได้และชื่นชอบ นำเสนอประสบการณ์การท่องเที่ยวที่เป็นระบบสาคิดและมีส่วนร่วมในการผลิต

ปัจจัยที่มีผลต่อความชื่นชอบของนักท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบต่างๆ ของสภาพแวดล้อม กายภาพ ซึ่งได้พิสูจน์ว่ามีความสัมพันธ์เชิงเส้นทางบวกและลบที่มีนัยสำคัญกับความชื่นชอบต่อลักษณะของมิติต่างๆ แต่ละมิติ ได้แก่ ปัจจัยในการให้ความสำคัญต่อกิจกรรมและบริการทางการตลาด ปัจจัยทางพฤติกรรมการท่องเที่ยวและการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว และปัจจัยทางข้อมูลความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักท่องเที่ยว ปัจจัยที่สำคัญเหล่านี้นำไปสู่การสร้างคำแนะนำที่จะปฏิบัติร่วมไปกับการพัฒนาสภาพแวดล้อม ทักษะคติของคนในชุมชนผ่านทางผู้นำชุมชน สมาคม กลุ่มอาชีพ และผู้ประกอบการ ต่อชุมชนในแง่มุมต่างๆ นำไปสู่ความต้องการในการพัฒนา อีกทั้งความเห็นต่อลักษณะมิติทางกายภาพโดยเปรียบเทียบกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว สามารถใช้สร้างคำแนะนำที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และความคิดเห็นจากทั้งนักท่องเที่ยวและชุมชนเอง

วรรณมา ศิลปอาษา (2547) กล่าวว่า การแบ่งส่วนตลาดในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสามารถดำเนินการได้โดยใช้เทคนิค STP (Segmenting, Targeting and Positioning) ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีความสัมพันธ์กันตามลำดับ ดังนี้

1. การแบ่งส่วนตลาด เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์จำนวนนักท่องเที่ยวที่ หลากหลายและมีจำนวนมาก มีหลายวิธีที่นิยมใช้ในการแบ่งส่วนตลาด เช่น แบ่งตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ โดยอาจแบ่งตามทวีป ภูมิภาค ประเทศ จังหวัด ฯลฯ ซึ่งเป็นวิธีที่นิยมใช้มากที่สุด เนื่องจากนักท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่มีความต้องการและมีพฤติกรรมในการบริโภคที่แตกต่างกัน เช่น การแบ่ง นักท่องเที่ยวออกเป็นตลาดยุโรป ตลาดเอเชีย เป็นต้น นอกจากนี้อาจแบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวตามลักษณะประชากร โดยใช้เกณฑ์ด้านอายุ เพศ รายได้ การศึกษา ศาสนา เป็นต้น ตัวอย่างเช่น นักท่องเที่ยวเพศชายมีแนวโน้มที่จะเดินทางท่องเที่ยวแบบผจญภัยมากกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวเพศหญิง หรืออาจใช้วิธีแบ่งส่วนตลาดทั้งสองลักษณะรวมกัน โดยเรียกว่าการแบ่งส่วนตลาดตามลักษณะภูมิประชากรก็ได้

2. การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย เป็นการเลือกตลาดเป้าหมายที่ประกอบด้วยกลุ่มของนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการ หรือมีคุณลักษณะที่เหมือนกัน เพื่อธุรกิจจะสามารถกำหนดกลยุทธ์

ทางการตลาดเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด เป้าหมายเหล่านี้ เช่น นักท่องเที่ยวที่ชอบแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หรือนักท่องเที่ยวที่ชอบแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน เป็นต้น

3. การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว เป็นการสร้างภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในสายตาของนักท่องเที่ยว บางครั้งนิยมใช้การกำหนดตราผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างการรับรู้แก่การยอมรับของนักท่องเที่ยว มีหลายวิธีในการเลือกกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว เช่น กำหนดตามคุณลักษณะเด่นของผลิตภัณฑ์ หรือกำหนดให้แตกต่างจากคู่แข่ง โดยเน้นการให้บริการที่แตกต่าง ทำเลที่ตั้ง การตกแต่งสถานที่ รวมทั้งชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

จากเทคนิค STP ดังกล่าวจะทำให้ธุรกิจได้กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายตามต้องการ ธุรกิจจึงสามารถเลือกใช้ส่วนประสมทางการตลาดที่เหมาะสมต่อไปได้ ตลาดการท่องเที่ยวมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากการตลาดของสินค้าอื่น ๆ จึงมีการกำหนดส่วนประกอบทางการตลาดท่องเที่ยว 9 ปัจจัย (9 P) ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สินค้า บริการและแนวคิดที่ผู้ประกอบการธุรกิจนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการ และทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ เช่น สถานที่ท่องเที่ยว การบริการของ โรงแรม สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เป็นต้น

2. ราคา (Price) หมายถึง จำนวนเงินที่นักท่องเที่ยวจ่ายเพื่อแลกเปลี่ยนกับคุณค่าและประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ ราคาของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวมักจะเปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาลท่องเที่ยว และตามอุปสงค์หรือพฤติกรรมการซื้อของนักท่องเที่ยว

3. การจัดจำหน่าย (Plan) หมายถึง กระบวนการและวิธีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวไปถึงนักท่องเที่ยว โดยธุรกิจอาจเลือกจำหน่ายเอง หรือผ่านตัวแทนจำหน่ายต่าง ๆ นอกจากนี้หลายธุรกิจ เช่น ธุรกิจการบิน ธุรกิจเรือสำราญ ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจโรงแรม ฯลฯ นิยมใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในช่องทางจัดจำหน่าย เช่น ระบบสำรองผ่านคอมพิวเตอร์ การจำหน่ายตัวโดยสารอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึง วิธีการกระตุ้นให้ลูกค้าซื้อผลิตภัณฑ์ โดยนิยมใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของเอกสารแผ่นพับ คู่มือการท่องเที่ยว หรือ ผ่านทางเว็บไซต์การท่องเที่ยว ปัจจุบันนิยมการตลาดที่เน้นการตลาดเพื่อสังคมและความยั่งยืน เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม หรือมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

5. บุคลากร (People) หมายถึง พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งนับได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของธุรกิจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

6. สภาพทางกายภาพ (Physical evidence) หมายถึง ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคาร สถานที่ท่องเที่ยว โรงแรม รวมถึงการตกแต่งภายในและบรรยากาศ เช่น การออกแบบ และตกแต่ง โรงแรมให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมล้านนา เป็นต้น

7. กระบวนการซื้อ (Purchasing process) หมายถึง กระบวนการเลือกผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวและการตัดสินใจซื้อของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย เช่น นักท่องเที่ยวบางกลุ่มจะศึกษา ข้อมูล รายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว รายการนำเที่ยว ก่อนการตัดสินใจซื้อ แต่บางกลุ่มอาจ ไม่มีการวางแผนในเรื่องดังกล่าวมาก่อน เมื่อมีเวลาว่างก็เดินทางท่องเที่ยวเลย

8. การจัดองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ (Packaging) หมายถึง การนำองค์ประกอบย่อยต่าง ๆ ของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวมารวมกันอย่างเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น การจัดรายการนำเที่ยวแบบเหมาจ่ายไปท่องเที่ยวยุโรป 5 ประเทศ 7 วัน การกำหนดราคามักจะรวมค่าใช้จ่ายหลักที่จำเป็นไว้แล้ว เช่น ค่าเดินทาง ค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าธรรมเนียมเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยว ค่าประกันภัย เป็นต้น ทำให้ นักท่องเที่ยวสามารถวางแผนและควบคุมค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวแบบแพ็คเกจทัวร์ได้เป็นอย่างดี

9. ความร่วมมือทางธุรกิจ (Partnership) หมายถึง การทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ผลิต ผู้ขาย เป็นต้น เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น พันธมิตรกลุ่ม “Stars Alliance” นักท่องเที่ยวสามารถสะสมไมล์จากการเดินทางด้วยสายการบินที่เป็นพันธมิตรในกลุ่มเดียวกันได้ เป็นต้น อย่างไรก็ตามการใช้กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องคำนึงถึงความสอดคล้อง และการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอกที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานของธุรกิจได้ ปัจจัยภายนอกดังกล่าว ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ลักษณะประชากรศาสตร์ เทคโนโลยี ฤดูกาล ผู้จัดส่งวัตถุดิบ และตัวกลางในการจัดจำหน่าย ทั้งหมดนี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นของความสำเร็จของการตลาดในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว การพัฒนาด้านการตลาด ยังคงต้องดำเนินต่อไป เพื่อให้สอดคล้องและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์

เมธี ปิยะคุณ (2548) กล่าวว่า ในพื้นที่ของจังหวัดต่างๆ มีการดำเนินงานที่แตกต่างกันไปทั้งในลักษณะรูปแบบ การบริหารจัดการ และการให้บริการด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งขีดความสามารถของหน่วยงานตลอดจนความรู้ความเข้าใจ ความตระหนักและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริการและการบริการการท่องเที่ยว ทั้งนี้การดำเนินงานใน 6 พื้นที่สามารถจำแนกกิจกรรมออกได้เป็น 5 ด้านคือ

1. การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์
2. การท่องเที่ยวด้านผลิตภัณฑ์ผ้า
3. การท่องเที่ยวด้านผลิตภัณฑ์หัตถกรรม

4. การท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ ประเพณีและวัฒนธรรม
5. การท่องเที่ยวด้านพื้นที่เฉพาะ

ซึ่งทั้ง 5 ด้านนี้มีปัจจัยการบริหารจัดการ และการให้บริการการท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จแตกต่างกันไปในระดับครัวเรือน ระดับกลุ่ม / ชมรม ระดับชุมชน และระดับนอกชุมชน สำหรับตัวชี้วัดความสำเร็จของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวด้านต่างๆ ต้องคำนึงถึง 6 ประเด็นหลัก ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากร การสั่งการและการอำนวยความสะดวก และการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม / ชมรมในการบริหารจัดการ ส่วนตัวชี้วัดความสำเร็จของการให้บริการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ต้องคำนึงถึงมาตรฐาน 8 ประการ ได้แก่ ด้านที่พัก ด้านอาหาร ด้านความปลอดภัย ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านสภาพแวดล้อม ด้านมูลค่าเพิ่ม และด้านการส่งเสริมการตลาด และตัวชี้วัดความสำเร็จของการให้บริการการท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ผ้า และอื่นๆ ต้องคำนึงถึงมาตรฐาน 6 ประการ ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการจัดกิจกรรมและการบริการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านมูลค่าเพิ่ม ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านความร่วมมือและการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของประชาชนและชุมชน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนของการบริหารจัดการ และการให้บริการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

พจนา สวนศรี (2546) กล่าวว่า โจทย์ของการศึกษาชุมชน คือ การศึกษาเพื่อรู้และเข้าใจในสถานการณ์ของชุมชนร่วมกัน ข้อมูลที่แม่นยำถูกต้องเป็นสิ่งจำเป็น แต่ที่สำคัญมากกว่าข้อมูลที่ได้ คือ กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างการศึกษาข้อมูลที่นักพัฒนาหรือบุคคลที่จะส่งเสริมเรื่องการท่องเที่ยวชุมชน จะได้เห็นวิถีคิด การตีความหมาย ความละเอียดอ่อนรอบคอบในการทำงาน การเป็นผู้นำ การครอบงำทางความคิด ความสามารถในการทำงานของแต่ละบุคคล อันจะเป็นฐานที่สำคัญในการพัฒนาการจัดรูปแบบองค์กรชุมชนต่อไป

ข้อมูลที่น่าเสนอควรจะถูกผลิตเป็นสื่อเพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจและนำไปวิเคราะห์ต่อไปได้แก่

1. แผนที่รอบนอกหมู่บ้าน แสดงอาณาเขตหมู่บ้าน ทรัพยากรธรรมชาติ เส้นทางท่องเที่ยว
2. แผนที่รอบในหมู่บ้าน แสดงการตั้งบ้านเรือน สถานที่สำคัญของทางราชการ ที่ตั้งกลุ่มกิจกรรมต่างๆ และสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน เช่น ถนน น้ำ ประปา ไฟฟ้า เป็นต้น
3. แผนที่แสดงการตั้งบ้านเรือน ควรลงสัญลักษณ์เรื่องบทบาทหน้าที่ในชุมชน เพื่อแสดงให้เห็นการกระจายหรือการกระจุกตัวของผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (รวมทั้งผู้รู้ด้านต่างๆ ด้วย) พร้อมทั้งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงเครือญาติหรือสายตระกูล จะทำให้สามารถวิเคราะห์ระบบสังคมของชุมชนและวางแผนเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม หรือจัดการปัญหาความขัดแย้งได้

4. แผนผังปฏิทินการผลิตหรือกิจกรรมประเพณีต่างๆ ในรอบปี

5. เส้นทางการเปลี่ยนแปลงทรัพยากร วัฒนธรรม สังคม (ผู้นำ, การอพยพแรงงาน) และ เศรษฐกิจชุมชน

5. การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2550) กล่าวว่า บริการที่เสนอให้กับนักท่องเที่ยว และเป็น สิ่งที่ควรพิจารณาในการพัฒนาโฮมสเตย์ มีดังนี้

1. วิธีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายแบบสังคมชนบท
2. วัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ
3. ความปลอดภัย
4. ความสะอาด
5. ห้องพักร่วมอาหาร
6. กิจกรรมทางการท่องเที่ยว

การจัดการ ควรเป็นการจัดกิจกรรมที่พัวพันกับวัฒนธรรมชนบท ควรที่จะมีการรวมกลุ่ม จัดตั้งในรูปแบบของกลุ่ม ชมรม สหกรณ์ ซึ่งสมาชิกและคนในชุมชนจะต้องมีความเข้าใจ และมีส่วน ร่วมในด้านการจัดการ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2550) กล่าวว่า การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ นับเป็นการ ท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่กำลังได้รับความสนใจในหมู่นักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ที่ต้องการแสวงหาประสบการณ์แปลกใหม่และแตกต่างไปจากการ ท่องเที่ยวในรูปแบบเดิม ๆ การได้พักอาศัยกับเจ้าของบ้าน เพื่อเปิดใจเรียนรู้และเข้าใจในชีวิต วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ อาชีพของคนในแต่ละท้องถิ่น รวมทั้งตระหนักถึง การร่วมกันรักษาและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนให้คงอยู่ นับเป็นการใช้เวลาแห่ง การท่องเที่ยวพักผ่อนที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง

เสน่ห์ ของการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ จึงมิได้อยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง หรือเฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือบ้านหลังใดหลังหนึ่งเท่านั้น หากแต่อยู่ในทุกพื้นที่ ทุกคนในชุมชนที่ร่วมกันผลักดันขึ้นเป็น สังคมที่พึ่งพาตนเอง สร้างรายได้จากวิถีอาชีพท้องถิ่น ร่ำรวยน้ำใจไมตรีฉันทามิตร ที่นับวันหาได้ ยากยิ่งในสังคมไทย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษารั้วนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการสำรวจและศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งเอกสารต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานและเป็นแนวทางในการเขียนงานวิจัย

2. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว จากแหล่งเอกสารต่าง ๆ ไว้ตามขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

2.2 เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยจัดประชุมกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชน โดยการแลกเปลี่ยนความคิด เก็บข้อมูลการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนและตำแหน่งหรือพิกัดของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนและเก็บข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวแยกตามประเภทแหล่งท่องเที่ยว ตามแบบเก็บข้อมูลในชุมชน ใช้วิธีจดบันทึก กำหนดกลุ่มบุคคลที่จะสัมภาษณ์ไว้ดังนี้

2.2.1 ผู้นำชุมชนของกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชน ประกอบด้วย ประธานหรือกรรมการกลุ่ม จำนวน 17 กลุ่ม

2.2.2 เจ้าหน้าที่ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวประกอบด้วย นายกเทศมนตรี หรือนายกองการบริหารส่วนตำบล หรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน จำนวน 20 อำเภอ

2.2.3 ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว

2.2.4 ประชาชนที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในชุมชน

2.3 เก็บข้อมูลภาพแหล่งท่องเที่ยว และพิกัด ของแหล่งท่องเที่ยวจากผู้วิจัยและเจ้าหน้าที่ของชุมชนจากพื้นที่วิจัย

3. ขั้นจัดกระทำกับข้อมูล

3.1 นำข้อมูลที่ได้จากแหล่งเอกสารต่าง ๆ มาศึกษาและสรุปสาระสำคัญตามขอบเขตด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้

3.2 นำข้อมูลที่ได้จากภาคสนามคัดเลือกจัดลำดับความสำคัญ นำไปทำแผนที่การกระจายแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

3.3 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เขียนสรุปสาระสำคัญตามขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วยชื่อกลุ่มท่องเที่ยว ประวัติและพัฒนาการกลุ่มลักษณะภูมิประเทศ ทรัพยากรท่องเที่ยว กิจกรรมโปรแกรมการท่องเที่ยว คณะกรรมการสมาชิกการบริหารจัดการท่องเที่ยว หน่วยงานสนับสนุนและนักท่องเที่ยว

แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย

1. สร้างระบบสารสนเทศเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาให้กับชุมชน
2. ชุมชนร่วมกันจัดทำเครือข่ายและแผนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนได้
3. เผยแพร่แผนพัฒนาการท่องเที่ยวให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
4. ประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับโปรแกรมการท่องเที่ยวของชุมชนได้

เครื่องมือในการวิจัย

1. ชุดระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS)
2. เครื่องวัดระบบพิกัดภูมิศาสตร์ (GPS)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. รูปแบบการจัดการแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนและโปรแกรมท่องเที่ยวชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการนำค่าพิกัดแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาพถ่าย และข้อมูลเชิงบรรยายที่ได้จากการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมาจัดทำเป็นฐานข้อมูลและแผนที่แสดงการกระจายของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน โดยใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการจัดกระทำข้อมูล
2. การวิเคราะห์ค่าทางสถิติ โดยใช้ค่าร้อยละประกอบการพรรณนา
3. การนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า เสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ และมีภาพประกอบ

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษารูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก ได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลที่ได้จากหน่วยงานต่างๆ และการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนและโปรแกรมท่องเที่ยวชุมชน
2. การจำแนกแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน
3. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวและเสริมความรู้การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

1. การศึกษารูปแบบการจัดการแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนและโปรแกรมท่องเที่ยวชุมชน

การศึกษารูปแบบการจัดการแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนและโปรแกรมท่องเที่ยวชุมชนเป็นการศึกษาการกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุง

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งเป็นข้อมูลจัดเก็บร่วมกับการวิจัย การสร้างฐานข้อมูลเป็นโครงการวิจัยที่ใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยแบ่งหัวข้อการนำเสนอผลการศึกษา หัวข้อประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสงขลา แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุง แผนที่การกระจายแหล่งท่องเที่ยวชุมชน บริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก (จังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุง) การจัดการท่องเที่ยวชุมชน (ชื่อกลุ่ม/ชมรม, ประวัติการดำเนินงาน, ประเภทการท่องเที่ยว, ลักษณะภูมิประเทศบริเวณชุมชนท่องเที่ยว, ทรัพยากรท่องเที่ยว, กิจกรรมโปรแกรมการท่องเที่ยว การดำเนินงานองค์กร จำนวนสมาชิก ระยะเวลาดำเนินการ การบริหารจัดการท่องเที่ยว หน่วยงานสนับสนุน และจำนวนนักท่องเที่ยว) มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 แหล่งท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสงขลา

จังหวัดสงขลา มีแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่สำคัญในเขตอำเภอเมืองสงขลาและอำเภอรัตภูมิ บริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่สำคัญมากมายหลายแห่ง ชุมชนท่องเที่ยวที่สำคัญและสถานที่ติดต่อชุมชนต่างๆ มีรายละเอียดปรากฏตามตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 แสดงแหล่งท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสงขลา

ชื่อชุมชน	บุคคลและสถานที่ติดต่อ
1. ชมรมประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยว	ชื่อ : เทศบาลนครสงขลา งานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว โทรศัพท์ : 074 – 311015 ต่อ 115 ชื่อ : กลุ่มเรือประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยว โทรศัพท์ : 081 – 0944848 , 085 – 0776766 ที่อยู่ : อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ชื่อชุมชน	บุคคลและสถานที่ติดต่อ
2. ชุมชนท่องเที่ยวเกาะยอ	ชื่อ : คุณพงสวัสดิ์ ยอดสุรางค์ (ประธานชมรมท่องเที่ยวเกาะยอ) ที่อยู่ : 18/1 หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90110 โทรศัพท์ : 074 – 450023 , 081 – 8963256 โทรสาร : 074 – 332238
3. ชมรมท่องเที่ยวล่องแก่งถ้ำศรีเกษร	ชื่อ : คุณพินิจ ฤทธิการ ที่อยู่ : 20 หมู่ที่ 4 บ้านศรีเกษร ตำบลเขาพระ อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา โทรศัพท์ : 081 – 7980390

จากตาราง 1 พบว่า แหล่งท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดสงขลามี 3 แหล่ง ได้แก่ ชมรมประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยว ชุมชนท่องเที่ยวเกาะยอ และชมรมท่องเที่ยวล่องแก่งถ้ำศรีเกษร

1.2 แหล่งท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดพัทลุง

จังหวัดพัทลุงมีแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่สำคัญในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยเป็นแหล่งรวมกลุ่มชุมชนที่สำคัญมากมายหลายแห่ง ซึ่งชุมชนที่สำคัญและสถานที่ติดต่อชุมชนต่างๆ มีรายละเอียดปรากฏตามตาราง 2 ดังนี้

ตาราง 2 แสดงแหล่งท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดพัทลุง

ชื่อชุมชน	บุคคลและสถานที่ติดต่อ
1. ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอตะโหมด	ชื่อ : นายสุรพิศ กิตติลาโก (ประธานชมรม) ที่อยู่ : 106 หมู่ที่ 4 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง โทรศัพท์ : 086 – 2902714
2. ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอควนขนุน	ชื่อ : นายอารีย์ ขาวดี (ประธานชมรม) ที่อยู่ : 81 หมู่ที่ 2 ตำบลคอนทราย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง โทรศัพท์ : 081 – 8987809
3. ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอกงหรา	ชื่อ : นายสามารถ ไชยทอง (ประธานชมรม) ที่อยู่ : 29/2 หมู่ที่ 3 ตำบลกงหรา อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง โทรศัพท์ : 086 – 2553763
4. ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอบางแก้ว	ชื่อ : นายเสริม วงศ์จนากุล ที่อยู่ : 278 หมู่ที่ 5 ตำบลโคกสัก อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง โทรศัพท์ : 081 – 7984926
5. ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอป่าพะยอม	ชื่อ : นายนพพร มากสง ที่อยู่ : 36/1 หมู่ที่ 2 ตำบลป่าพะยอม อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง โทรศัพท์ : 081 – 5678707
6. ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอเมืองพัทลุง	ชื่อ : นายสมบัติ เลื่อนแป้น ที่อยู่ : 34 หมู่ที่ 8 ตำบลลำปำ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง โทรศัพท์ : 089 - 8772877

ชื่อชุมชน	บุคคลและสถานที่ติดต่อ
7. ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอศรีบรรพต	ชื่อ : นายสมบัติ หนูทอง ที่อยู่ : 99 หมู่ที่ 10 ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง โทรศัพท์ : 084 - 8579949
8. ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอป่าบอน	ชื่อ : นายสวาท โอทอง ที่อยู่ : 244 หมู่ที่ 9 ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง โทรศัพท์ : 081 - 6084494
9. ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอสrinครินทร์	ชื่อ : นายจำเนียง จันตรีกรรค ที่อยู่ : 163 หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านนา อำเภอสrinครินทร์ จังหวัดพัทลุง โทรศัพท์ : 081 - 2764479
10. ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอเขาชัยสน	ชื่อ : ว่าที่ร้อยตรี สมมาตร เกตุสว่างวงศ์ ที่อยู่ : 150 หมู่ที่ 4 ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง โทรศัพท์ : 085 - 7996912
11. ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอปากพะยูน	ชื่อ : นายสงวน แสงสว่าง ที่อยู่ : 172 หมู่ที่ 3 ตำบลเกาะหมาก อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง โทรศัพท์ : 084 - 8548544
12. ชุมชนบริการการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเชิงอนุรักษ์ ตำบลทุ่งนารี	ชื่อ : คุณณรงค์ชัย สงไข่ และคุณกิติพงษ์ ปานผ่อง ที่อยู่ : ตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง โทรศัพท์ : 086 - 2925425 , 089 - 5971666
13. ชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทะเลน้อย	ชื่อ : คุณยงยุทธ จินคง ที่อยู่ : 324 หมู่ที่ 9 ตำบลทะเลน้อย อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง โทรศัพท์ : 081 - 0949549
14. กลุ่มภูผาสองทะเล	ชื่อ : คุณชัชวาลย์ ทิพย์เศษ, คุณนพรัตน์ ทิพย์เศษ ที่อยู่ : ไม่ระนู โทรศัพท์ : 081 - 3881301 ชื่อ : คุณสมพร เมฆมุสิก, คุณสุวีณา เมฆมุสิก ที่อยู่ : ไม่ระนู โทรศัพท์ : 087 - 9682535

จากตาราง 2 พบว่า แหล่งท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดพัทลุงมี 14 แหล่ง ได้แก่ (1) ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอตะโหมด (2) ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอควนขนุน (3) ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอกงหรา (4) ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอบางแก้ว (5) ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอป่าพะยอม (6) ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอเมืองพัทลุง (7) ชมรมการท่องเที่ยวเชิง

เกษตรอำเภอศรีบรรพต (8) ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอป่าบอน (9) ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอศรีนครินทร์ (10) ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอเขาชัยสน (11) ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอปากพะยูน (12) ชมรมบริการการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเชิงอนุรักษ์ ตำบลทุ่งนารี (13) ชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทะเลน้อย (14) กลุ่มภูผาสองทะเล

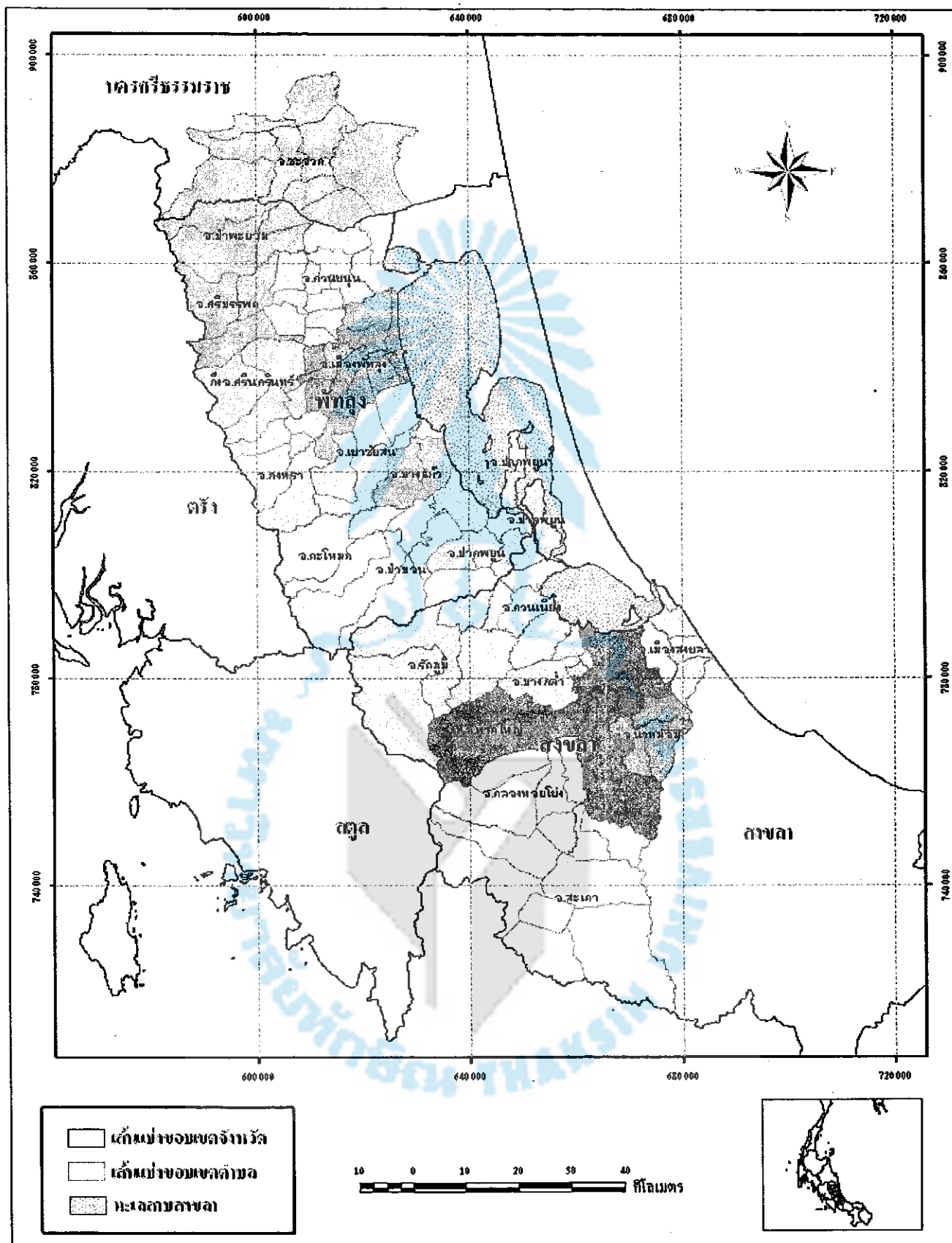
1.3 แผนที่การกระจายแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ทราบถึงชุมชนมีที่ดึงดูดการดำเนินงานและศึกษาความสามารถเพื่อนำมาจัดการวางแผนพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และช่วยให้สามารถจำแนกการกระจายแหล่งท่องเที่ยวชุมชนออกได้อย่างชัดเจน

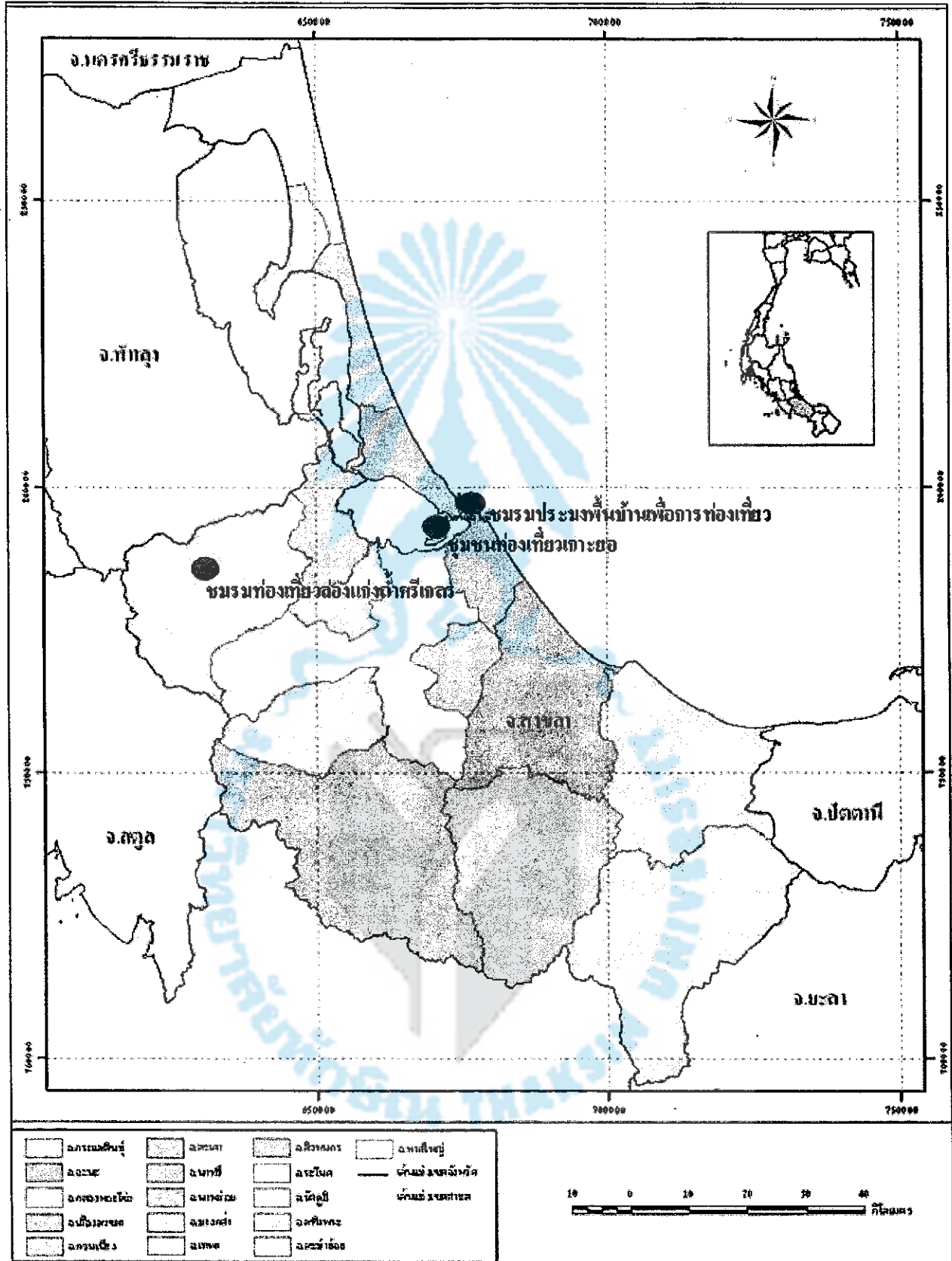
การศึกษาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก ซึ่งเป็นพื้นที่ครอบคลุมจังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุง (แผนที่ 1) โดยจังหวัดสงขลามีแหล่งท่องเที่ยวชุมชน 3 แหล่ง (แผนที่ 2) และจังหวัดพัทลุงมีแหล่งท่องเที่ยวชุมชน 14 แหล่ง (แผนที่ 3)



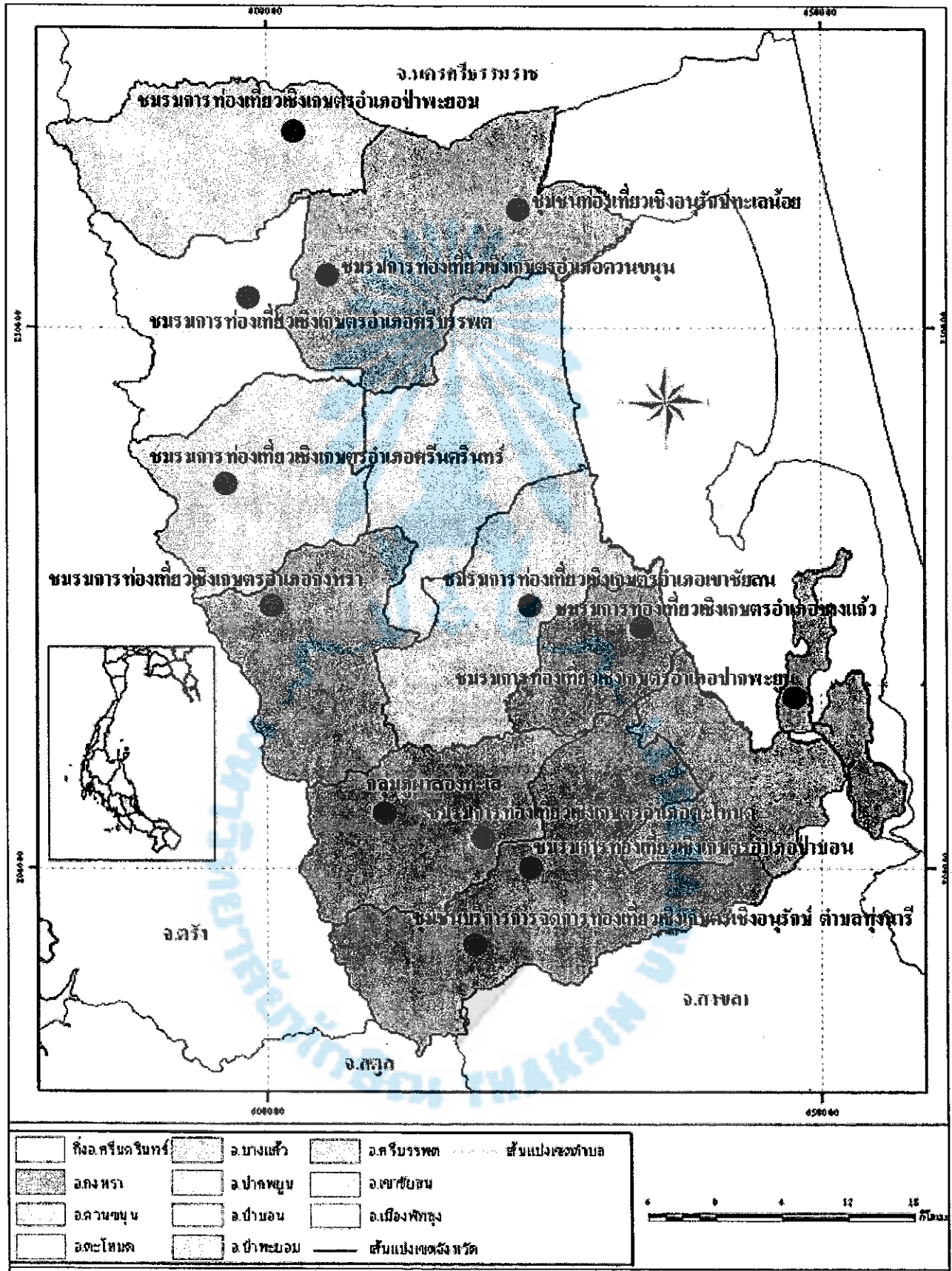
แผนที่ 1 แสดงขอบเขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา



แผนที่ 2 แสดงตำแหน่งชุมชนท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา



แผนที่ 3 แสดงตำแหน่งชุมชนท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุง



1.4 รายละเอียดของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสงขลาและพัทลุง

จังหวัดสงขลา

ชื่อชมรม/กลุ่ม/ชุมชน	ประวัติที่กลุ่มชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว	ประเภทการท่องเที่ยว	ลักษณะภูมิประเทศ	ทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง	กิจกรรมท่องเที่ยวและโปรแกรมการท่องเที่ยว รวมทั้งมีจุดยุทธศาสตร์	องค์กร/คณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง	จำนวนสมาชิก	ระยะเวลาที่ดำเนินการท่องเที่ยว	การบริหารจัดการท่องเที่ยว	หน่วยงานสนับสนุน	จำนวนนักท่องเที่ยว	
											ชาย	หญิง
1. ชุมชนท่องเที่ยวเกาะยอ	กรมส่งเสริมการเกษตรได้ตั้งศูนย์ท่องเที่ยวเกาะยอขึ้นในปีพ.ศ. 2544 เพื่อบริการนักท่องเที่ยวและให้นักท่องเที่ยวตามจุดต่างๆ	เชิงอนุรักษ์ และเชิงภูมิปัญญาท้องถิ่นและเชิงเกษตร	พื้นที่เป็นเกาะ อยู่กลางทะเลสาบสงขลา ภายในเกาะมีภูเขา	วิถีชีวิตชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น การเกษตรโบราณสถานโบราณวัตถุ	1. โปรแกรมครึ่งวัน ล่องเรือชมวัด ชมสวนสมรม 2. โปรแกรมครึ่งวัน 8 จุด โดยเลือกได้ 3 จุดที่ชอบ	คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม	16 คน	9 ปี	มีการตั้งคณะกรรมการ 12 คน ซึ่งจะประสานงานกับเครือข่ายกลุ่มต่างๆ	องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ เกษตรจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ประเทศไทย ผู้ใหญ่บ้าน เกษตรระดับภาค	100,000	500
2. ชมรมประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยว	เริ่มจากความคิดริเริ่มของนายกเทศบาลนครสงขลาที่ต้องการพัฒนาหมู่บ้านทะเลตามสงขลา เพื่อเพิ่มรายได้สู่ประชาชน และปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรให้กับประชาชนจึงก่อตั้งกลุ่มขึ้นมา	เชิงอนุรักษ์ วัฒนธรรม และเชิงภูมิปัญญาท้องถิ่น	พื้นที่ติดทะเลสาบสงขลา	ทะเลสาบสงขลา เกาะเรือประมงพื้นบ้าน	ท่องเที่ยว ทะเลสาบสงขลา เกาะหนูเกาะแมว เกาะสี่เกาะห้า ประชุมสัมมนาบนเรือประมงพื้นบ้าน	คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม	130 คน	6 ปี	1. เทศบาลทำหน้าที่ด้านประมาณการอบรมและประชาสัมพันธ์ 2. ชุมชนชาวประมงทำหน้าที่ด้านกิจกรรมต่างๆ ในการท่องเที่ยว การบริการ	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้ เขต1	9,000	1,000

ชื่อชมรม/กลุ่ม/ชุมชน	ประวัติ/ที่มาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว	ประเภทการท่องเที่ยว	ลักษณะภูมิประเทศ	ทรัพยากรท่องเที่ยว	กิจกรรมท่องเที่ยวและโปรแกรมการท่องเที่ยว รวมทั้งมีจุดเด่นที่	องค์กร/คณะกรรมการที่ดูแลการท่องเที่ยว	จำนวนสมาชิก	ระยะเวลาที่ดำเนินการท่องเที่ยว	การบริหารจัดการท่องเที่ยว	หน่วยงานสนับสนุน	จำนวนนักท่องเที่ยว	
											ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
3. ชมรมล่องแก่งถ้ำศรีนคร	เริ่มตั้งชมรมปีพ.ศ. 2551 เพื่อส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน	เชิงอนุรักษ์ และเชิงเศรษฐกิจพอเพียง	พื้นที่เป็นภูเขา มีลำน้ำไหลผ่าน	ล่องเรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การเข้าชมถ้ำน้ำตก	1. โปรแกรม 2 วัน ล่องแก่งชมถ้ำ 2. โปรแกรม 3 วัน ล่องแก่งชมถ้ำน้ำตก เศรษฐกิจพอเพียง	คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม	108 ครอบครัว	2 ปี	มีการตั้งคณะกรรมการจากสมาชิก	อำเภอรัตนบุรี	100,000	

จังหวัดพัทลุง

ชื่อชมรม/กลุ่ม	ประวัติ/ที่มาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว	ประเภทการท่องเที่ยว	ลักษณะภูมิประเทศ	ทรัพยากรท่องเที่ยว	กิจกรรมท่องเที่ยวและโปรแกรมการท่องเที่ยว รวมทั้งมีจุดเด่นที่	องค์กร/คณะกรรมการที่ดูแลการท่องเที่ยว	จำนวนสมาชิก	ระยะเวลาที่ดำเนินการท่องเที่ยว	การบริหารจัดการท่องเที่ยว	หน่วยงานสนับสนุน	จำนวนนักท่องเที่ยว	
											ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
1. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร อำเภอหงาว	เกิดจากยุทธศาสตร์ของจังหวัดที่ต้องการมีการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกิดขึ้น	เชิงเกษตร เชิงอนุรักษ์	พื้นที่เป็นภูเขาหินปูน ภูเขาตอนลาด และมีที่ราบบริเวณเชิงเขา	ป่าไม้ ถ้ำ ส่วนผลไม้ น้ำตก โสมสเคย์ ทะเลหมอก เขาเจ็ดยอด บ่อน้ำร้อน วิถีชีวิตชุมชน	หาที่พัก นั่งชมเคลไม่ในส่วน ชมพืชผักปลอดสารพิษ ชมการทำผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เป็นโปรแกรม 3-2 คืนกลับ หรือ 1 วันกลับ	คณะกรรมการและสมาชิกในชุมชน และเกษตรอำเภอ	59 คน	ประมาณ 2 ปี	เป็นการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	หน่วยพิทักษ์สัตว์ป่าเพื่อรักษาบรรทัด	50	5

ชื่อชมรม/กลุ่ม	ประวัติ/ที่มาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว	ประเภทการท่องเที่ยว	ลักษณะภูมิประเทศ	ทรัพยากรท่องเที่ยว	กิจกรรมท่องเที่ยวและโปรแกรมการท่องเที่ยวรวมทั้งมรดก	องค์กร/คณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง	จำนวนสมาชิก	ระยะเวลาที่ดำเนินการจัดการท่องเที่ยว	การบริหารจัดการท่องเที่ยว	หน่วยงานสนับสนุน	จำนวนนักท่องเที่ยว	
											ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
2. ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอศรีนครินทร์	เนื่องจากทางชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวมากและมีผลผลิตทางการเกษตรมากและได้รับรางวัลหมู่บ้านดีเด่นจึงได้จัดตั้งเป็นกลุ่มชมรม	เชิงเกษตร เชิงอนุรักษ์	พื้นที่เป็นภูเขา มีลำน้ำตก ป่าดิบชื้น	ถ้า น้ำตก ป่าไม้ โบราณสถาน	ชมดำ ชมวัดเก่าแก่ ชมสวนผลไม้ ชม น้ำตก ท่อเกี่ยว สถานที่ทางประวัติศาสตร์และศูนย์เพาะเลี้ยงสัตว์ป่า	คณะกรรมการและสมาชิกในชุมชน	21 คน	4 ปี	ชุมชนยังไม่มีการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ ระบุธรรมที่แน่นอน	สำนักงานเกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด	30,000	5,000
3. ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอป่าบอน	เริ่มจากการมีผู้ริเริ่มทำกลุ่มเพื่อนบ้านใกล้เคียงนำไปทำตามและเกิดการรวมกลุ่มกันจนเข้มแข็งและรัฐบาลเข้ามาสนับสนุนภายใต้	เชิงเกษตร ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	พื้นที่เป็นที่ราบสูงและลาดต่ำลงมาทางด้านตะวันออก เป็นที่ราบเหมาะแก่การทำสวนยางพารา	ป่าไม้ สวนเกษตรผลไม้มาก	ไม่มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แน่นอน	คณะกรรมการและสมาชิกในชุมชน	20 คน	10 ปี	ชุมชนมีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มไม้ผล กลุ่มเลี้ยงปลาบ่อพลาสติก กลุ่มบัญชีภาพเพื่อเพิ่มรายได้	ศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานเกษตรอำเภอ การไฟฟ้าฝ่ายผลิต องค์การบริหารส่วนตำบล	1,000 - 2,000	500

ชื่อชมรม/กลุ่ม	ประวัติที่มาชุมชน เพื่อการท่องเที่ยว	ประเภทการ ท่องเที่ยว	ลักษณะภูมิ ประเทศ	ทรัพยากร ท่องเที่ยว	กิจกรรมท่องเที่ยว และโปรแกรมการ ท่องเที่ยวรวมทั้ง มีจุดพัก	องค์กร/ คณะกรรมการ ที่ดูแลการ ท่องเที่ยว	จำนวน สมาชิก	ระยะเวลา ที่ ดำเนินการ จัดการ ท่องเที่ยว	การบริหารจัดการ ท่องเที่ยว	หน่วยงาน สนับสนุน	จำนวน นักท่องเที่ยว	
											ชาย	หญิง
4. ชมรมการท่องเที่ยวเชิง เกษตรอำเภอ บางแก้ว	เกิดจากการทำ แปลงสาธิต การเกษตรให้ ชุมชนทำ การเกษตรแบบ พอเพียง และเริ่มมี การรวมกลุ่มกัน	เชิงเกษตร พอเพียง อนุรักษ์ อนุรักษ์	พื้นที่เป็นที่ ราบ ส่วน ใหญ่เป็นที่ นาและมีกร ทำสวน ยางพาราและ สวนปาล์ม มาก	ป่าไม้ ส่วน เกษตร โบราณสถาน วัด ฟาร์ม ตัวอย่างตาม แนว พระราชดำริฯ สวนป่า	ศึกษาโรนีสวนผสม ชมสวนป่าห้วยพุด ไหว้พระที่วัดบางแก้ว คลองธรรม	คณะกรรมการ และสมาชิกใน ชุมชน	30 คน	4 ปี	ชุมชนมีการจัด ประชุมเดือนละครั้ง มีการรวมตัวกัน วางโครงการต่างๆ	องค์การบริหาร ส่วนจังหวัด สำนักงานเกษตร อำเภอ กรม ชลประทาน	100	50
5. ชมรมการ ท่องเที่ยวเชิง เกษตรอำเภอ ตะโหมด	เกิดจากการทำ ร้านอาหารเล็กๆใน พื้นที่และมีการ เลี้ยงปลาในกระชัง และเป็นที่อนุรักษ์ พันธุ์ปลาน้ำบ้าน และพรรณไม้ต่างๆ เมื่อนักท่องเที่ยว เข้ามาใช้บริการ ชุมชนจึงมีการเริ่ม จัดชมรม	เชิงเกษตร พอเพียง อนุรักษ์ อนุรักษ์	พื้นที่ราบติด เทือกเขา บรรทัด มีลำ ธารไหลผ่าน มีเกาะกลาง ลำธาร	ป่าไม้ เทือกเขา บ่อเลี้ยงปลา สวนเกษตร ถ้ำน้ำตก สวนวังปลา	ถ้ำน้ำตก ถ้ำน้ำตก ถ้ำน้ำตก ถ้ำน้ำตก ถ้ำน้ำตก	คณะกรรมการ และสมาชิกใน ชุมชน	18 คน	ไม่ระบุ	พื้นที่สวนวังปลาเป็น พื้นที่เอกชน มีการ บริหารจัดการเชิง ร้านอาหาร โดยจะ อนุรักษ์ปลาน้ำบ้าน ไว้ด้วย	ไม่มีหน่วยงาน สนับสนุนที่ ชัดเจน แต่ทาง จังหวัดและ ศูนย์บริการ การศึกษาออก โรงเรียนเข้ามา ให้ความ ช่วยเหลือบ้าง	5,000	20

ชื่อชมรม/กลุ่ม	ประวัติ/ที่มาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว	ประเภทการท่องเที่ยว	ลักษณะภูมิประเทศ	ทรัพยากรท่องเที่ยว	กิจกรรมท่องเที่ยวและโปรแกรมทั้งหมดที่ควรจัดทำ	องค์กร/คณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง	จำนวนสมาชิก	ระยะเวลาที่ดำเนินการจัดการท่องเที่ยว	การบริหารจัดการท่องเที่ยว	หน่วยงานสนับสนุน	จำนวนนักท่องเที่ยว	
											ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
6. ชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทะเลน้อย	เกิดการพบปะปัญหาเรื่องเศรษฐกิจของชุมชน จึงเป็นที่มาของการจัดตั้งกลุ่มขึ้น	เชิงเกษตร เชิงอนุรักษ์ เชิงภูมิปัญญาท้องถิ่น	ที่ราบลุ่ม ชายฝั่ง ทะเลสาบ สงขลา	ผลิตภัณฑ์จากกระชูด บ่อปลา นกน้ำ ลีลาวดี วิถีชุมชน ชาวบ้าน	ศึกษาเส้นทางวิถีชีวิต ชาวบ้านชุมชนทะเลน้อย ล่องเรือชมวิถีชีวิตทะเลน้อย เดินสะพานชมวิถีชีวิตการทำงาน 2 วัน 1 คืน และ 3 วัน 2 คืน	คณะกรรมการและสมาชิกในชุมชน	50 คน	ประมาณ 10 ปี	ไม่ได้เป็นการบริหารการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง เพราะ อบต. และเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา	องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานเกษตรอำเภอ กรมเจ้าท่า ศูนย์ศิลปาชีพ	500,000	50,000
7. ชมรมบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเชิงอนุรักษ์ตำบลทุ่งนารี	ต้องการให้สถานที่ท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับของประชาชนมากขึ้น จึงได้จัดตั้งกลุ่มขึ้น	เชิงเกษตร เชิงอนุรักษ์	พื้นที่เป็นภูเขาที่มีการกินเป็นเขื่อนมีน้ำตก 2 แห่ง	เขื่อน น้ำตก ป่าไม้ พันธุ์ไม้หายาก เกษะป่าชาโกล	เที่ยวเขื่อน 1 วัน และเที่ยวเขื่อน + เดินป่า 2 วัน 1 คืน และ 3 วัน 2 คืน กางเต็นท์โฮมสเตย์	คณะกรรมการและสมาชิกในชุมชน	50 คน	3 เดือน	ชาวบ้านรวมตัวเป็นกลุ่ม มีคณะกรรมการในการจัดการ 25 คน	เจ้าหน้าที่อำเภอ กรมชลประทาน กรมป่าไม้	100	30
8. ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอปากพะยูน	เกษตรอำเภอจัดตั้งชมรมขึ้นมา	เชิงเกษตร เชิงอนุรักษ์ เชิงภูมิปัญญาท้องถิ่น	พื้นที่มีลักษณะเป็นเกาะในทะเลสาบสงขลา มีที่ราบบริเวณกลางเกาะ	พันธุ์ไม้ต่างๆ รีสอร์ท ป่าไม้	มีโปรแกรมการท่องเที่ยวมากมายหลายแบบ	คณะกรรมการและสมาชิกในชุมชน	50 คน	3 ปี	เอกชนเป็นผู้จัดการ	เป็นธุรกิจการท่องเที่ยวของเอกชน	2,000	100

ชื่อชมรม/กลุ่ม	ประวัติ/ที่มาชมรม เพื่อการท่องเที่ยว	ประเภทการ ท่องเที่ยว	ลักษณะภูมิ ประเทศ	ทรัพยากร ท่องเที่ยว	กิจกรรมท่องเที่ยว และโปรแกรมการ ท่องเที่ยวรวมทั้ง มัคคุเทศก์	องค์กร/ คณะกรรมการ ที่ดูแลการ ท่องเที่ยว	จำนวน สมาชิก	ระยะเวลา ที่ ดำเนินการ จัดการ ท่องเที่ยว	การบริหารจัดการ ท่องเที่ยว	หน่วยงาน สนับสนุน	จำนวน	
											นักท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว
9. ชมรมการท่องเที่ยวเชิง เกษตรอำเภอ พานิชย์	หลังจากไปดูงาน และอบรมต่างพื้นที่ จึงมีความคิดจัดตั้ง ชมรมขึ้นมา	เชิงเกษตร เชิงอนุรักษ์	พื้นที่เป็น ภูเขาหินปูน มีธารน้ำไหล ออกมาจาก, ภูเขาเป็นน้ำ ร้อน ที่ราบ ใช้ทำ การเกษตร	บ่อน้ำร้อน น้ำแร่ ถ้ำ ธาร น้ำเย็น	มีโปรแกรมการ ท่องเที่ยวมากมาย หลายแบบ	คณะกรรมการ และสมาชิกใน ชุมชน	35 คน	6 ปี	มีการจัดการเป็น ระบบโดยมีเจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วน ตำบล เป็นผู้เข้าไป ดูแลให้ความรู้	องค์การบริหาร ส่วนตำบล	5,000	1,000
10. ชมรมการท่องเที่ยวเชิง เกษตรอำเภอศรี บรรพต	จัดตั้งขึ้นเพื่อ อนุรักษ์ต้นไม้ แต่ เน้นในเรื่องการ จำหน่าย	เชิงเกษตร เชิงอนุรักษ์	พื้นที่เป็น เทือกเขา มีที่ ราบเชิงเขาไว้ ทำการเกษตร	ป่าดิบชื้น ถ้ำ น้ำตก สัตว์ป่า	มีโปรแกรมการ ท่องเที่ยวมากมาย หลายแบบ	คณะกรรมการ และสมาชิกใน ชุมชน	10 คน	10 ปี	ส่วนใหญ่เป็นการ ท่องเที่ยวโดยอุทยาน แห่งชาติ ชุมชนยังไม่ มีการจัดการท่องเที่ยว ที่เป็นรูปธรรม	องค์การบริหาร ส่วนตำบล อุทยานแห่งชาติ เขาปู่เขาโต๊ะ ป่าไม้	50	-
11. ชมรมการท่องเที่ยวเชิง เกษตรอำเภอ เมืองพัทลุง	เกษตรอำเภอเป็น ผู้ดำเนินการจัดตั้ง เป็นชมรม	เชิงเกษตร เชิงอนุรักษ์	พื้นที่เป็นที่ ราบติด ทะเลสาบ สงขลา	ทะเลสาบ สงขลา โบราณสถาน ปลาดุกในกระชัง	ไม่มีกิจกรรมการ ท่องเที่ยว	คณะกรรมการ และสมาชิกใน ชุมชน	10 คน	8 ปี	ชุมชนไม่มีมีการ บริหารจัดการ ท่องเที่ยวที่เป็น รูปธรรม	อบต. เทศบาล เมืองพัทลุง	400	-

ชื่อชมรม/กลุ่ม	ประวัติ/ที่มาชมรม เพื่อการท่องเที่ยว	ประเภทการ ท่องเที่ยว	ลักษณะภูมิ ประเทศ	ทรัพยากร ท่องเที่ยว	กิจกรรมท่องเที่ยว และโปรแกรมการ ท่องเที่ยวรวมทั้ง มีจุดเด่น	องค์กร/ คณะกรรมการ ที่ดูแลการ ท่องเที่ยว	จำนวน สมาชิก	ระยะเวลา ที่ ดำเนินการ จัดการ ท่องเที่ยว	การบริหารจัดการ ท่องเที่ยว	หน่วยงาน สนับสนุน	จำนวน นักท่องเที่ยว	
											ชาวไทย	ชาว ต่าง ประเท ศ
12. ชมรมการท่องเที่ยวเชิง เกษตรอำเภอ ป่าพะยอม	เกิดจากชาวบ้าน ก่อตั้งขึ้นเองและ หน่วยงานรัฐเข้ามา สนับสนุนใน ภายหลัง	เชิงเกษตร เชิงอนุรักษ์	พื้นที่เป็นที่ ราบเป็นส่วน ใหญ่	สวนผลไม้ กลุ่มย่อยต่างๆ	ไม่มีกิจกรรมการ ท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ เป็นการดูงาน	คณะกรรมการ และสมาชิกใน ชุมชน	13 คน	5 ปี	ชุมชนไม่มี การบริหารจัดการ ท่องเที่ยวที่เป็น รูปธรรม	อบต. ศูนย์บริการ การศึกษาออก โรงเรียน สำนักงานเกษตร มหาวิทยาลัย ทักษิณ วิทยาเขต พิทลุง	1,500	10
13. ชมรมการท่องเที่ยวเชิง เกษตรอำเภอ ควนขนุน	ไม่ระบุ	เชิงเกษตร เชิงอนุรักษ์	พื้นที่ส่วนใหญ่ ราบ มีเนิน เขาเตี้ยๆ และ มีพื้นที่ติดกับ ทะเลสาบ	พิพิธภัณฑ สถาน กลุ่ม ย่อยต่างๆ สัตว์ ป่า	ไม่มีกิจกรรมการ ท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ เป็นการดูงาน	คณะกรรมการ และสมาชิกใน ชุมชน	35 คน	4 ปี	ขาดการจัดการโดย กลุ่มคน เนื่องจากมี พื้นที่กว้างขวาง และ กลุ่มย่อยตั้งอยู่ กระจายตัว	อบต. สำนักงาน เกษตร กระทรวง เกษตรและ สหกรณ์	600	-
14. กลุ่มดูผา สองทะเล	เพื่อพัฒนาชุมชน และการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ เปิด หมู่บ้านสู่โลกกว้าง นำเสนอของดีใน ชุมชน	เชิงอนุรักษ์	ที่ราบสูงและ ที่ราบบน ภูเขา	น้ำตก บ่อน้ำ ร้อน เขาเจ็ด ยอด	เดินป่าชมน้ำตก อาบ น้ำแร่ ชมวิถีชีวิต ชาวบ้านโฮมสเตย์	ไม่ระบุ	15 คน	ประมาณ 5 ปี	ประชาชนในหมู่บ้าน	อบต. ผู้ใหญ่บ้าน	3,000- 5,000	300- 500

1.5 แหล่งท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสงขลา

ชุมชนที่ 1 ชมรมประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยว

การศึกษารูปแบบการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนประกอบด้วย แนวทางการดำเนินงาน ความเข้มแข็งของการจัดการท่องเที่ยว ศักยภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ตามรายละเอียด ดังนี้

1. การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

ชมรมประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยวดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับดี เนื่องจากสมาชิกของชมรมมีความพึงพอใจในสิ่งที่ดำเนินการ พอใจในทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น และรายได้ที่ได้จากการจัดการของชมรมประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยว

2. ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

ชมรมประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยวมีความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอยู่ในเกณฑ์ดี สมาชิกให้ความร่วมมือกันดี มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวมาก มีการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยว มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ดี เพื่อไม่ให้เกิดมลภาวะจากการจัดการท่องเที่ยว

3. ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ชมรมประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยวมีศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับดี มีการแบ่งการบริหารจัดการออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.1 เทศบาลนครสงขลา ทำหน้าที่สนับสนุนเกี่ยวกับ การจัดอบรม งบประมาณ และการประชาสัมพันธ์

3.2 ชมรมประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยว ทำหน้าที่จัดกิจกรรมต่างๆ มีการแบ่งหน้าที่ในการดำเนินงานอย่างชัดเจน

4. ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลของชุมชน

ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวของชมรมประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยว สามารถดำเนินการได้ที่จะอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยว สถานที่รองรับนักท่องเที่ยว ผู้ที่จะคอยอำนวยความสะดวกและต้อนรับนักท่องเที่ยว ระบบสาธารณูปโภคที่พร้อมเพียง โดยมีรายละเอียดข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชนของชมรมประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยว ดังนี้

4.1 ชื่อชุมชนการท่องเที่ยว

ชมรมประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยว

4.2 ที่อยู่ของชุมชนท่องเที่ยวหรือผู้ประกอบการ

เทศบาลนครสงขลา งานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว

4.3 ที่ตั้งชุมชนตามพิกัดภูมิศาสตร์

X = 676571 Y = 796589

4.4 ประธานชมรมประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยวหรือบุคคลที่สามารถติดต่อได้
 นายประพาส พรายคัสต์ เบอร์โทรศัพท์ 081 – 0944848 , 081 – 6902804 ,
 085 – 0776766

5. ประวัติความเป็นมาของชุมชนและกำรก่อตั้งเป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

โครงการเรือประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยวเกิดขึ้นด้วยความคิดริเริ่ม และความพยายามอย่างมุ่งมั่นของ นายอุทิศ ชูช่วย นายกเทศมนตรีนครสงขลา ที่ต้องการพัฒนาพื้นที่ฟู่ทะเลสาบสงขลาให้เป็นรูปธรรม เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน โครงการเรือประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยวเป็นโครงการนำร่องกลุ่มเรือประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยวและชาวบ้านในท้องถิ่น ส่งเสริมให้ชาวประมงพื้นบ้านในทะเลสาบสงขลา มีอาชีพเสริมที่สามารถสร้างรายได้เพิ่มเติมให้กับครอบครัว โครงการนี้เป็นตัวอย่างที่ทุกภาคส่วนสามารถนำไปเป็นแบบอย่างในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนได้ ทั้งยังช่วยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ชุมชนควบคู่ไปกับการอนุรักษ์อาชีพประมงพื้นบ้าน ทั้งนี้ทุกภาคส่วนต้องให้ความร่วมมือสนับสนุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติ อันจะส่งผลให้ พันธุ์สัตว์น้ำ กุ้ง หอย ปู ปลา มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น สามารถจับสัตว์น้ำได้มากขึ้น นำไปจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว โดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าแม่ค้าคนกลางเป็นการเพิ่มมูลค่าการประกอบอาชีพ ชาวประมงจะมีรายได้เพิ่มขึ้น นักท่องเที่ยวจะชอบซื้ออาหารทะเล รวมทั้งได้ความรู้จากการท่องเที่ยวและได้พักผ่อนกับการท่องเที่ยว บริเวณทะเลสาบสงขลา เพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาพื้นที่ฟู่ทะเลสาบสงขลา ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและบริหารแหล่งทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

6. ลักษณะเด่นด้านการท่องเที่ยว

ลักษณะเด่นด้านการท่องเที่ยวของชมรมประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ วิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้าน โดยมีวัตถุประสงค์ที่เป็นเป้าหมายหลัก ดังนี้

- 6.1 เพื่อเพิ่มกิจกรรมและสีสันการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลา
- 6.2 เพื่อกระจายรายได้และสร้างอาชีพเสริมให้กับประชาชนในท้องถิ่น
- 6.3 เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติของเยาวชน
- 6.4 เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ตระหนักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ
- 6.5 เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- 6.6 เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม ของกลุ่มชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่ ภาคใต้

7. ลักษณะภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยว

ลักษณะภูมิประเทศและทรัพยากรประกอบด้วยทะเลสาบสงขลา เกาะหนู เกาะแมว เกาะสี่ เกาะห้า

8. ศักยภาพระบบสาธารณูปโภคของชุมชน

- | | |
|---------------------------------|---------|
| 8.1 ถนน | ระดับดี |
| 8.2 ไฟฟ้า | ระดับดี |
| 8.3 น้ำ | ระดับดี |
| 8.4 มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว | |
| 8.5 มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว | |
| 8.6 มีร้านขายของที่ระลึก | |

9. หน่วยงานสนับสนุนชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

- 9.1 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต 1
- 9.2 บริษัทคิงพีชเซอร์โวลคิง จำกัด ร่วมกันสนับสนุน และจัดกิจกรรมปล่อยพันธุ์ปลา

กีนส์ ธรรมชาติ

- 9.3 หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน
- 9.4 หนังสือพิมพ์โฟกัสภาคใต้
- 9.5 นิตยสาร “Extra value”
- 9.6 อนุสาร อสท.
- 9.7 นิตยสารกินรี
- 9.8 นิตยสารแม่บ้าน
- 9.9 โรงเรียนแสงทองวิทยา
- 9.10 โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชวูธ
- 9.11 โรงเรียนพาณิชย์การหาดใหญ่
- 9.12 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย
- 9.13 มหาวิทยาลัยทักษิณ
- 9.14 มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
- 9.15 คณะประติมากรรมกับสิ่งแวดล้อมนานาชาติ
- 9.16 ชั้นนี้ทัวร์
- 9.17 โรงแรมไคมอนด์
- 9.18 ทัวร์บ้านเลขที่ 5
- 9.19 เทศบาลตำบลยี่งอ
- 9.20 คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- 9.21 คณะผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว โรงแรม บริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์

กลุ่มจังหวัดสงขลา – สตูล

- 9.22 กรมสรรพากร

- 9.23 โรงเรียนสงขลาเทคโนโลยี สงขลา
- 9.24 โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครสงขลา
- 9.25 นักศึกษาสาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยราชภัฏ สงขลา
- 9.26 คณะถ่ายทำสารคดีสารานุกรมภาคใต้ สถาบันทักษิณคดีศึกษา
- 9.27 กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลนครสงขลา
- 9.28 กองสวัสดิการสังคม เทศบาลนครสงขลา
- 9.29 แรงงานจังหวัดนราธิวาส
- 9.30 บริษัท ศิลปชัย
- 9.31 ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวมาเลเซีย - สิงคโปร์

10. โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวชมรมประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยวได้จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนประกอบด้วย 4 โปรแกรม ดังนี้

10.1 โปรแกรมท่องเที่ยว 1 วันบริเวณทะเลสาบสงขลาตอนล่างมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ดังนี้

- สวนเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษาฯ
- สวนประวัติศาสตร์ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์
- ป่าโกงกางคลองพะวง
- โรงกระเบื้องโบราณบ้านท่านางหอม
- วิถีชีวิตชาวประมงในทะเลสาบสงขลาเกี่ยวกับ การจับปลา การเลี้ยงปลาใน

กระชัง

10.2 โปรแกรมท่องเที่ยว 1 วัน บริเวณเกาะหนูและเกาะแมวมรวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญดังนี้

- ทำเรื่อน้ำลึกสงขลา
- ทิวทัศน์สวนสองทะเลและ อนุสาวรีย์กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์
- ทิวทัศน์เกาะหนูและเกาะแมว
- กระชังเลี้ยงปลารอบเกาะขอม
- กิจกรรมตกปลาและ เล่นน้ำ

10.3 โปรแกรมท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน บริเวณทะเลสาบสงขลาตอนใน เกาะสี่ เกาะห้า

10.4 โปรแกรมการล่องเรือเพื่อประชุมสัมมนาบนเรือในบรรยากาศแบบธรรมชาติ

จำนวน 20 – 100 คน

11. แหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่สำคัญ

แหล่งท่องเที่ยวชุมชนประกอบด้วยแหล่งที่สำคัญ เช่น ทะเลสาบสงขลา สวนประวัติศาสตร์ป้าเปรม เกาะหนู เกาะแมว เกาะสี่ เกาะห้า การเลี้ยงปลาในกระชัง เป็นต้น

12. การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน

การบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนมีวิธีดำเนินการ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

12.1 เทศบาลนครสงขลา ทำหน้าที่เกี่ยวกับการสนับสนุน งบประมาณ การฝึกอบรม และการประชาสัมพันธ์

12.2 ชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน ทำหน้าที่เกี่ยวกับการนำนักท่องเที่ยว ชมแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ รวมทั้งการเป็นมัคคุเทศก์ และจัดกิจกรรมต่างๆ ในการท่องเที่ยว

การดำเนินงานจัดการการท่องเที่ยวโดยรวมมีร่วมกันระหว่างเทศบาลนครสงขลาและชุมชนชาวประมงพื้นบ้านได้เริ่มดำเนินการ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ระยะเริ่มปีที่ 1 โครงการเดือนมีนาคม พ.ศ. 2548 มีขั้นตอนดังนี้

1. การลงพื้นที่เพื่อสอบถามความต้องการของชาวประมงในพื้นที่ทะเลสาบสงขลา
2. เขียนโครงการการท่องเที่ยวชุมชนและชมรมประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยว
3. แต่งตั้งคณะทำงานดำเนินการ
4. จัดประชุมโดยการอบรมสัมมนาและทัศนศึกษาดูงาน ณ จังหวัดกระบี่
5. ประชาสัมพันธ์พร้อมติดป้ายไว้นิต สิ่งพิมพ์ลงหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น (การประชาสัมพันธ์ในท้องถิ่นเพื่อต้องการ ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว)
6. ทดลองนำเที่ยวในทะเลสาบสงขลา และ ทะเลอ่าวไทย
7. ประเมินผลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขมีประเด็นต่างๆ ดังนี้
 - เรือท่องเที่ยวควรมีหลังคา
 - เรือมีเสียงดังรบกวน
 - ให้ชาวประมงควรรอขายวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้าน
 - การขึ้นและลง เรือไม่ค่อยสะดวก
 - ปวดเมื่อยเนื่องจากต้องใช้ระยะเวลาานพอสมควรในการนั่งเรือชมวิถีชีวิต
 - นักท่องเที่ยวให้การตอบรับที่ดี เพราะเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ และเป็นการเยี่ยมชมครั้งแรก แหล่งท่องเที่ยวในทะเลสาบสงขลา นักท่องเที่ยวสนใจมานานมากแล้วแต่ไม่มีโอกาสได้ท่องเที่ยว ในรายการนำเที่ยว “ทะเลสาบสงขลา”

ขั้นที่ 2 ระยะปีที่ 2 ช่วง มกราคม - สิงหาคม พ.ศ. 2549 ดำเนินการต่อเนื่อง

1. การอบรมสัมมนาและทัศนศึกษาดูงาน รวมทั้งจัดกิจกรรมเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น เกาะขอม ท่านางหอม เป็นต้น
2. การปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำติชมของนักท่องเที่ยว ดังนี้
 - จัดให้เรือนำเที่ยวมีหลังคากันแสงแดดและฝน
 - การทำให้เสียงเรือมีเสียงดังลดลง
 - การกำหนดให้มีการแวะพักตามจุดต่าง ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเปลี่ยนกิจกรรม ลดอาการปวดเมื่อย ตามแหล่งที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยว เช่น บ้านเขาเจ็ว เกาะขอม เป็นต้น
 - การฝึกให้ชาวประมงเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวและสามารถอธิบายวิถีชีวิตชาวประมงที่บ้านให้เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง
 - มีท่าเทียบเรือสำหรับเรือนำเที่ยวโดยเฉพาะเพื่ออำนวยความสะดวกสบาย โดย นายอุทิศ ชูช่วย นายกเทศมนตรีนครสงขลา ได้จัดให้มีการก่อสร้างท่าเทียบเรือท่องเที่ยวนานาชาติ
3. ประชาสัมพันธ์ให้แพร่หลายทั่วประเทศ จากสื่อต่างๆ ดังนี้
 - แผ่นพับ , ป้ายไว้นิล
 - สถานีวิทยุ
 - หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น
 - หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ
 - อินเทอร์เน็ตและเวปไซด์
 - สถานีโทรทัศน์ทุกช่อง (โดยประสานงานร่วมมือกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานภาคใต้ เขต 1 สงขลา)
4. นำเที่ยวในทะเลสาบสงขลา ทะเลอ่าวไทย และเชื่อมโยงพื้นที่ใกล้เคียง เช่น บ้านเขาเจ็ว เกาะขอม บ้านท่านางหอม ในอนาคตจะทำเป็นตัวใบเดียวเที่ยวได้ทั้งเมือง

ชุมชนที่ 2 ชุมชนท่องเที่ยวเกาะขอม

1. การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

ชุมชนท่องเที่ยวเกาะขอม มีการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้อยู่ในระดับดีมาก มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีให้เกิดประโยชน์ได้สูงสุด มีความพอใจในสิ่งที่มีและพอใจกับรายได้ที่ได้รับ

2. ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

ชุมชนท่องเที่ยวเกาะยอ มีความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว สมาชิกทุกคนให้ความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ มีการประชาสัมพันธ์ เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวอย่างแพร่หลาย

3. ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ชุมชนท่องเที่ยวเกาะยอมีศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว มีโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน แบ่งกลุ่มรับผิดชอบอย่างเด่นชัด

4. ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมคูลของชุมชน

ชุมชนท่องเที่ยวเกาะยอ มีปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมคูล ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้อนรับ ผู้ให้บริการ ปัจจัยสาธารณูปโภค ที่พักอาศัย การให้ความรู้ สถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งบนบกและในน้ำ ถือว่าสมคูลมาก

โดยมีรายละเอียดมูลการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยวเกาะยอ ดังนี้

4.1 ชื่อชุมชนการท่องเที่ยว

ชุมชนท่องเที่ยวเกาะยอ

4.2 ที่อยู่ของชุมชนท่องเที่ยวหรือผู้ประสานงาน

บ้านเลขที่ 5 หมู่ที่ 3 ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

4.3 ที่ตั้งของชุมชนตามพิกัดภูมิศาสตร์

$X = 671111$ $Y = 792069$

4.4 ประธานชุมชนท่องเที่ยวเกาะยอหรือบุคคลที่สามารถติดต่อได้

นายนิคค์ พงศ์พฤกษ์ เบอร์โทรศัพท์ 081 – 0962087, 074 - 450252

5. ประวัติความเป็นมาของชุมชนและก่อตั้งเป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

ในอดีตนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในเกาะยอจะมาท่องเที่ยวโดยอิสระไม่เป็นระบบ มีมัคคุเทศน์จากข้างนอก ภายหลังกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดตั้งศูนย์ท่องเที่ยวได้ในปี พ.ศ. 2544 เพื่อดูแลต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยตั้งเป็นจุดต่างๆ และมีวิทยากรที่จะให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวประจำจุดต่างๆ

6. ลักษณะเด่นด้านการท่องเที่ยว

ลักษณะเด่นด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวเกาะยอ เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้าน ความรู้ด้านการทอผ้า บ้านโบราณ การประมง และวิถีชีวิตของชาวบ้าน การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

7. ลักษณะภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยว

ลักษณะภูมิประเทศของชุมชนเกาะยอมีทะเลล้อมรอบ มีทรัพยากรธรรมชาติประกอบไปด้วย สวนผลไม้ ทรัพยากรน้ำ ที่มีความอุดมสมบูรณ์

8. ศักยภาพระบบสาธารณูปโภคของชุมชน

- 8.1 ถนน ระดับดี
- 8.2 ไฟฟ้า ระดับดี
- 8.3 น้ำ ระดับดี
- 8.4 มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
- 8.5 มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว
- 8.6 มีร้านขายของที่ระลึก

9. หน่วยงานสนับสนุนชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

- 9.1 องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะขย

10. โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวเกาะขย ได้จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน ประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การชมสวนผลไม้ ซึ่ง โปรแกรมการท่องเที่ยวของชุมชนมี 2 โปรแกรม คือ

- 10.1 โปรแกรมครึ่งวัน เช่น ล่องเรือ ไหว้ศาลเจ้าไต่กิ่ง ไปชมสวนสมรม

10.2 โปรแกรมครึ่งวันจาก 8 จุด โดยสามารถเลือกได้ 3 จุด ที่ชอบ เช่น สวนผลไม้ เกษตรอินทรีย์ กลุ่มทอผ้า วัดท้ายขย การเลี้ยงปลากระชังในกระชัง เป็นต้น

11. แหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่สำคัญ

สวนผลไม้เกษตรอินทรีย์ กลุ่มทอผ้า วัดท้ายขย การเลี้ยงปลากระชังในกระชัง ศาลเจ้าไต่กิ่ง สวนสมรม สวนจำปะคะ ขนุน สวนละมุด

12. การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะขยประกอบด้วย ประธาน รองประธาน และคณะกรรมการ 12 คน ซึ่งประสานเชื่อมโยงกันระหว่างกลุ่มต่างๆ ดังนี้ กลุ่มประมง กลุ่มไม้ผล กลุ่มทอผ้า วัดท้ายขย ร้านอาหาร และสถาบันทักษิณคดีศึกษา

ชุมชนที่ 3 ชมรมล่องแก่งถ้ำศรีเกษร

- 1. การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

ชมรมล่องแก่งถ้ำศรีเกษร มีการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมทั้งการให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง

- 2. ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

ชมรมล่องแก่งถ้ำศรีเกษร มีความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยการให้คณะกรรมการดำเนินงานและสมาชิกเป็นกรรมการ เพื่อให้มีความเข้มแข็ง

9. หน่วยงานสนับสนุนชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

9.1 อำเภอรัศมิ

10. โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวของชมรมล่องแก่งลำศรีเกสร ได้จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน 2 โปรแกรม คือ

10.1 โปรแกรม 2 วัน 1 คืน พักค้างคืนโฮมสเตย์ มีกิจกรรมการล่องแก่ง และ ชมลำศรีเกสร

10.2 โปรแกรม 3 วัน 2 คืน พักค้างคืนโฮมสเตย์ มีกิจกรรมการล่องแก่ง ชมลำศรีเกสร ที่เขื่อนน้ำตก ชมวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง

11. แหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่สำคัญ

การล่องแก่งตามสายน้ำลำธาร ลำศรีเกสร น้ำตกบริพัตร วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง

12. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชมรมล่องแก่งลำศรีเกสร มีคณะกรรมการดำเนินการโดยมีการออกค่าใช้จ่ายเป็นการร่วมลงทุน 108 ครัวเรือน ใช้สำหรับการจัดหาเรือและอื่นๆ โดยมีรายได้ปีละไม่ต่ำกว่า 1 ล้านบาท มีการจัดการรายได้กลับคืนสมาชิกร้อยละ 50 นักเรียนร้อยละ 25 กรรมการร้อยละ 15 และเป็นทุนร้อยละ 10 เป็นต้น

1.6 แหล่งท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดพัทลุง

ชุมชนที่ 1 ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอตะโหมด

1. การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอตะโหมดมีการจัดการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง คือการจัดสวนจัดร้าน ก็จะนำเอาสิ่งของเหลือใช้นำกลับมาใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์ มีการเลี้ยงปลาในกระชังเพื่อการจำหน่าย

2. ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอตะโหมด มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนที่มีความเข้มแข็งน้อยมาก เนื่องจากความคิดเห็นของผู้จัดทำกับชุมชนมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

3. ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอตะโหมด มีศักยภาพในการบริหารและการจัดการน้อย พื้นที่ที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวยังเป็นของบุคคลคนเดียว

4. ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอตะโหมศ มีปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวยังไม่มีความพร้อม เนื่องจากที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวยังมีจำนวนน้อย ถนนที่ใช้ในการเดินทาง บางช่วงเป็นถนนลูกรัง แต่สามารถเข้าถึงได้สะดวก น้ำ ไฟฟ้า ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดี

โดยมีรายละเอียดข้อมูลการท่องเที่ยวของชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอตะโหมศ ดังนี้

4.1 ชื่อชมรมการท่องเที่ยว

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอตะโหมศ

4.2 ที่อยู่ของชมรมท่องเที่ยวหรือผู้ประสานงาน

106 หมู่ที่ 4 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอตะโหมศ จังหวัดพัทลุง

4.3 ที่ตั้งชมรมตามพิกัดภูมิศาสตร์

X = 620521 Y = 801303

4.4 ประธานชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอตะโหมศหรือบุคคลที่ติดต่อได้

นายสุรพิศ กิตติลาโก เบอร์โทรศัพท์ 086 – 2902714

5. ประวัติความเป็นมาของชมรมและก่อตั้งเป็นชมรมเพื่อการท่องเที่ยว

คุณสุรพิศได้ซื้อที่ดินเปล่าที่เป็นสวนวังปลาไว้ในปี พ.ศ. 2535 และได้เริ่มบุกเบิกในปี พ.ศ. 2537 โดยปลูกไม้ผลบางชนิด และได้เข้ามาเริ่มทำเป็นร้านอาหารเล็กๆ ในปี พ.ศ. 2545 และเลี้ยงปลาในกระชังประมาณ 18 กระชัง เมื่อนำมาจำหน่ายก็ถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง คุณสุรพิศจึงนำปลามาเผาเกลือ และเมื่อมีนักท่องเที่ยวได้มารับประทานและเริ่มมีชื่อเสียงจากการแนะนำต่อกัน จนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งยังเป็นสถานที่ในการอนุรักษ์ปลาพื้นบ้านน้ำจืดหลายชนิด และพรรณไม้ต่างๆ จำนวนมาก

6. ลักษณะเด่นด้านการท่องเที่ยว

การอนุรักษ์ธรรมชาติ และอาหารที่มีรสชาติอร่อยท่ามกลางธรรมชาติและลำธารที่มีปลามากมาย โดยอาหารที่เป็นจุดเด่น คือ ปลาเผา

7. ลักษณะภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติ

เป็นที่ราบติดกับเทือกเขาบรรทัด มีลำธารไหลผ่าน มีเกาะอยู่กลางลำธาร มีปลามากมายในลำธาร มีต้นไม้หลายชนิดที่เป็นไม้อื่นต้น เช่น ต้นหันท กระถินเทพา เป็นต้น

8. ศักยภาพระบบสาธารณูปโภคของชมรม

8.1 ถนน ระดับปานกลาง

8.2 ไฟฟ้า ระดับดี

8.3 น้ำ ระดับดี

8.4 มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

8.5 ไม่มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว

8.6 ไม่มีร้านขายของที่ระลึก

9. หน่วยงานสนับสนุนชุมชนการท่องเที่ยว

ไม่มีหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนอย่างชัดเจน แต่ตอนนี้ทางจังหวัดได้เข้ามาให้ความร่วมมือ โดยมีศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนเป็นหน่วยงานสนับสนุนที่สำคัญ

10. โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน

ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้การใช้ทรัพยากรให้มากที่สุด โดยเมื่อนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวสามารถรับประทานอาหาร ล่องเรือแคนู เรือคายัค เดินชมสวน จัดแต่งกิ่งไม้ได้

11. แหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่สำคัญ

11.1 สวนวังปลา

11.2 น้ำตกโตนตะตอ

12. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน

ในพื้นที่สวนวังปลาเป็นพื้นที่ของเอกชน มีการบริหารจัดการในรูปแบบของร้านอาหาร โดยบริเวณรอบๆ มีการอนุรักษ์ป่าพื้นบ้าน เนื่องจากในชุมชนมีคนหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา ทำให้ควบคุมยาก

ชุมชนที่ 2 ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอควนขนุน

1. การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

ชุมชนไม่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในชุมชนจะมีส่วนร่วมเฉพาะกลุ่มเท่านั้น แต่มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานกับเทคโนโลยี เพื่อการแปรรูปผลิตภัณฑ์ได้อย่างเหมาะสม เช่น กลุ่มกะลามะพร้าว วิถีการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังคงมีน้อย

2. ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

ชุมชนสามารถพึ่งพาภูมิปัญญาท้องถิ่นได้โดยการจัดตั้งเป็นกลุ่ม แต่ยังไม่มีความเข้มแข็ง เนื่องจากสมาชิกที่เข้าร่วมเพียงส่วนหนึ่งในชุมชน และยังไม่สามารถจัดการกลุ่มให้รวมและสร้างเครือข่ายเชื่อมถึงกันได้

3. ศักยภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ชุมชนมีศักยภาพในด้านทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ แต่ขาดการจัดการที่เหมาะสม ไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาดูงานมากกว่าการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชาวบ้านและนักท่องเที่ยว

4. ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลของชุมชน

ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานที่ดี แต่ขาดข้อมูลโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีความแน่นอนและเป็นรูปธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความหลากหลาย การประชาสัมพันธ์ยังน้อย ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ทราบข้อมูลที่ชัดเจนเพียงพอ

โดยมีรายละเอียดข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชนของชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอควนขนุน
ดังนี้

4.1 ชื่อชุมชนการท่องเที่ยว

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอควนขนุน

4.2 ที่อยู่ของชุมชนท่องเที่ยวหรือผู้ประสานงาน

28 หมู่ที่ 2 ตำบลคอนทราย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

4.3 ที่ตั้งชุมชนตามพิกัดภูมิศาสตร์

X = 608566 Y = 853738

4.4 ประธานชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอควนขนุนหรือบุคคลที่ติดต่อได้

นายอารีย์ ขาวดี เบอร์โทรศัพท์ 081 – 8987809

5. ประวัติความเป็นมาของชุมชนและก่อตั้งเป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

ผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าวบ้านควนขนุน ได้เริ่มก่อตั้งกลุ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2544 โดยนางเรณู ชูพิทักษ์ณาเวช ได้สังเกตเห็นว่า กะลามะพร้าวเป็นวัสดุเหลือใช้มากมายอยู่ในพื้นที่ และในอำเภอใกล้เคียง สามารถนำมาพัฒนาให้ก้าวไกลสู่ตลาดโลกได้ ปัจจุบันมีสมาชิก 30 คน คณะกรรมการดำเนินงานได้เกิดแรงบันดาลใจร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อสืบสานให้คนรุ่นหลังได้รู้จักใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะ โคมไฟระย้า ซึ่งนางงามจักรวาลปี 2004 เจนนิเฟอร์ ออฟกิน เลือกเป็นที่ระลึก ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มที่ไม่ซ้ำและลอกเลียนแบบใคร ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ปลอดภัยต่อผู้ใช้ สวยงาม ประณีต คงทน เป็นประเภทของใช้ประดับตกแต่ง ของขวัญ ของฝาก

6. ลักษณะด้านการท่องเที่ยว

เน้นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เชื่อมชมกลุ่มต่างๆ ที่ก่อตั้งขึ้นมา เช่น กลุ่มกะลามะพร้าว พิพิธภัณฑ์ไม้หายาก

7. ลักษณะภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติ

มีลักษณะเป็นที่ราบเป็นส่วนใหญ่ มีเนินเขาบ้าง มีส่วนติดกับทะเลสาบสงขลา ทรัพยากรที่พบเป็นพันธุ์ไม้หายาก ที่นา ตาล โคนด และสัตว์หายากบริเวณทะเลสาบสงขลา

8. ศักยภาพระบบสาธารณูปโภคของชุมชน

- | | |
|------------------------------------|--------------|
| 8.1 ถนน | ระดับดี |
| 8.2 ไฟฟ้า | ระดับดี |
| 8.3 น้ำ | ระดับปานกลาง |
| 8.4 ไม่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว | |
| 8.5 ไม่มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว | |
| 8.6 มีร้านขายของที่ระลึก | |

9. หน่วยงานสนับสนุนชุมชนการท่องเที่ยว

9.1 องค์การบริหารส่วนตำบลคอนทราย

9.2 สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง

9.3 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

10. โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน

ไม่มีการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรมแน่นอน แต่มีการศึกษาดูงาน

11. แหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่สำคัญ

การท่องเที่ยวตามกลุ่มต่างๆ พืชพันธ์ด้นไม้หายาก ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทะเลน้อย

12. การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน

การจัดการจากชุมชนยังไม่ได้ได้รับความร่วมมือ เนื่องจากสมาชิกของกลุ่มกระจายอยู่ในพื้นที่ห่างไกลไม่สามารถรวมตัวกันได้โดยมีประสิทธิภาพ

ชุมชนที่ 3 ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอกงหรา

1. การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอกงหราเป็นชุมชนที่มีการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีการปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ มีโรงปุ๋ย โรงผลิตอาหารสัตว์ภายในชุมชน นอกจากนี้ ยังรู้จักใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยว มีการป้องกันและตระหนักถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการทำงานและรู้จักสามัคคี และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอกงหราเป็นชุมชนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว มีโครงสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง มั่นคงและเชื่อถือได้ ส่งผลให้ชุมชนมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นตนเองและสามารถรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ได้ ผู้นำมีอุดมการณ์และสมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างเต็มที่

3. ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอกงหรา เป็นชุมชนที่มีศักยภาพในการบริหารและจัดการในเกณฑ์ดี มีการส่งตัวแทนของชุมชนไปอบรมอย่างสม่ำเสมอ มีการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงศักยภาพในการรองรับของชุมชน มีการสร้างข้อตกลงกับนักท่องเที่ยวเพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติ การประกันภัยให้กับนักท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง มีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นตามโอกาส

4. ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลของชุมชน

ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า อยู่ในระดับปานกลาง น้ำประปา มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและที่พัก มีกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย ชุมชนสามารถบอกเล่าประสบการณ์ ความรู้แลกเปลี่ยนกับนักท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่ และช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายในชุมชน

โดยมีรายละเอียดข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชนของชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอองครักษ์ ดังนี้

4.1 ชื่อชุมชนการท่องเที่ยว

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอองครักษ์

4.2 ที่อยู่ของชุมชนท่องเที่ยวหรือผู้ประสานงาน

วัดองครักษ์ หมู่ที่ 6 ตำบลองครักษ์ อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร

4.3 ที่ตั้งชุมชนตามพิกัดภูมิศาสตร์

X = 625934 Y = 820096

4.4 ประธานชุมชนท่องเที่ยวหรือบุคคลที่สามารถติดต่อได้

คุณสมภาร ไชยทอง เบอร์โทรศัพท์ 086 – 2953763, 089 – 5284372, 074 – 687040

5. ประวัติความเป็นมาของชุมชนและก่อตั้งเป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

ชุมชนองครักษ์ คำว่า องครักษ์ มาจากคำว่า “อง รร ราษฎร์” ซึ่งมีการเล่าว่าได้มีเรือสำเภาของคนจีนผ่านมาและเกิดเรือแตก ทำให้มีกรงลอยน้ำมาในบริเวณชุมชนนี้ จึงได้ชื่อชุมชน องครักษ์ แต่ได้มีการเรียกชื่อเพี้ยนเป็นชุมชนองครักษ์ในปัจจุบัน ชมรมการท่องเที่ยวเกิดจากการรวมกลุ่มของชาวบ้านจำนวนหนึ่ง เป็นสมาชิกชมรมเพื่อนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

6. ลักษณะเด่นด้านการท่องเที่ยว

เน้นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีกิจกรรมเดินป่าชมทะเลหมอก ชมถ้ำ ชมสวน ผลไม้ตามฤดูกาล ชมกลุ่มอาชีพภายในชุมชน เทียนน้ำตก และมีที่พักแบบโฮมสเตย์

7. ลักษณะภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติ

มีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาหินปูน ภูเขาลูกคลื่น และมีที่ราบบริเวณเชิงเขา ทรัพยากรธรรมชาติที่พบ ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า พันธุ์ไม้หายาก ถ้ำ ภูเขา น้ำตก

8. ศักยภาพระบบสาธารณูปโภคของชุมชน

8.1 ถนน ระดับปานกลาง

8.2 ไฟฟ้า ระดับปานกลาง

8.3 น้ำ ระดับดี

8.4 มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

8.5 มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว

8.6 มีร้านอาหารที่ระลึก

9. หน่วยงานสนับสนุนชุมชนการท่องเที่ยว

- 9.1 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- 9.2 องค์การบริหารส่วนตำบลทรงคนอง
- 9.3 ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน
- 9.4 องค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง
- 9.5 หน่วยพิทักษ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด

10. โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวของชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอทรงคนอง ได้จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนประกอบด้วย 2 โปรแกรม ดังนี้

โปรแกรมที่ 1 เดินทางจากตัวเมืองจังหวัดพัทลุง โดยรถสองแถวมายังอำเภอทรงคนอง ถึงที่ทำการของชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่วัดกงหราใหม่ อำเภอทรงคนอง พร้อมรับประทานอาหารเช้า เดินทางไปชมวัดเขาวงศ์ เที้ยวถ้ำลูกยา ถ้ำแม่ชี รับประทานอาหารเที่ยงในหมู่บ้าน เดินทางไปชมผลไม้ในสวน เดินทางไปยังน้ำตกไพรวัลย์ พร้อมกับแวะซื้อของฝากปลาตากแดดเดียวและผลิตภัณฑ์กล้วยฉาบในหมู่บ้าน เดินทางกลับอำเภอเมืองพัทลุง ค่าบริการ 1 วัน ราคาท่านละ 300 บาท

โปรแกรมที่ 2 รถบริการรับจากตัวเมืองจังหวัดพัทลุงถึงที่ทำการของชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่วัดกงหราใหม่ อำเภอทรงคนอง พร้อมรับประทานอาหารเช้า เริ่มเดินเท้าจากน้ำตกหนานสูง ชมพันธุ์ไม้หายาก ชมความงามของหนานแปรงขันธุ์ ชมน้ำราบ ค่ายไม้ไผ่ พักแรมที่จุดสิ้นสุดแห่ง วันที่สอง ชมบรรยากาศยามเช้า จากนั้นเดินทางไปชมผลไม้ในสวน แวะซื้อปลาตากแดดเดียว และผลิตภัณฑ์กล้วยฉาบเป็นของฝากกลับบ้าน เดินทางกลับตัวเมืองจังหวัดพัทลุง ค่าบริการ 2 วัน 1 คืน ราคาท่านละ 1,000 บาท

11. แหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่สำคัญ

วัดเขาวงศ์ เที้ยวถ้ำลูกยา ถ้ำแม่ชี น้ำตกไพรวัลย์ น้ำตกหนานสูง ชมพันธุ์ไม้หายาก ชมความงามของหนานแปรงขันธุ์ ชมน้ำราบ ค่ายไม้ไผ่ พักแรมที่จุดสิ้นสุดแห่ง

12. การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน

เป็นการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชุมชนที่ 4 ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอบางแก้ว

1. การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

ภายในชุมชนมีการปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงปลาเพื่อบริโภคภายในหมู่บ้านและนำส่วนที่เหลือจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้เสริมให้ครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีการจับปลามาปรุงเป็นอาหาร บริการแก่นักท่องเที่ยว และยังมีการแปรรูปอาหารต่างๆ ด้วย โดยเฉพาะปลาตากแดดเดียวที่มีการแปรรูปเป็นน้ำพริกปลาตาก ปลาตากแดดเดียว เป็นต้น

8.3 น้ำ ระดับปานกลาง

8.4 ไม่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

8.5 มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว

8.6 มีร้านขายของที่ระลึก

9. หน่วยงานสนับสนุนชุมชนการท่องเที่ยว

9.1 องค์การบริหารส่วนตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง

9.2 องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสัก อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง

9.3 เทศบาลตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง

9.4 สำนักงานเกษตรอำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง

9.5 กรมชลประทาน

10. โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน

ศึกษาที่กลุ่มไร่นาสวนผสม ชมสวนป่าห้วยพุด ไหว้พระที่วัดบางแก้วผดุงธรรม

11. แหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่สำคัญ

11.1 แก่งหูแร่

11.2 ฟาร์มตัวอย่างตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

พระบรมราชินีนาถ

11.3 สวนป่าห้วยพุด

11.4 วัดบางแก้วผดุงธรรม

11.5 ศูนย์ศิลปหัตถกรรมบางแก้ว

12. การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน

ในชุมชนมีการจัดประชุมเดือนละ 1 ครั้ง มีแนวคิดรวมกลุ่มกัน มีการวางโครงการไว้แต่รัฐบาลไม่สนับสนุน เป็นชุมชนที่มีการจัดการร่วมกัน 3 ตำบล คือ ตำบลนาปะขอ ตำบลท่ามะเดื่อ และตำบลโคกสัก

ชุมชนที่ 5 ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอป่าพะยอม

1. การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอป่าพะยอมเป็นชุมชนที่มีการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ดี สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูล ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

2. ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอป่าพะยอม เป็นชุมชนที่สามารถพึ่งพาภูมิปัญญาของตนเพื่อการท่องเที่ยวได้ โครงสร้างชุมชนมีความเข้มแข็ง ผู้นำและสมาชิกในองค์กรมีส่วนร่วมในกิจกรรม

3. ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอป่าพะยอมยังไม่มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรม มีเพียงการจัดเยี่ยมชมชมงานของกลุ่มต่างๆ กลุ่มการท่องเที่ยวในช่วงพัฒนา ชุมชนมีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกับชุมชนอื่นๆ ชาวบ้านสามารถเป็นผู้นำชมแหล่งท่องเที่ยวได้ มีการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย และน่าสนใจ ทั้งแผ่นพับ และอินเตอร์เน็ต

4. ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอป่าพะยอม เป็นชุมชนที่มีระบบสาธารณูปโภคอยู่ในระดับดี มีความหลากหลายของกิจกรรม และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวและชาวบ้านได้อย่างดี

โดยมีรายละเอียดข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชนของชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอป่าพะยอม ดังนี้

4.1 ชื่อชุมชนการท่องเที่ยว

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอป่าพะยอม

4.2 ที่อยู่ของชุมชนท่องเที่ยวหรือผู้ประสานงาน

36/1 หมู่ที่ 2 ตำบลป่าพะยอม อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

4.3 ที่ตั้งชุมชนตามพิกัดภูมิศาสตร์

X = 603354 Y = 866529

4.4 ประธานชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอป่าพะยอมหรือบุคคลที่ติดต่อได้

นายสมพร มากสง เบอร์โทรศัพท์ 081-5678707

5. ประวัติความเป็นมาของชุมชนและก่อตั้งเป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

ตำบลป่าพะยอม เดิมเป็นชุมชนป่าพะยอมใหญ่และป่าพะยอมน้อย มีชนชาวจีนฮ้อมาตั้งถิ่นฐาน โดยมีภรรยาเป็นคนไทย ซึ่งเป็นชุมชนที่มีอายุกว่า 200 ปี มีโรงช้างเป็นที่จับช้างและฝึกช้างใช้งาน เป็นต้น โดยมีตระกูลชกักดีและสุวรรณภักดีมีส่วนสำคัญในการดูแลโรงช้าง ส่วนประวัติในการตั้งกลุ่มต่างๆ เกิดจากชาวบ้านได้ก่อตั้งขึ้นเอง และมีภาครัฐเข้ามาสนับสนุนในภายหลัง

6. ลักษณะเด่นด้านการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เน้นการดูงานตามกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มผลิตปุ๋ย กลุ่มผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว กลุ่มเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลา

7. ลักษณะภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติ

ที่ราบเป็นส่วนใหญ่ ทรัพยากรธรรมชาติส่วนใหญ่ เช่น สวนยางพารา ทุ่งนา พืชไร่ พืชสวน

8. ศักยภาพระบบสาธารณูปโภคของชุมชน

- | | |
|-----------------------------------|--------------|
| 8.1 ถนน | ระดับปานกลาง |
| 8.2 ไฟฟ้า | ระดับดี |
| 8.3 น้ำ | ระดับดี |
| 8.4 ไม่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว | |
| 8.5 มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว | |
| 8.6 มีร้านขายของที่ระลึก | |

9. หน่วยงานสนับสนุนชุมชนการท่องเที่ยว

- 9.1 องค์การบริหารส่วนตำบล
- 9.2 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
- 9.3 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- 9.4 มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

10. โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน

ไม่มีการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรมแน่นอน

11. แหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่สำคัญ

กลุ่มผลิตปุ๋ย กลุ่มผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว กลุ่มเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลา

12. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน

ชุมชนยังไม่มีการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรมชัดเจน

ชุมชนที่ 6 ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอเมืองพัทลุง

1. การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอเมืองพัทลุง มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การทำประมง และการมีส่วนร่วมในการทำงานเฉพาะกลุ่มเท่านั้น

2. ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอเมืองพัทลุง เป็นชุมชนที่สามารถพึ่งพาภูมิประเทศท้องถิ่นของตนเองได้ ไม่มีโครงสร้างที่เข้มแข็ง ผู้นำชุมชนไม่สามารถรวมกลุ่มชุมชนได้ สมาชิกจะมีส่วนร่วมกันในเฉพาะกลุ่ม

3. ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ชุมชนขาดศักยภาพในการบริหารจัดการในชุมชน ไม่มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น มีเพียงแต่การศึกษาดูงานเท่านั้น สิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนไม่มี การให้ข้อมูลไม่สอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวของชุมชน

4. ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลของชุมชน
 ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภคเพียงพอ การคมนาคมดี ขาดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่าง
 ชาวบ้านและนักท่องเที่ยว ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ
 โดยมีรายละเอียดข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชนของชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอเมืองพัทลุง
 ดังนี้

4.1 ชื่อชุมชนการท่องเที่ยว

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอเมืองพัทลุง

4.2 ที่อยู่ของชุมชนท่องเที่ยวหรือผู้ประสานงาน

34 หมู่ที่ 8 ตำบลลำปำ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

4.3 ที่ตั้งชุมชนตามพิกัดภูมิศาสตร์

X = 619356 Y = 850043

4.4 ประธานชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอเมืองพัทลุงหรือบุคคลที่ติดต่อได้

นายสมบัติ เลื่อนแป้น เบอร์โทรศัพท์ 084-2660641

5. ประวัติความเป็นมาของชุมชนและก่อตั้งเป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

เกษตรอำเภอเป็นผู้รวบรวมจัดตั้งเป็นชมรม

6. ลักษณะเด่นด้านการท่องเที่ยว

เป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการพักผ่อนหย่อนใจ

7. ลักษณะภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติ

มีลักษณะเป็นที่ราบติดทะเลสาบสงขลา หรือ ภาษาท้องถิ่น เรียกว่า “ทะเลลำปำ”

8. ศักยภาพระบบสาธารณูปโภคของชุมชน

- | | |
|------------------------------------|--------------|
| 8.1 ถนน | ระดับดี |
| 8.2 ไฟฟ้า | ระดับปานกลาง |
| 8.3 น้ำ | ระดับปานกลาง |
| 8.4 ไม่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว | |
| 8.5 ไม่มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว | |
| 8.6 ไม่มีร้านขายของที่ระลึก | |

9. หน่วยงานสนับสนุนชุมชนการท่องเที่ยว

- 9.1 องค์การบริหารส่วนตำบล
 9.2 เทศบาลเมืองพัทลุง

10. โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน

ไม่มีโปรแกรมการท่องเที่ยว

11. แหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่สำคัญ

หาดแสนสุขลำปำ จวนเจ้าเมืองพัทลุง กลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง

12. การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน

ชุมชน ไม่มีการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรม

ชุมชนที่ 7 ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอศรีบรรพต

1. การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอศรีบรรพต ชุมชนนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินงานน้อยมาก ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการจัดการท่องเที่ยวยังมีอยู่น้อย มีแค่ชุมชนบางกลุ่มที่มีความสามัคคีช่วยเหลือกันในการทำงาน ขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนเห็นว่าเป็นหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติ เขาปู่ – เขาย่า

2. ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอเมืองพัทลุง เป็นชุมชนที่ไม่ได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ความภูมิใจในตัวท้องถิ่นค่อนข้างน้อยน้อย สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมน้อย เนื่องจากอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาปู่ – เขาย่า จึงไม่ได้มีส่วนร่วมกับทางราชการ

3. ศักยภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอเมืองพัทลุง เป็นชุมชนที่มีทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์ แต่ขาดการจัดการที่ดี คือ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาส่วนใหญ่เพื่อเข้ามาเพื่อศึกษาดูงานของกลุ่มต่างๆ ส่วนนักท่องเที่ยวยังเที่ยวในอุทยาน บุคลากรก็ยังไม่มีความพร้อมอย่างเพียงพอสำหรับการจัดการการท่องเที่ยว

4. ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลของชุมชน

ระบบสาธารณูปโภค ถนน น้ำ ไฟฟ้า ไม่ดีเท่าที่ควร ยังไม่พร้อม ขาดสถานที่รองรับนักท่องเที่ยว เพราะส่วนใหญ่ชาวบ้านรองรับเฉพาะผู้ที่เดินทางมาศึกษาดูงาน โดยไม่มีการรองรับกลุ่มที่เป็นนักท่องเที่ยว ทำให้การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชาวบ้านกับนักท่องเที่ยวมีน้อยมาก นอกจากนี้ชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น เนื่องจากเห็นว่าเป็นหน้าที่ของอุทยาน

โดยมีรายละเอียดข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชนของชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอศรีบรรพต ดังนี้

4.1 ชื่อชมรมการท่องเที่ยว

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอศรีบรรพต

4.2 ที่อยู่ของชุมชนท่องเที่ยวหรือผู้ประสานงาน

99 หมู่ที่ 10 ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง

4.3 ที่ตั้งชุมชนตามพิกัดภูมิศาสตร์

X = 599238 Y = 852301

4.4 ประธานชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอศรีบรรพตหรือบุคคลที่ติดต่อได้

นายสมบัติ หนูทอง เบอร์โทรศัพท์ 084 – 8579949

5. ประวัติความเป็นมาของชุมชนและก่อตั้งเป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

ที่มาของชื่อ “เขาปู่” มีตำนานเล่ามาว่าปู่เป็นคนจังหวัดปัตตานี อยู่กับย่าที่จังหวัดยะลา อยู่กินกันมาหลายปีจนวันหนึ่งปู่ก็ออกจากบ้านมาเที่ยวเรื่อยๆ จนมาเจอกับป้าเหร์ อยู่กินกับป้าเหร์ไม่คิดจะกลับบ้าน ไปหาย่าที่ยะลา ส่วนย่าเห็นปู่หายมาหลายปีก็เป็นห่วงและสงสัยว่าปู่จะไปมีเมียใหม่ก็เลยออกจากบ้านลาญาติพี่น้อง (จังหวัดยะลา) ตามหาปู่ ย่าเที่ยวหาปู่ไปเรื่อยๆ (อำเภอยะหา) จนมาถึงบริเวณภูเขาลูกหนึ่ง (เขาปู่ปัจจุบัน) ย่าก็มาเจอปู่ซึ่งได้อยู่กับป้าเหร์ พอรู้ว่าปู่มีเมียใหม่ย่าเสียใจมากจะกลับบ้าน แต่ย่าก็กลับไม่ถึงบ้านก็เลยสิ้นใจตายที่บริเวณภูเขาลูกหนึ่ง (เขาย่าปัจจุบัน ชาวบ้านตั้งชื่อภูเขาว่า “ย่า” เพื่อระลึกถึงย่า) ส่วนปู่ที่อยู่กับป้าเหร์ก็เสียใจที่ย่ามาตายเพราะการตามหาปู่ ปู่ก็ตรอมใจตายบริเวณใกล้เขาปู่ ชาวบ้านเลยตั้งชื่อภูเขาลูกนั้นว่าเขาปู่ในเวลาต่อมา ส่วนป้าเหร์ก็เสียชีวิตในเวลาต่อมา ชาวบ้านก็ตั้งชื่อภูเขาอีกลูกหนึ่งที่อยู่ใกล้กันว่า “ป้าเหร์” จนชาวบ้านเรียกติดปากว่า เขาปู่ เขาย่า เขาป้าเหร์ อยู่ไม่ไกล ไม่แค้ (แค้ แปลว่า ใกล้) พอแลเห็น เป็นตำนานเล่าสืบต่อกันมา

6. ลักษณะเด่นด้านการท่องเที่ยว

เป็นสถานที่เรียนรู้งานของกลุ่มเกษตรกร ซึ่งยังไม่เน้นในด้านการท่องเที่ยว มีจุดชมวิวดังๆ

7. ลักษณะภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติ

มีลักษณะเป็นเทือกเขา มีที่ลาดไว้ทำการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติมี ป่าดิบชื้น ถ้ำน้ำตก สัตว์ป่า

8. ศักยภาพระบบสาธารณูปโภคของชุมชน

- | | |
|------------------------------------|--------------|
| 8.1 ถนน | ระดับปานกลาง |
| 8.2 ไฟฟ้า | ระดับปานกลาง |
| 8.3 น้ำ | ระดับปานกลาง |
| 8.4 ไม่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว | |
| 8.5 ไม่มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว | |
| 8.6 ไม่มีร้านอาหารของที่ระลึก | |

9. หน่วยงานสนับสนุนชมรมการท่องเที่ยว

- 9.1 องค์การบริหารส่วนตำบล
- 9.2 กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย
- 9.3 อุทยานแห่งชาติเขาปู่ – เขาย่า

9.4 กรมป่าไม้

10. โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวชุมชนของชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอศรีบรรพต ได้จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน โดยท่องเที่ยวตามจุดท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทั้งหมด 8 จุด ดังนี้

จุดที่ 1 สวนนางจิม วงศ์อนันต์ ชมสวนลำไย ลองกอง คูการสาธิตการทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ รับประทานอาหารกลางวัน จำหน่ายไม้ผลตามฤดูกาล มีที่พัก

จุดที่ 2 ชมธรรมชาติอุทยานแห่งชาติเขาปู่ – เขาย่า น้ำตกเหวเรียงทอง

จุดที่ 3 เทียวงานชาวสวนเขาปู่ ชมการประกวดผลผลิตทางการเกษตร เลือกซื้อผลิตผลทางการเกษตร สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ของอำเภอศรีบรรพต

จุดที่ 4 เทียวป่าย้อนรอย เส้นทางค่ายพัฒนาชาติไทย ชมสวนผลไม้ รับประทานผลไม้สวนนายประเสริฐ ราชแก้ว นายอำเภอย ราชแก้ว

จุดที่ 5 ผ่านชมสวนมังคุด ลองกอง นายจรัส สงคอง รับประทานผลไม้ จำหน่ายไม้ผลตามฤดูกาล

จุดที่ 6 อ่างเก็บน้ำบ้านวังเลน ชมการเลี้ยงปลาในกระชัง

จุดที่ 7 ชมถ้ำวัดเก่า ตำบลเขาปู่

จุดที่ 8 ชมศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านไสประคู้ และเดินทางกลับ

11. แหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่สำคัญ

สวนนางจิม วงศ์อนันต์ อุทยานแห่งชาติเขาปู่ – เขาย่า น้ำตกเหวเรียงทอง เทียวป่าย้อนรอย เส้นทางค่ายพัฒนาชาติไทย สวนมังคุด ลองกอง นายจรัส สงคอง อ่างเก็บน้ำบ้านวังเลน ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านไสประคู้

12. การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน

ส่วนใหญ่จะเป็นการท่องเที่ยว โดยอุทยานแห่งชาติเขาปู่ – เขาย่า ชุมชนยังไม่มีจัดการด้านการท่องเที่ยวเองที่เป็นรูปธรรม

ชุมชนที่ 8 ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอป่าบอน

1. การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอป่าบอน เป็นชุมชนที่มีการเลี้ยงปลาในบ่อปลาพลาสติกเกือบทุกบ้าน มีการปลูกผักสวนครัวไว้ทุกครัวเรือน

2. ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอป่าบอน มีการต้อนรับผู้มาเยือนเป็นอย่างดี มีการดูแลความปลอดภัยให้กับผู้ที่เข้ามาในหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี

3. ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน.

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอป่าบอน มีการรวมตัวกันของคนในชุมชนเป็นอย่างดี มีการประชุมประสานงานกันดี มีการจัดการอย่างเป็นระบบ

4. ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอป่าบอน มีที่พักให้กับนักท่องเที่ยวเป็นแบบโฮมสเตย์ รองรับนักท่องเที่ยวได้ 200 คน มีน้ำประปา ไฟฟ้า ถนนทางเข้าสู่สะดวกสบาย มี อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในการดูแลรักษาความปลอดภัย

โดยมีรายละเอียดข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชนของชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรป่าบอน ดังนี้

4.1 ชื่อชมรมการท่องเที่ยว

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอป่าบอน

4.2 ที่อยู่ของชุมชนท่องเที่ยวหรือผู้ประกอบการ

บ้านในกอย หมู่ที่ 9 ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง

4.3 ที่ตั้งชุมชนตามพิกัดภูมิศาสตร์

X = 624515 Y = 800277

4.4 ประธานชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอป่าบอน หรือบุคคลที่ติดต่อได้

นายสวาท โททอง เบอร์โทรศัพท์ 084 – 8543162

5. ประวัติความเป็นมาของชุมชนและก่อตั้งเป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

เริ่มแรกมีลูกชายที่ได้ไปเรียนมา กลับมาพูดให้พ่อแม่ทำ เมื่อได้ผลดีจึงมีชาวบ้าน เพื่อนบ้านใกล้เคียงมาดูและกลับไปทำตาม และเมื่อทำมาเรื่อยๆ ชุมชนก็มีความเข้มแข็งขึ้น มีการรวมตัวกันออกงาน และมีรัฐบาลเริ่มให้การสนับสนุนในภายหลัง

6. ลักษณะเด่นด้านการท่องเที่ยว

เน้นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง

7. ลักษณะภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติ

มีลักษณะเป็นที่ราบสูงและค่อยลาดต่ำลงมาทางด้านทิศตะวันออก เป็นที่ราบเหมาะแก่การทำสวนยางพาราและไม้ผล ซึ่งมีคลองป่าบอนไหลผ่าน

8. ศักยภาพระบบสาธารณูปโภคของชุมชน

8.1 ถนน ระดับดี

8.2 ไฟฟ้า ระดับดี

8.3 น้ำ ระดับดี

8.4 ไม่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

8.5 ไม่มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว

8.6 มีร้านขายของที่ระลึก

9. หน่วยงานสนับสนุนชุมชนการท่องเที่ยว

- 9.1 องค์การบริหารส่วนตำบล
- 9.2 สำนักงานเกษตรอำเภอ
- 9.3 ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียน
- 9.4 การไฟฟ้าฝ่ายผลิต

10. โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน

ไม่มีการจัด โปรแกรมการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ผู้ที่เดินทางเข้ามาส่วนใหญ่เพื่อที่จะศึกษาดูงานเฉพาะเรื่องที่สนใจ เช่น เกี่ยวกับการทำสวนไม้ผลซึ่ง ก็จะมีผู้นำชมและบรรยายให้ฟัง

11. แหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่สำคัญ

- 11.1 สวนสละ คุณสวาท โอทอง
- 11.2 สวนสละ คุณอนันต์
- 11.3 ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านในกอย

12. การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน

ชุมชนมีการรวมตัวกันตั้งเป็นกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มไม้ผล กลุ่มเลี้ยงปลาบ่อพลาสติก กลุ่มปฎิชีวภาพ

ชุมชนที่ 9 ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอศรีนครินทร์

1. การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอศรีนครินทร์ เป็นชุมชนที่รับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ อย่างเหมาะสม รู้จักนำของที่มีในท้องถิ่น เช่น กล้วย มาทำก้วยม้วน และสมุนไพรต่างๆ มาทำ เครื่องแกง มีความสามัคคีเกื้อกูลกันภายในกลุ่ม

2. ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอศรีนครินทร์ เป็นชุมชนที่พึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ มี โครงสร้างภายในที่เข้มแข็งพอควร สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนแต่ยังไม่ถึงกับทั้งหมด

3. ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ชุมชนยังขาดการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นระบบมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการท่องเที่ยวยังมีไม่เพียงพอ และไม่ได้รับการจัดการอย่างเป็นรูปธรรมที่แน่นอน รวมถึงการสร้าง เครือข่ายเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ยังขาดการบริหารจัดการที่ดี

4. ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลของชุมชน

ปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ ระบบสาธารณูปโภค อยู่ในระดับปานกลาง แต่ยังไม่มีการจำกัดจำนวน นักท่องเที่ยว เพื่อรักษาผลกระทบที่อาจจะตามมาจากการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวมีความ

หลากหลาย การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้านยังมีน้อย เนื่องจากขาดการจัดการที่ดี และชุมชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชน

โดยมีรายละเอียดข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชนของชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอศรีนครินทร์ ดังนี้

4.1 ชื่อชมรมการท่องเที่ยว

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอศรีนครินทร์

4.2 ที่อยู่ของชุมชนท่องเที่ยวหรือผู้ประกอบการ

163 หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านนา อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง

4.3 ที่ตั้งชุมชนตามพิกัดภูมิศาสตร์

X = 597601 Y = 835818

4.4 ประธานชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอศรีนครินทร์ หรือบุคคลที่สามารถ

ติดต่อได้

นายจำเริญ จันทร์ศรีกรรต เบอร์โทรศัพท์ 081 – 2764479

5. ประวัติความเป็นมาของชุมชนและก่อตั้งเป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

เนื่องจากทางชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวมากมายและมีผลผลิตทางการเกษตรจำนวนมาก และได้รับรางวัลหมู่บ้านดีเด่น ชาวบ้านจึงได้จัดตั้งเป็นกลุ่มขึ้นมา

6. ลักษณะเด่นด้านการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

7. ลักษณะภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติ

มีลักษณะเป็นภูเขา เทือกเขา มีถ้ำ น้ำตก ทรัพยากรธรรมชาติที่พบ คือ สัตว์ป่าหายาก พันธุ์ไม้หายาก และป่าดิบชื้น

8. ศักยภาพระบบสาธารณูปโภคของชุมชน

8.1 ถนน	ปานกลาง
8.2 ไฟฟ้า	ปานกลาง
8.3 น้ำ	ปานกลาง
8.4 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	ไม่มี
8.5 ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว	ไม่มี
8.6 ร้านขายของที่ระลึก	มี

9. หน่วยงานสนับสนุนชมรมการท่องเที่ยว

9.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด

9.2 เกษตรอำเภอ

9.3 เกษตรจังหวัด

10. โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวชุมชนของชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอศรีนครินทร์ ได้จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวตามจุดท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของหมู่ที่ 7 บ้านหนองเหียง เป็นจุด โดยเริ่มจากจุดที่ 1 ดังนี้

- จุดที่ 1 ชมอนุสรณ์สถานดงแดง เมื่อ พ.ศ. 2516 ที่บ้านเกาะหลุง ตำบลลำสินธุ์
- จุดที่ 2 ชมถ้ำที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ ได้แก่ ถ้ำมนุษย์โบราณ ถ้ำมาเล ถ้ำน้ำ ถ้ำทรายแก้ว ถ้ำโบสถ์หรือถ้ำอุโบสถ
- จุดที่ 3 ชมกลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยฉาบม้วน ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับรางวัลมากมาย เป็นสินค้าระดับ 5 ดาว
- จุดที่ 4 ชมวัดเก่าแก่ ชมอุโบสถของโบราณ เป็นวัดที่ตั้งมายาวนาน ซึ่งในอดีตคือวัด โลกเนิน
- จุดที่ 5 ชมสวนวนเกษตรของ นายจบ อ่อนแก้ว
- จุดที่ 6 ชมสวนกว้างเปิด ที่บ้านเขาคราม
- จุดที่ 7 ชมกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเครื่องแกงตำมือ
- จุดที่ 8 ชมน้ำตก (หนามน้ำโจง) เขาคราม และน้ำตกหนานไคร้
- จุดที่ 9 ชมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ สร้างโดยเชลยศึกของญี่ปุ่นในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2
- จุดที่ 10 ชมศูนย์เพาะเลี้ยงสัตว์ป่า รับประทานอาหาร ชมเขาพับผ้า เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ ระหว่างทางชมสวนผลไม้ ชมสวนผักกูด สวนตะไคร้ สวนขมิ้น ตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

11. แหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่สำคัญ

อนุสรณ์สถานดงแดง ถ้ำมนุษย์โบราณ ถ้ำมาเล ถ้ำน้ำ ถ้ำทรายแก้ว ถ้ำโบสถ์หรือถ้ำอุโบสถ กลุ่มกล้วยฉาบม้วน วัดเก่าแก่ สวนวนเกษตร สวนกว้างเปิด กลุ่มเครื่องแกงตำมือ น้ำตก (หนามน้ำโจง) เขาคราม น้ำตกหนานไคร้ ศูนย์เพาะเลี้ยงสัตว์ป่า

12. การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน

ชุมชนยัง ไม่มีการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมที่แน่นอน

ชุมชนที่ 10 ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอเขาชัยสน

1. การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอเขาชัยสน เป็นชุมชนที่มีการประกอบอาชีพทำสวนยางพารา ทำนา และมีการแกะรูปหนังตะลุง

2. ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอเขาชัยสน เป็นชุมชนที่มีการรวมตัวกันในการทำงาน เช่น มีการก่อตั้งโรงงานผลิตถัณฑ์น้ำดื่มของชุมชน ที่เป็นของประชาชนที่รวมกลุ่มกันทำ แต่ยังมีปัญหาในเรื่องของการบริหารจัดการที่ดี

3. ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอเขาชัยสน มีศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับดีมาก เพราะมีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวบริเวณบ่อน้ำร้อนเขาชัยสน โดยแบ่งเป็นโซนต่างๆ คือ สำหรับจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง และร้านขายของที่ระลึก โดยให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามาค้าขาย โดยมีเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ควบคุมดูแลร่วมกับประชาชน

4. ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอเขาชัยสน มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่สะดวกสบาย มีถนนลาดยางเข้าถึง น้ำ ไฟฟ้า มีครบครัน มีที่ขายของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว

โดยมีรายละเอียดข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชนของชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอเขาชัยสน ดังนี้

4.1 ชื่อชุมชนการท่องเที่ยว

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอเขาชัยสน

4.2 ที่อยู่ของชุมชนท่องเที่ยวหรือผู้ประสานงาน

150 หมู่ที่ 4 ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

4.3 ที่ตั้งชุมชนตามพิกัดภูมิศาสตร์

X = 624820 Y = 823729

4.4 ประธานชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอเขาชัยสนหรือบุคคลที่ติดต่อได้

ว่าที่ร้อยตรีสมมาตร เกตุสว่างวงศ์ เบอร์โทรศัพท์ 085 - 7996912

5. ประวัติความเป็นมาของชุมชนและก่อตั้งเป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

เล่ากันมาว่า เมื่อก่อนในบริเวณพื้นที่บ่อน้ำร้อนเขาชัยสนเป็นทะเลสาบทั้งหมด และเป็นทะเลสาบที่กว้างใหญ่ มีตายายคู่หนึ่ง ชื่อว่า ตาสั้น และยายซุ่น ได้พายเรือมาหาปลาบริเวณนี้ แต่ก่อนที่ตายายจะลงเรือหาปลานั้น ตาไม่ได้สำรวจเรือก่อนว่าใช้การได้หรือไม่ เมื่อถึงกลางทะเลน้ำก็ได้ทะเลลึกเข้าเรือ ตากับยายจนปัญญาที่จะแก้ไขสถานการณ์ จึงได้อธิษฐานว่า ถ้าตนตายไปขอให้ตนได้เป็นเจ้าของบริเวณนี้ และขอให้มียักษ์หรือสิ่งมหัศจรรย์เกิดขึ้น เมื่อตากับยายได้เสียชีวิตลง น้ำในทะเลสาบทั้งหมดก็แห้งลงในพริบตา เศษดินเศษหินใต้ท้องทะเล ต่างก็เข้ามารวมตัวกันจนเกิดเป็นภูเขาสูง ซึ่งนั่นคือ เขาชัยสนในปัจจุบัน ต่อมาก็ได้มีธารน้ำร้อนเกิดขึ้น อ่าวนั้นค่อยๆ ใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ อย่างที่เห็นในปัจจุบัน

6. ลักษณะเด่นด้านการท่องเที่ยว

เป็นการแช่น้ำร้อน อาบน้ำร้อนน้ำแร่ เดินชมธรรมชาติภายในถ้ำ

7. ลักษณะภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติ

มีลักษณะเป็นภูเขาหินปูน มีธารน้ำไหลออกมาจากภูเขาเป็นน้ำร้อน มีอุณหภูมิประมาณ 40°C มีที่ราบที่ประชาชนแถวนั้นใช้ประกอบอาชีพทำนาทำสวน

8. สักยภาพระบบสาธารณูปโภคของชุมชน

- | | |
|---------------------------------|---------|
| 8.1 ถนน | ระดับดี |
| 8.2 ไฟฟ้า | ระดับดี |
| 8.3 น้ำ | ระดับดี |
| 8.4 มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว | |
| 8.5 มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว | |
| 8.6 มีร้านขายของที่ระลึก | |

9. หน่วยงานสนับสนุนชุมชนการท่องเที่ยว

- 9.1 องค์การบริหารส่วนตำบลเขาชัยสน

10. โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน

บริการสถานที่แช่น้ำแร่ ในอ่างกลางแจ้ง จากบ่อน้ำร้อนเขาชัยสนโดยไม่มีอัตราค่าบริการ และมีอาคารอาบน้ำ/แช่น้ำแร่ จำนวน 5 ห้อง ค่าบริการในการอาบน้ำ/แช่น้ำแร่ ครั้งละ 120 – 220 บาท

11. แหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่สำคัญ

บ่อน้ำร้อนเขาชัยสน ถ้ำต่างๆ ในเขาชัยสน

12. การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน

มีการจัดการเป็นระบบ โดยมีเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้เข้าไปดูแลให้
ความรู้

ชุมชนที่ 11 ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอปากพะยูน

1. การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอปากพะยูน สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่มี การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ยังพึ่งพิงจี้จากภายนอกอยู่มาก และยังมี การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวมาใช้ น้อย ยังขาดความสามัคคีในการทำงาน

2. ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอเขาชัยสน ด้วยเหตุผลที่ว่าเขาชัยสนร์ที่เป็นของเอกชน ทำให้ชาวบ้านส่วนน้อยที่สามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ ส่งผลให้ความภูมิใจในตัวท้องถิ่นลดลง สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมน้อยลงตามไปด้วย

3. ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน
ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอเขาชัยสน เป็นการจัดการบริหาร โดยเอกชน ชุมชนจึงไม่ได้
เข้ามาจัดการในส่วนนี้

4. ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล
ระบบสาธารณูปโภค ถนน ไฟฟ้า น้ำ ยังไม่พร้อมเท่าที่ควร ความหลากหลายของกิจกรรมยังมี
น้อย ชุมชนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้กับนักท่องเที่ยวได้น้อย

ข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชนของชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอปากพะยูน ดังนี้

4.1 ชื่อชมรมการท่องเที่ยว

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอปากพะยูน

4.2 ที่อยู่ของชุมชนท่องเที่ยวหรือผู้ประกอบการ

172 หมู่ที่ 3 ตำบลเกาะหมาก อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

4.3 ที่ตั้งชุมชนตามพิกัดภูมิศาสตร์

X = 632757 Y = 818971

4.4 ประธานชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอปากพะยูน หรือบุคคลที่สามารถ

ติดต่อได้

นายสงวน แสงสว่าง เบอร์โทรศัพท์ 084 - 8548544

5. ประวัติความเป็นมาของชุมชนและก่อตั้งเป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

เมื่อปี พ.ศ. 2432 เมื่อคราวเสด็จประพาสพัทลุงของรัชกาลที่ 5 ได้ทรงเสด็จจับกระจงที่
บ้านเขาชัน และใช้บ้านเขาชันและหมู่เกาะสี่ – เกาะห้า เป็นที่ประทับส่วนพระองค์ ปัจจุบันบริเวณที่
รัชกาลที่ 5 ได้เสด็จไป เป็นที่ตั้งของเขาชันรีสอร์ท ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดจากการจัดการของเอกชน
โดยเปิดโอกาสให้ชาวบ้านนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ขนมพื้นบ้าน วงดนตรีเครื่องสาย มาแสดงให้
นักท่องเที่ยวชม

6. ลักษณะเด่นด้านการท่องเที่ยว

เน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อการศึกษา เรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ ธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม โดยมีกิจกรรมคือ การล่องเรือคนตรีชมเกาะสี่ – เกาะห้า และทัศนียภาพรอบเกาะ

7. ลักษณะภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติ

มีลักษณะเป็นเกาะในทะเลสาบ มีที่ราบบริเวณกลางเกาะ ทรัพยากรธรรมชาติที่พบ
ได้แก่ ไม้เสม็ด ไม้ยูคา ถาวรด ทวาย

8. ศักยภาพระบบสาธารณูปโภคของชุมชน

8.1 ถนน ระบุไม่ได้

8.2 ไฟฟ้า ระดับปานกลาง

8.3 น้ำ ระดับปานกลาง

8.4 ไม่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

8.5 มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว

8.6 มีร้านขายของที่ระลึก

9. หน่วยงานสนับสนุนชมชนการท่องเที่ยว

เป็นธุรกิจการท่องเที่ยวของเอกชน

10. โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน

วันแรก ถึงเขาขันรีสอร์ทฟังบรรยายสรุปด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และเรื่องอื่นๆ พายเรือเล่นบริเวณริสอร์ท ด้วยเรือเล็กหรือว่าว่ายน้ำหรือเลือกทำกิจกรรมกลุ่มหรือทั้งคณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

(1) เดินทางด้วยรถของท่านไปยังเขานางฟ้า ระยะทาง 7 กิโลเมตร เพื่อเยี่ยมชมและถ่ายรูปทัศนียภาพรอบๆ ทะเลสาบ และจากเขานางฟ้าเดินทางต่ออีก 1 กิโลเมตร ไปยังพื้นที่ราบลุ่มน้ำเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ซึ่งเป็นที่อาศัยของนกน้ำหลายชนิดที่อยู่ร่วมกับสัตว์เลี้ยงของชาวบ้าน ฤดูที่มีนกกมากจะอยู่ในช่วงเดือนมกราคม - มีนาคม

(2) ล่องเรือคนตรีไปยังอ่าวท่ายาง ซึ่งเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ด้วยเรือแจวโบราณทำจากไม้ตะเคียนอายุ 150 ปี มีแจว 3 ดอก นั่งได้ลำละ 20 ท่าน พร้อมฟังดนตรีเครื่องสายผสมชุดเล็ก โดยท่านสามารถเลือกเข้ามามีส่วนร่วมในการแจวเรือและเล่นดนตรี

ช่วงเย็นรับประทานอาหารเย็น พร้อมฟังเพลงบรรเลงจากวงเครื่องสายผสม เมื่อรับประทานอาหารเย็นเสร็จท่านจะได้มีโอกาสถวายบังคมและรำถวายต่อหน้าพระบรมรูปรัชกาลที่ 5 เพื่อเป็นสิริมงคลต่อท่านและครอบครัว

วันที่สอง เลือกทำกิจกรรมตามอรรถาธิบาย ดังนี้

(1) เดินขึ้นเขาบริเวณริสอร์ท เพื่อชมทิวทัศน์และออกกำลังกาย

(2) พายเรือและว่ายน้ำบริเวณริสอร์ท

(3) เดินรอบเกาะเส้นทางประมาณ 3 กิโลเมตร

(4) ออกกำลังกายเป็นหมู่คณะบนเวทีกลางน้ำ

(5) เดินทางขึ้นเขานางฟ้าและดูนกน้ำ

พร้อมกันที่ท่าน้ำ เพื่อลงเรือท่องเที่ยวในทะเลสาบ โดยเรือแจวจอด 2 จุด คือ เกาะกระและเกาะสี่เกาะห้า ท่านจะได้สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สักการะพระบรมรูปรัชกาลที่ 5 บริเวณหน้าผาเทวดา รับประทานอาหารกลางวันที่เขาขันรีสอร์ท เดินทางกลับ

11. แหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่สำคัญ

เขาขันรีสอร์ท

12. การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน

เอกชนเป็นผู้จัดการ

ชุมชนที่ 12 ชุมชนบริการการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเชิงอนุรักษ์ ตำบลทุ่งนารี

1. การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

ชุมชนบริการการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเชิงอนุรักษ์ ตำบลทุ่งนารี มีการปลูกผักกินเอง เลี้ยงปลาในกระชัง มีการนำผักพื้นบ้านมาปรุงอาหารต้อนรับผู้ที่เข้ามาในชุมชน โดยให้คนในชุมชนช่วยกันทำ

2. ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

ชุมชนบริการการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเชิงอนุรักษ์ ตำบลทุ่งนารี มีพื้นที่ของชุมชนที่เป็นข้อได้เปรียบ ทำให้ชุมชน ได้มีธรรมชาติที่สวยงาม และประชาชนในชุมชนมีผู้นำที่เป็นแกนนำชุมชนที่เข้มแข็ง

3. ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ชุมชนบริการการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเชิงอนุรักษ์ ตำบลทุ่งนารี มีการรวมกลุ่มกันทำงานบริหารจัดการงาน โดยเริ่มจากจุดเล็กๆ แล้วขยายใหญ่ขึ้น โดยมีการประชุมตามความคิดเห็นของคนในชุมชน

4. ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลของชุมชน

มีถนนหนทางสะดวกสบาย เข้าถึงได้ง่าย น้ำ ไฟฟ้าดี ห้องน้ำยังต้องปรับปรุง มีที่พักให้นักท่องเที่ยวพักตั้งแค้มป์ กางเต็นท์ ส่วนเรื่องที่พักยังไม่เรียบร้อยต้องมีการปรับปรุง

โดยข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชนบริการการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเชิงอนุรักษ์ ตำบลทุ่งนารี ดังนี้

4.1 ชื่อชุมชนการท่องเที่ยว

ชุมชนบริการการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเชิงอนุรักษ์ ตำบลทุ่งนารี

4.2 ที่อยู่ของชุมชนท่องเที่ยวหรือผู้ประสานงาน

ตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง

4.3 ที่ตั้งชุมชนตามพิกัดภูมิศาสตร์

X = 619509 Y = 792725

4.4 ประธานชุมชนบริการการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเชิงอนุรักษ์ ตำบลทุ่งนารี หรือบุคคลที่สามารถติดต่อได้

คุณณรงค์ชัย สงไข และคุณกิตติพงษ์ ปานผ่อง เบอร์โทรศัพท์ 086 – 2925425 ,
089 – 5971666

5. ประวัติความเป็นมาของชุมชนและก่อตั้งเป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

มีตำนานเล่ากันว่า เมื่อก่อนมีพระนางนรีได้เดินทางผ่านมาที่นี่ ซึ่งเป็นตำบลทุ่งนารีในปัจจุบัน ได้หยุดประทับพักแรม ซึ่งช่วงนั้นเป็นช่วงสงคราม เมื่อสงครามสงบได้กลับเมืองของตน และได้ฝังสมบัติไว้ ต่อมาจึงได้เรียกว่า ทุ่งนารี

6. ลักษณะเด่นด้านการท่องเที่ยว

เน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เนื่องจากมีเขื่อน น้ำตก เดินป่าชมไม้หายาก

7. ลักษณะภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติ

มีลักษณะเป็นภูเขาที่มีการกันเป็นเขื่อน ลึกประมาณ 50 เมตร มีน้ำตก 2 แห่ง คือ น้ำตกขนานฟ้า และน้ำตกแม่แดง

8. ศักยภาพระบบสาธารณูปโภคของชุมชน

8.1 ถนน ระดับดี

8.2 ไฟฟ้า ระดับดี

8.3 น้ำ ระดับดี

8.4 ไม่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

8.5 มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว

8.6 ไม่มีร้านขายของที่ระลึก

9. หน่วยงานสนับสนุนชุมชนการท่องเที่ยว

9.1 องค์การบริหารส่วนตำบล

9.2 สำนักงานอำเภอป่าบอน

10. โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน

10.1 โปรแกรมเที่ยวเขื่อน 1 วัน

10.2 โปรแกรมเที่ยวและเดินป่า 2 วัน 1 คืน

10.3 โปรแกรมเที่ยวและเดินป่า 3 วัน 2 คืน

11. แหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่สำคัญ

เขื่อนโฮล๊ะหาร น้ำตกขนานฟ้า และน้ำตกแม่แดง

12. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน

ชาวบ้านรวมตัวเป็นกลุ่ม มีคณะกรรมการในการจัดการ 18 คน และกำลังดำเนินการในการรวมตัวของชาวบ้านให้เป็นสมาชิกของกลุ่ม

ชุมชนที่ 13 ชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทะเลน้อย

1. การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

ชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทะเลน้อยรู้จักนำภูมิปัญญาชาวบ้าน มาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น ผลิตภัณฑ์จากกระชูด ปลาตุกร้า หนังกะตุง แต่ไม่ได้ใช้ชีวิตอยู่ในความพอเพียง เน้นเพียงแต่ขายไม่มีการควบคุมนักท่องเที่ยวเพื่อรักษาผลกระทบในด้านการท่องเที่ยว แต่ก็มีกรออกกฎเกณฑ์แก่นักท่องเที่ยวตามกฎหมายของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เรื่องการตั้งกลุ่มทำให้ชุมชนมีความสามัคคี

2. ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

สามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น เส้นทางศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้านชุมชนทะเลน้อย จะให้ศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้านอย่างแท้จริง ชุมชนมีความรู้สึกรักภูมิใจในตัวท้องถิ่นดี ผู้นำคือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง

3. ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

จากกิจกรรมการศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้านชุมชนทะเลน้อย ก็แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมท่องเที่ยวสอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ชาวบ้านสามารถเป็นวิทยากรได้ มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง แต่เนื่องจากอยู่ติดกับชุมชนพนางตุง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจผิดว่ามาถึงทะเลน้อยแล้ว การเชื่อมโยงกับเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนอื่นยังมีน้อย ยังขาดการจัดการให้เป็นระบบ

4. ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลของชุมชน

ชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทะเลน้อย มีความพร้อมด้านระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน ความหลากหลายของกิจกรรมมีน้อย แต่กิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ได้ดี สมาชิกในชุมชนยังขาดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ดี แต่ภาครัฐยังคงมีการศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยว

โดยมีรายละเอียดข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทะเลน้อย ดังนี้

4.1 ชื่อชุมชนการท่องเที่ยว

ชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทะเลน้อย

4.2 ที่อยู่ของชุมชนท่องเที่ยวหรือผู้ประสานงาน

324 หมู่ที่ 9 ตำบลทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

4.3 ที่ตั้งชุมชนตามพิกัดภูมิศาสตร์

$X = 623973$ $Y = 860990$

4.4 ประธานชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทะเลน้อยหรือบุคคลที่สามารถติดต่อได้

นายชยยุทธ จินคง เบอร์โทรศัพท์ 081 - 0949549

5. ประวัติด้านความเป็นมาของชุมชนและก่อตั้งเป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

เดิมทะเลน้อยตั้งอยู่ที่บ้านกล้วยและบ้านกลางทางทิศใต้ของทะเลน้อย แต่เนื่องจากที่เดิมเป็นที่ราบลุ่ม น้ำท่วมทุกปีทำให้ประชาชนที่อาศัยได้รับความลำบาก จึงได้อพยพมาทางทิศเหนือ มาตั้งที่บ้านทะเลน้อยในปัจจุบัน เมื่อตั้งหมู่บ้านขึ้นเป็นครั้งแรก ปรากฏว่าประสบปัญหาเรื่องโจรผู้ร้ายและยังสืบจับยาก เนื่องจากหมู่บ้านมีเขตติดต่อกับจังหวัดนครศรีธรรมราช ดังพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว “ในที่ทะเลต่อแดนกันนี้ ว่าผู้ร้ายชุกชุมกันยิ่ง ฟังเสียงทั้งพทลุง ทั้งสงขลา กล่าวโทษกันว่า เขตทะเลน้อยในแขวงเมืองนครมีคนตั้งบ้านเรือนมากมาย แต่เกือบจะไม่มีคนคิเลย ในหมู่บ้านนั้นเป็นผู้ร้ายทั้งสิ้น ด้วยเป็นปลายแดนห่างจากเมืองนครศรีธรรมราชมาก การติดตามผู้ร้ายลำบากอย่างยิ่ง การอันนี้เห็นจะเป็นจริงด้วย หัวเมืองที่เขตแขวงติดต่อกันคี่ๆ หรือขนานคาบเกี่ยวกัน และกัติดตามผู้ร้ายยากด้วยกันทุกเมือง” ต่อมาทางราชการได้ย้ายอำเภอปากประ (อำเภอควนขนุน) มาตั้งที่บ้านทะเลน้อย เพื่อสะดวกในการจับผู้ร้าย เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2450 แล้วเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอทะเลน้อย แต่เนื่องจากบ้านทะเลน้อยเป็นที่ลุ่ม จึงไม่เหมาะที่จะตั้งที่ทำการอำเภอ จึงตั้งอยู่ไม่นานก็ย้ายอำเภอทะเลน้อยไปตั้งที่ควนขนุน แล้วเปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอควนขนุน บ้านทะเลน้อยจึงเป็นเพียงหมู่บ้านและตำบลจนถึงทุกวันนี้

6. ลักษณะเด่นด้านการท่องเที่ยว

เน้นด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญาชาวบ้าน มีกิจกรรมศึกษาเส้นทางวิถีชีวิตชุมชนทะเลน้อย ล่องเรือชมวิวทิวทัศน์

7. ลักษณะภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติ

มีลักษณะเป็นที่ราบติดชายฝั่งทะเลน้อย ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ บัว กระจูด สัตว์หายากประเภทนก ปลา

8. ศักยภาพระบบสาธารณูปโภคของชุมชน

- | | |
|-----------------------------------|--------------|
| 8.1 ถนน | ระดับดี |
| 8.2 ไฟฟ้า | ระดับดี |
| 8.3 น้ำ | ระดับปานกลาง |
| 8.4 ไม่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว | |
| 8.5 มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว | |
| 8.6 มีร้านขายของที่ระลึก | |

9. หน่วยงานสนับสนุนชุมชนการท่องเที่ยว

- 9.1 สำนักงานเกษตรจังหวัด
- 9.2 สำนักงานเกษตรอำเภอ
- 9.3 กรมเจ้าท่า
- 9.4 องค์การบริหารส่วนตำบล
- 9.5 ศูนย์ศิลปาชีพ

10. โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน

เส้นทางศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้านชุมชนทะเลน้อย

11. แหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่สำคัญ

กลุ่มปลาตุกร้า กลุ่มผลิตภัณฑ์จากกระชูด

12. การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน

ไม่ได้เป็นการบริหารการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง เพราะ องค์การบริหารส่วนตำบล และเอกชนเข้ามาช่วยในการพัฒนา

ชุมชนที่ 14 กลุ่มภูผาสองทะเล

1. ชื่อชุมชนการท่องเที่ยว

กลุ่มภูผาสองทะเล

2. ที่อยู่ของชุมชนท่องเที่ยวหรือผู้ประกอบการ

หมู่ที่ 6 บ้านโหล๊ะจันกระ ตำบลตะโหมค อำเภอตะโหมค จังหวัดพัทลุง 93160

3. ที่ตั้งชุมชนตามพิกัดภูมิศาสตร์

X = 625934 Y = 820096

4. ประธานชุมชนท่องเที่ยวกลุ่มภูผาสองทะเลหรือบุคคลที่สามารถติดต่อได้

คุณชัชวาล ทิพย์เศษ, คุณนพรัตน์ ทิพย์เศษ, คุณสมพร เมฆมุสิก, คุณสุรินนา เมฆมุสิก เบอร์โทรศัพท์ 087 – 9682535, 081 – 3881301

5. ประวัติความเป็นมาของชุมชนและก่อตั้งเป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

เพื่อพัฒนาชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เปิดหมู่บ้าน ไปสู่โลกกว้าง นำเสนอของดีในชุมชน จึงได้จัดตั้งกลุ่มขึ้นมา

6. ลักษณะเด่นด้านการท่องเที่ยว

น้ำตก บ่อน้ำร้อน เขาเจ็ดยอด

7. ลักษณะภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติ

มีลักษณะเป็นที่ราบสูงบนเทือกเขาบรรทัด มีที่ราบบางส่วน

8. ศักยภาพระบบสาธารณูปโภคของชุมชน

8.1 ถนน

8.2 ไฟฟ้า

8.3 น้ำ

8.4 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

8.5 ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว

8.6 ร้านขายของที่ระลึก

9. หน่วยงานสนับสนุนชุมชนการท่องเที่ยว

9.1 องค์การบริหารส่วนตำบล

9.2 ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชน

10. โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน

เดินป่าชมน้ำตก อาบน้ำแร่ ชมวิถีชีวิตชาวบ้านโฮมสเตย์ วัฒนธรรมประเพณี

11. แหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่สำคัญ

น้ำตก บ่อน้ำร้อน เขาเจ็ดยอด

12. การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน

บริหารจัดการโดยประชาชนในหมู่บ้าน

ผลการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชน จำนวน 17 ชุมชนการจัดการให้มีโปรแกรมการท่องเที่ยวจำนวน 13 ชุมชนตามศักยภาพของทรัพยากรแต่ละชุมชน และมีจำนวน 4 ชุมชนไม่ได้จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่แน่นอนแต่จัดเป็นแบบให้การศึกษาดูงานเฉพาะเรื่องตามความสนใจของนักท่องเที่ยวที่จะเยี่ยมชมซึ่งทุกชุมชนจำเป็นที่จะเสริมสร้างความรู้ในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเพื่อนำการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือที่จะพัฒนาชุมชนรองรับการรักษาความสมดุลของสิ่งแวดล้อม คุณภาพกิจกรรมของนักท่องเที่ยวที่จะได้รับ และคุณภาพชีวิตของชุมชน

2. การจำแนกแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ของชุมชนตามพื้นที่การปกครองท้องถิ่น

การจำแนกแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเป็นการแสดงถึงการกระจายของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตกตามพื้นที่การปกครองท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล) จำนวน 31 ชุมชน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอการจำแนกโดยแบ่งตามพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลปรากฏตามตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 แสดงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก จำแนกตามเขตพื้นที่
การปกครองของชุมชน

อบต. / เทศบาล	แหล่งท่องเที่ยว	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
1. องค์การบริหารส่วนตำบลบางกล้า	- ประเพณีแข่งเรือยาว	4	บางกล้า	บางกล้า
2. องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ	- สถาบันทักษิณคดีศึกษา	1	เกาะยอ	เมืองสงขลา
	- วัดท้ายยอ	7	เกาะยอ	เมืองสงขลา
	- กลุ่มทอผ้า	3,6	เกาะยอ	เมืองสงขลา
	- สวนสมรม	6	เกาะยอ	เมืองสงขลา
	- สำนักสงฆ์เขาฤๅ	1	เกาะยอ	เมืองสงขลา
	- ฟาร์มเลี้ยงปลากระชัง	1,2,8	เกาะยอ	เมืองสงขลา
	- วัดแหลมพ้อ	4	เกาะยอ	เมืองสงขลา
	- วัดโคกเขียว	5	เกาะยอ	เมืองสงขลา
	- ป่าชายเลน	9	เกาะยอ	เมืองสงขลา
	- ศาลเจ้าไต่กิ่ง	8	เกาะยอ	เมืองสงขลา
	- หาดทรายเทียม	1	เกาะยอ	เมืองสงขลา
	- เรือนไทยโบราณ	4,9	เกาะยอ	เมืองสงขลา
	3. องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำน้อย	- คลองวง	6	น้ำน้อย
- วิหารพระพุทธมหายามังคลาพิตร		1	น้ำน้อย	หาดใหญ่
- กลุ่มตีมืด		8	น้ำน้อย	หาดใหญ่
4. เทศบาลตำบลพังงา	- ตลาดนัดคลองแงะ	5	พังงา	สะเดา
	- แข่งขันวิ่งมินิมาราธอน	5	พังงา	สะเดา
	- แข่งขันจักรยานเสือภูเขา	5	พังงา	สะเดา
	- กลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง	5	พังงา	สะเดา
	- งานเทศกาล	5	พังงา	สะเดา
5. เทศบาลตำบลคลองแห	- วัดคลองแห	4	คลองแห	หาดใหญ่
	- งานว่างประเพณีคลองแห	11	คลองแห	หาดใหญ่
	- หมู่บ้านหัตถกรรมกรงนก หนองทราย	10	คลองแห	หาดใหญ่
6. องค์การบริหารส่วนตำบลโคกม่วง	- วัดปลักกล้า	6	โคกม่วง	คลองหอยโข่ง
	- พรุฒิม้าง	3	โคกม่วง	คลองหอยโข่ง
	- เขาวังชิง	3,4	โคกม่วง	คลองหอยโข่ง
	- วัดโคกเหรียญ	2	โคกม่วง	คลองหอยโข่ง
	- ฟาร์มตัวอย่างโคกม่วง	6	โคกม่วง	คลองหอยโข่ง

อบต. / เทศบาล	แหล่งท่องเที่ยว	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
7. องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งคำเสา	- น้ำตกโตนงาช้าง	7	ทุ่งคำเสา	หาดใหญ่
	- น้ำตกโตนเรือ	9	ทุ่งคำเสา	หาดใหญ่
	- เส้นทางเดินป่า		ทุ่งคำเสา	หาดใหญ่
	- กลุ่มคอกไม้	3	ทุ่งคำเสา	หาดใหญ่
	- อ่างเก็บน้ำสิริกิติ์	7	ทุ่งคำเสา	หาดใหญ่
8. เทศบาลนครสงขลา	- หาดสมิหลา	-	บ่อยาง	เมืองสงขลา
	- เจ็อกทอง	-	บ่อยาง	เมืองสงขลา
	- เกาะหนู - เกาะแมว	-	บ่อยาง	เมืองสงขลา
	- เขาน้อย - สวนเสรี	-	บ่อยาง	เมืองสงขลา
	- เขาดังกวน	-	บ่อยาง	เมืองสงขลา
	- พระเจดีย์หลวง	-	บ่อยาง	เมืองสงขลา
	- แหลมสนอ่อน	-	บ่อยาง	เมืองสงขลา
	- แก้วเส็ง	-	บ่อยาง	เมืองสงขลา
	- ประติมากรรมกับสิ่งแวดล้อม	-	บ่อยาง	เมืองสงขลา
	- ประติมากรรมพญานาคพันน้ำ	-	บ่อยาง	เมืองสงขลา
	- วัดมณีมาวาสวรวิหาร	-	บ่อยาง	เมืองสงขลา
	8. เทศบาลนครสงขลา (ต่อ)	- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ	-	บ่อยาง
- พิพิธภัณฑ์รามะรงค์		-	บ่อยาง	เมืองสงขลา
- กำแพงเมืองสงขลา		-	บ่อยาง	เมืองสงขลา
- บ่อน้ำปากน้ำแหลมทราย		-	บ่อยาง	เมืองสงขลา
- ย่านเมืองเก่า		-	บ่อยาง	เมืองสงขลา
- ศาลหลักเมืองสงขลา		-	บ่อยาง	เมืองสงขลา
- ตำหนักเขาน้อย		-	บ่อยาง	เมืองสงขลา
- เจดีย์พระบรมธาตุ วัดชัยมงคล		-	บ่อยาง	เมืองสงขลา
- สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำสงขลา		-	บ่อยาง	เมืองสงขลา
9. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทอม	- วัดคูเต่า	3	แม่ทอม	บางกล่ำ
10. องค์การบริหารส่วนตำบลควนรู	- วัดไทรใหญ่	5	ควนรู	รัตภูมิ
11. องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ	- น้ำตกบริพัตร	10	เขาพระ	รัตภูมิ
	- ถ้ำศรีเกษร	4	เขาพระ	รัตภูมิ
	- น้ำตกโตนหมากลิ้ง	8	เขาพระ	รัตภูมิ
	- น้ำตกราชินี 7 ชั้น	5	เขาพระ	รัตภูมิ
	- สวนรุกชาติถ้ำเขาน้อย	10	เขาพระ	รัตภูมิ

อบต. / เทศบาล	แหล่งท่องเที่ยว	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
12. องค์การบริหารส่วนตำบล นาหม่อม	- วัดป่าอสุภาราม	7	นาหม่อม	นาหม่อม
	- วัดกุเขาล้อม	4	นาหม่อม	นาหม่อม
	- วัดนาหม่อม	9	นาหม่อม	นาหม่อม
13. องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขมิ้น	- สนามชนโคอำเภอ นาหม่อม	6	ทุ่งขมิ้น	นาหม่อม
	- เขื่อนแควน้อยเก่า	4	ทุ่งขมิ้น	นาหม่อม
	- โรงเรียนชีวภาพ	2	ทุ่งขมิ้น	นาหม่อม
	- ดอกไม้จันทร์	7	ทุ่งขมิ้น	นาหม่อม
14. องค์การบริหารส่วนตำบล คลองหรีง	- น้ำตกโตนลาด	1	คลองหรีง	นาหม่อม
	- เจดีย์ควนโยง	2	คลองหรีง	นาหม่อม
15. องค์การบริหารส่วนตำบลพิจิตร	- แอ่งน้ำวังทวด	1	พิจิตร	นาหม่อม
	- ชุมช้ศถานควนสัมหรุน	3	พิจิตร	นาหม่อม
16. องค์การบริหารส่วนตำบล ท่าชะมวง	- น้ำตกโตนปลิว	7	ท่าชะมวง	รัตภูมิ
	- น้ำตกโตนสูงไข่	7	ท่าชะมวง	รัตภูมิ
	- น้ำตกโตนไม้ปีก – คลองกรอย ใหญ่	15	ท่าชะมวง	รัตภูมิ
	- ตุ่มไก่อ – แข่งไม้ไผ่	3	ท่าชะมวง	รัตภูมิ
	- น้ำลูข้าวยา	7	ท่าชะมวง	รัตภูมิ
	- มโนราห์	6	ท่าชะมวง	รัตภูมิ
	-			
17. เทศบาลตำบลควนเนียง	- รูปหล่อองค์พระฤาษี ณ ลาน วัฒนธรรม	2	ควนเนียง	ควนเนียง
18. องค์การบริหารส่วนตำบลควนโส	- วัดควนโส	3	ควนโส	ควนเนียง
	- ป่าเสม็ด	5	ควนโส	ควนเนียง
19. องค์การบริหารส่วนตำบลรัตภูมิ	- ชายหาดปากบางภูมิ	3	รัตภูมิ	ควนเนียง
	- วัดคงคามณี	3	รัตภูมิ	ควนเนียง
	- ป่าชายเลนหาดบ่อ	12	รัตภูมิ	ควนเนียง
	- ป่าชายเลนบ้านอ่าวทึง	4	รัตภูมิ	ควนเนียง
20. องค์การบริหารส่วนตำบลบาง เหรียง	- วัดป่าก้นคพงษ์	8	บางเหรียง	ควนเนียง
	- แปลงผักปลอดภ้ยจากสารพิษ	3,4,5	บางเหรียง	ควนเนียง
21. เทศบาลตำบลมะกอกเหนือ	- พระพุทธบาทจำลอง	1	มะกอกเหนือ	ควนขนุน
	- อาหารขาหมูปากคลอง	1	มะกอกเหนือ	ควนขนุน

อบต. / เทศบาล	แหล่งท่องเที่ยว	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
22. เทศบาลเมืองพัทลุง	- หาดแสนสุขลำปำ - พระพุทธนิรโรคันตรายชัยวัฒน์จตุรทิศ - อนุสาวรีย์พระยา (ช่วย) ทุกขราษฎร์ - สำนักวิปัสสนาวังสันติบรรพต - วัดคูหาสวรรค์ - วัดภูผากิษุข - ถ้ำมาลัยเทพนิมิต - เขาอกทะลุ - วัดวัง - วัดเก่า - วัดใหม่		คูหาสวรรค์ คูหาสวรรค์ คูหาสวรรค์ คูหาสวรรค์ คูหาสวรรค์ คูหาสวรรค์ คูหาสวรรค์ คูหาสวรรค์	เมืองพัทลุง เมืองพัทลุง เมืองพัทลุง เมืองพัทลุง เมืองพัทลุง เมืองพัทลุง เมืองพัทลุง เมืองพัทลุง
23. องค์การบริหารส่วนตำบลคลองเฉลิม	- น้ำตกไพรวัลย์ - น้ำตกมโนราห์ - เขาเจ็ดยอด - น้ำตกโดนน้ำน้อย - บ่อน้ำร้อนโหล๊ะจิงกระ - ถ้ำอัญมณี - อ่างเก็บน้ำโคกไทร - ถ้ำคันไอ้เต๋อ - ถ้ำพรหมจันทร์ - บ่อน้ำร้อนโคกไทร	13 11 1,5,9 1 9 8 1 14 12 1	คลองเฉลิม คลองเฉลิม คลองเฉลิม คลองเฉลิม คลองเฉลิม คลองเฉลิม คลองเฉลิม คลองเฉลิม คลองเฉลิม คลองเฉลิม	กงหรา กงหรา กงหรา กงหรา กงหรา กงหรา กงหรา กงหรา กงหรา กงหรา
24. องค์การบริหารส่วนตำบลเขาเจ็ยก	- วัดเขาเจ็ยก - สถาบันการเงินชุมชนและร้านสินค้า OTOP - เค้าสื่อกัญญารัตน์ - ฐานมะพร้าวรวงแดน - มะม่วงหิมพานต์ - เครื่องแกง - สมจิตรศิลป์	6 7 8 9 9 9 6	เขาเจ็ยก เขาเจ็ยก เขาเจ็ยก เขาเจ็ยก เขาเจ็ยก เขาเจ็ยก เขาเจ็ยก	เมืองพัทลุง เมืองพัทลุง เมืองพัทลุง เมืองพัทลุง เมืองพัทลุง เมืองพัทลุง เมืองพัทลุง
25. องค์การบริหารส่วนตำบลกงหรา	- น้ำตกโดนแพรทอง - ถ้ำในวัง	3 6	กงหรา กงหรา	กงหรา กงหรา
26. องค์การบริหารส่วนตำบลพนางดุง	- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย - สะพานปากประ - หัวป่า	2 13	พนางดุง พนางดุง	ควนขนุน ควนขนุน

อบต. / เทศบาล	แหล่งท่องเที่ยว	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
27. องค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่	- อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า	9	เขาปู่	ศรีบรรพต
	- น้ำตกเหวี่ยงทอง	1	เขาปู่	ศรีบรรพต
	- ถ้ำวัดเก่า	1	เขาปู่	ศรีบรรพต
	- ถ้ำรินเทพนิมิต (ถ้ำตาปู่)	11	เขาปู่	ศรีบรรพต
	- ถ้ำหลอด ถ้ำมิด ถ้ำสาย	2	เขาปู่	ศรีบรรพต
	- ถ้ำเพชร	9	เขาปู่	ศรีบรรพต
28. องค์การบริหารส่วนตำบลชุมพล	- น้ำตกฟ้าถล่ม	4	ชุมพล	ศรีนครินทร์
29. องค์การบริหารส่วนตำบลคลองเฉลิม	- น้ำตกไพรวัลย์	13	คลองเฉลิม	กงหรา
	- น้ำตกโตนน้ำน้อย	1	คลองเฉลิม	กงหรา
	- น้ำตกมโนราห์	11	คลองเฉลิม	กงหรา
	- บ่อน้ำร้อน	9	คลองเฉลิม	กงหรา
	- เขาเจ็ดยอด	9,13	คลองเฉลิม	กงหรา
	- การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	1-14	คลองเฉลิม	กงหรา
	- ถ้ำอัญมณี (ถ้ำน้ำลอด)	8	คลองเฉลิม	กงหรา
	- น้ำตกหนานสูง	2	คลองเฉลิม	กงหรา
	- น้ำตกนกกร้า	1	คลองเฉลิม	กงหรา
	- น้ำตกวังค้อ	4	คลองเฉลิม	กงหรา
30. เทศบาลตำบลเขาชัยสน	- ถ้ำน้ำร้อน ธารน้ำเย็น	3	เขาชัยสน	เขาชัยสน
	- เลี้ยวปลาในกระซัง	3	เขาชัยสน	เขาชัยสน
	- พระธาตุเจดีย์วัดเขียนบางแก้ว		เขาชัยสน	เขาชัยสน
31. องค์การบริหารส่วนตำบลชัยบุรี	- อุทยานเมืองเก่าชัยบุรี	1	ชัยบุรี	เมือง
	- ถ้ำพระนอน	1	ชัยบุรี	เมือง
	- เจดีย์วัดเขา	1	ชัยบุรี	เมือง
	- พระเลื้อเมือง แทนท่านขอ	1	ชัยบุรี	เมือง
	- ถ้ำน้ำเขาเมือง	1	ชัยบุรี	เมือง
	- หัตถกรรมกะลาชัยบุรี	1	ชัยบุรี	เมือง
	- ขนมหัษบุรี	6,8	ชัยบุรี	เมือง
	- จักสานชัยบุรี เสื่อกระจูด	1,7	ชัยบุรี	เมือง
	- ข้าวซ้อมมือ	10	ชัยบุรี	เมือง
	- ข้าวหลาม	11	ชัยบุรี	เมือง

จากตาราง 3 พบว่า แหล่งท่องเที่ยวจำแนกตามเขตการปกครองพื้นที่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาล แต่ละแห่งมีการกระจายตัวอยู่ทั่วพื้นที่ โดยมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ แยกต่างกันอย่างชัดเจน ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะภูมิประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมในพื้นที่รับผิดชอบ และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ได้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้เกิดความน่าสนใจเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างพื้นที่ให้เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบ โดยได้มีการพัฒนาตามเขตพื้นที่การปกครอง การจำแนกลักษณะตามการกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ

การกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยวตามเขตพื้นที่การปกครองในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก สามารถจำแนกออกเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ได้ ดังนี้

2.1 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จำนวน 63 แห่ง ได้แก่ ป่าชายเลนเกาะยอ, หาดทรายเทียมคลองวง, พรุล้อมช้าง, เขาวังชิง, น้ำตกโตนงาช้าง, น้ำตกโตนเรือ, เส้นทางเดินป่า, อ่างเก็บน้ำสิริกิติ์, หาดสมิหลา, เกาะหนู - เกาะแมว, เขาน้อย - สวนเสรี, เขาตังกวน, แหลมสนอ่อน, น้ำตกบริพัตร, ถ้ำศรีเกษตร, น้ำตกโตนหมากลิ้ง, น้ำตกราชินี 7 ชั้น, สวนรุกชาติถ้ำเขาน้อย, น้ำตกโตนลาด, อ่างน้ำวังทวด, น้ำตกโตนปลิว, น้ำตกโตนสูงไข่, น้ำตกโตนไม้ปีก - คลองกรวยใหญ่, ป่าเสม็ดควนโส, ชายหาดปากบางภูมิ, ป่าชายเลนหาดบ่อ, ป่าชายเลนบ้านอ่าวทิง, หาดแสนสุขลำปำ, ถ้ำมาลัยเทพนิมิต, เขาอกทะลุ, น้ำตกไพรวัลย์, น้ำตกมโนราห์, เขาเจ็ดยอด น้ำตกโตนน้ำน้อย, บ่อน้ำร้อนโหล๊ะจังกระ, ถ้ำอัญมณี, อ่างเก็บน้ำโคกไทร, ถ้ำตันไธ้เตือ, ถ้ำพรหมจันทร์, บ่อน้ำร้อนโคกไทร, น้ำตกโตนแพรทอง, ถ้ำในวัง, อุทยานนกน้ำทะเลน้อย, อุทยานแห่งชาติเขาปู่ - เขาย่า, น้ำตกเหรียญทอง, ถ้ำวัดเก่า, ถ้ำรินเทพนิมิต (ถ้ำตาปู่) , ถ้ำลอด, ถ้ำมิด, ถ้ำสาย, ถ้ำเพชร, น้ำตกฟ้าถัน, น้ำตกไพรวัลย์, น้ำตกโตนน้ำน้อย, น้ำตกมโนราห์, บ่อน้ำร้อน, เขาเจ็ดยอด, ถ้ำอัญมณี (ถ้ำน้ำลอด), น้ำตกหนานสูง, น้ำตกนกกร้า, น้ำตกวังตอ, ถ้ำน้ำร้อน, ธารน้ำเย็น, ถ้ำพระนอนและถ้ำน้ำเขาเมือง

2.2 แหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม จำนวน 55 แห่ง ได้แก่ สถาบันทักษิณคดีศึกษา, วัดท้ายยอ, สำนักสงฆ์เขาภูฎิ, วัดแหลมพ้อ, วัดโคกเปี้ยว, ศาลเจ้าไต่ก้ง, เรือนไทยโบราณ, วิหารพระพุทธมหามงคลบพิตร, วัดคลองแห, วัดปลักค้ำ, วัดโคกเหรียญ, เจ็อกทอง, พระเจดีย์หลวง, สถานีรถไฟเขตังกวน, แก้วแสง, ประติมากรรมกับสิ่งแวดล้อม, ประติมากรรมพญานาคพันน้ำ, วัดมณีนิมิตวาฬารวิหาร, พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ, พิพิธภัณฑ์รามณรงค์, กำแพงเมืองสงขลา, ป้อมปืนปากน้ำแหลมทราย, ย่านเมืองเก่า, ศาลหลักเมืองสงขลา, ตำนานเขาน้อย, เจดีย์พระบรมธาตุวัดชัยมงคล, สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำสงขลา, วัดภูเต่า, วัดไพรใหญ่, วัดปากอสุวรรณาราม, วัดภูเขาล้อม, วัดนาหม่อม, เขมืองแร่คิงเก่า, เจดีย์ควนโยง, รูดงค์สถานควนสัหมรูน, มโนราห์ท่าชะมวง, รูปหล่อองค์พระฤๅมิ ๓ ลานวัฒนธรรม, วัดควนโส, วัดคงคาดี, วัดป่าก้นตพงษ์, พระพุทธบาทจำลอง, พระพุทธรูปโรคันตรายชัยวัฒน์จตุรทิศ, อนุสาวรีย์พระยาช่วยทุกขราษฎร์, สำนักวิปัสสนาวิงสันติบรรพต, วัดคูหาสวรรค์, วัดภูภาภูมิข, วัดวัง,

วังเก่า – วังใหม่, วัดเขาเจ็ยก, สมจิตร์ศิลป์, สะพานปากประ – หัวป่า, พระธาตุเจดีย์วัดเจ็ยนบางแก้ว, อุทยานเมืองเก่าเขาสัจบุรี, เจดีย์วัดเขาและพระเสื่อเมืองแทนท่านยอ

2.3 แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร จำนวน 8 แห่ง ได้แก่ สวนสมรมเกาะขอ, ฟาร์มเลี้ยงปลา กะพงขาวในกระชังเกาะขอ, กลุ่มเลี้ยงปลาในกระชังพังลา, ฟาร์มตัวอย่างเกษตร โคกม่วง, โรงปุ๋ยชีวภาพ ทำขมิ้น, แปลงผักปลอดภัยจากสารพิษบางเหริยง, การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและเลี้ยงปลาในกระชังเขาสัจสน

2.4 แหล่งท่องเที่ยวทางด้านสินค้าชุมชนหรือหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จำนวน 19 แห่ง ได้แก่ กลุ่มทอผ้า, กลุ่มตีมีด, ตลาดนัดคลองแงะ, หมู่บ้านหัตถกรรมกรงนกหนองทราย, กลุ่มดอกไม้จันทร์, สุ่มไก่อ – แขงไม้ไผ่, น้ำบูดูข้าวยา, อาหารขามูปากคลอง, สถาบันการเงินชุมชนและร้านสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน, เต้าส้อถั่วดำ, รันมะพร้าวขงแดน, มะม่วงหิมพาน, เครื่องแกง, หัตถกรรมกะลามะพร้าว สัจบุรี, ขนมหัจบุรี, จักสานสัจบุรี, เสื่อกระจูดข้าวซ้อมมือและข้าวหลาม

2.5 แหล่งท่องเที่ยวเชิงประเพณี จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ ประเพณีแข่งเรือยาว, แข่งขันวิ่งมินิมาราธอน, แข่งขันจักรยานเสือภูเขา, งานเทศกาล, งานว่างประเพณีคลองแหและสนามชนโคอำเภอ นามหม่อม

ผลการจำแนกแหล่งท่องเที่ยวตามเขตพื้นที่การปกครองท้องถิ่นจำนวน 31 แห่ง รอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีจำนวน 63 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมมีจำนวน 55 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนจำนวน 19 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวการเกษตรมีจำนวน 8 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประเพณี มีจำนวน 6 แห่ง

3. การเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวและเสริมความรู้การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

การเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวและเสริมความรู้การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนได้มีการจัดประชุมสัมมนาเพื่อสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และคุณลักษณะของการเป็นมัคคุเทศก์ที่ดีในท้องถิ่นตนเองกำหนด

จัดประชุมสัมมนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเรื่อง “บทบาทและหน้าที่ บุคลิกลักษณะและคุณสมบัติที่ดีของมัคคุเทศก์” ณ ห้องประชุม 13315 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ มีผู้เข้าร่วมการอบรมเป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนจากแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นต่างๆ ตามเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก โดยมีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 57 คน มาจากจังหวัดสงขลา จังหวัดพัทลุง จังหวัดตรัง จังหวัดสตูลและจังหวัดนครศรีธรรมราช

การประชุมสัมมนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อเสริมสร้างความรู้ด้านมัคคุเทศก์มีวิทยากรชื่อนายกุล สุนทรวิจิตร ดำรงตำแหน่งนายกสมาคมวิชาชีพมัคคุเทศก์จังหวัดสงขลาเป็นวิทยากรบรรยายเรื่อง “บทบาทหน้าที่ของมัคคุเทศก์ในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน” ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับความรู้จากการบรรยายเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ได้แก่ บทบาทหน้าที่ของมัคคุเทศก์ คุณสมบัติและองค์ประกอบของมัคคุเทศก์ที่ดี วิธีเตรียมตัวของมัคคุเทศก์ก่อนการปฏิบัติงาน โดยให้เน้นการศึกษาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

ก่อนการปฏิบัติงาน เทคนิคและความสามารถในการนำเที่ยวของมัคคุเทศก์ การบริการที่ไม่เหมาะสมของมัคคุเทศก์ จรรยาบรรณของวิชาชีพมัคคุเทศก์และการบริการที่ประสบความสำเร็จเมื่อเสร็จสิ้นการบรรยายจึงมีการแลกเปลี่ยนความรู้ซักถามวิทยากรเกี่ยวกับบทบาทมัคคุเทศก์เพื่อนำมาปรับใช้ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของแต่ละชุมชน

การเสริมสร้างความรู้จากวิทยากรชื่อนายปรัชญากรณ์ ไชยคช ปฏิบัติงานมาจากสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคใต้ เขต 1 สงขลา บรรยายเรื่อง “บุคลิกลักษณะและคุณสมบัติที่ดีของมัคคุเทศก์” ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับความรู้การบรรยายเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ได้แก่ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เสริมวิถีการท่องเที่ยว ปัจจัยสำคัญของการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การบริการ ข้อควรปฏิบัติในการให้บริการ เมื่อเสร็จสิ้นการบรรยายผู้เข้าร่วมประชุมได้ซักถามและแลกเปลี่ยนความคิดกับวิทยากรเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะและคุณสมบัติที่ดีของมัคคุเทศก์ในพื้นที่ท่องเที่ยวแต่ละชุมชน

การเสริมสร้างประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมประชุม โดยการศึกษาภาคสนามร่วมกันกับวิทยากรที่แลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชนท่องเที่ยวเกาะยอ จังหวัดสงขลา เข้ารับฟังเรื่องการจัดการชุมชนดีเด่นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ มีการตอบข้อซักถามจากผู้เข้าร่วมประชุมในด้านการจัดการชมรมท่องเที่ยวในพื้นที่ของผู้เข้าร่วมอบรมแต่ละชุมชน แล้วจึงเยี่ยมชมผลิตภัณฑ์ชุมชน การดำเนินงานในกลุ่มอุตสาหกรรมผ้าทอเกาะยอ ชมการสาธิตทอผ้าด้วยมือและเครื่องจักร การดำเนินการจัดการทำสวนสมรม และการเลี้ยงปลากระพงในกระชัง

ผู้เข้าร่วมประชุมได้หารือแนวทางการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อจัดการประสานงานให้แต่ละชุมชนท่องเที่ยวได้มีศูนย์กลางการประสานงาน เป็นมหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อจัดประสานงานให้แต่ละชุมชนท่องเที่ยวได้จัดกิจกรรมรองรับการท่องเที่ยวของเครือข่ายตาม โปรแกรมของแต่ละชุมชนให้มีการแลกเปลี่ยนการท่องเที่ยวกันเองและรองรับนักท่องเที่ยวจากบุคคลทั่วไป



ภาพแสดงการบรรยายเพื่อเสริมสร้างความรู้ บทบาทหน้าที่ของนักศุเทศก์

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนและโปรแกรมท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อจำแนกแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ของชุมชน และการเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวและเสริมความรู้การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ที่มีวิธีดำเนินการ เลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีการดำเนินการ โดยชุมชนแบบเจาะจงจำนวน 17 แหล่ง เพื่อเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์และกำหนดตำแหน่งพิกัดบนแผนที่ และเก็บข้อมูลจากแบบสำรวจแหล่งท่องเที่ยว ในพื้นที่ของชุมชนจากเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 31 แห่ง มีการจัดประชุมเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อเสริมความรู้การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนและการศึกษาดูงานแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เพื่อการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนา การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนและการเสริมความรู้ภาคีรวมทั้งการจำแนกจำนวนแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ของชุมชนจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

สรุปผลการศึกษา

1. รูปแบบการจัดการแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนและโปรแกรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีผลสรุปดังนี้

1.1 การกระจายแหล่งท่องเที่ยวชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก ประกอบด้วย 2 จังหวัดดังนี้ จังหวัดสงขลาประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน 3 กลุ่มได้แก่ (1)ชุมชนประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยวถัก (2)ชุมชนท่องเที่ยวเกาะข่อยในอำเภอเมืองสงขลา และ (3)ชมรมท่องเที่ยวล่องแก่งลำศรีเกษรอยู่ในอำเภอรัตนภูมิ จังหวัดพัทลุงประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน 14 กลุ่มได้แก่ (1)ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตะโหมดในอำเภอตะโหมด (2)ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรควนขนุน กับ (3)ชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทะเลน้อยในอำเภอควนขนุน (4)ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกงหราในอำเภอกงหรา (5)ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบางแก้วในอำเภอบางแก้ว (6)ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรป่าพะยอมในอำเภอป่าพะยอม (7)ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรพัทลุงในอำเภอเมืองพัทลุง (8)ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรศรีบรรพตในอำเภศรีบรรพต (9)ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรป่าบอน (10)ชุมชนบริการการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเชิงอนุรักษ์ทุ่งนารีในอำเภอป่าบอน (11)ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรศรีนครินทร์ในอำเภศรีนครินทร์ (12)ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเขาชัยสนในอำเภอเขาชัยสน (13)ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปากพะยูนในอำเภอปากพะยูนและ (14)กลุ่มภูผาสองทะเลในอำเภอกงหรา

1.2 การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุง เป็นรูปแบบในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนให้สัมพันธ์กับทรัพยากรภายในชุมชน เพื่อให้สมาชิกของชุมชน ได้นำรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวของตนเอง มีกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนทั้งหมด 17 ชุมชนสรุปได้ดังนี้

1.2.1 ชุมชนท่องเที่ยวเกาะขอมมีโปรแกรมท่องเที่ยว 1 วัน ล่องเรือชมวัด ชมสวนสมรม ชมกลุ่มทอผ้า การเลี้ยงปลาในทะเลสาบและนักท่องเที่ยวสามารถเลือกได้ 3 แหล่ง จาก 8 แหล่งที่สนใจจากโปรแกรมท่องเที่ยว

1.2.2 ชมรมประมงพื้นบ้าน มีโปรแกรมท่องเที่ยว 5 โปรแกรมเพื่อการท่องเที่ยวทะเลสาบสงขลา เกาะหนู เกาะแมว เกาะสี่ เกาะห้า บริการจัดประชุมสัมมนาบนเรือประมงพื้นบ้าน

1.2.3 ชมรมท่องเที่ยวล่องแก่ง ถ้ำศรีเกสร มีโปรแกรมการท่องเที่ยว 2 โปรแกรมจัดที่พักโฮมสเตย์ มีกิจกรรมล่องแก่ง ชมถ้ำศรีเกสร ชมน้ำตกและวิถีเศรษฐกิจพอเพียง

1.2.4 ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตะโหนด มีโปรแกรมการท่องเที่ยว เพื่อ พายเรือแคนู และคายัค ชมสวน ชมวังปลา การอนุรักษ์พีชน้ำ

1.2.5 ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรควนขนุน ไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาดูงาน

1.2.6 ชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทะเลน้อย มีโปรแกรมการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน และ 3 วัน 2 คืนเพื่อศึกษาเส้นทางวิถีชีวิตคนทะเลน้อย ล่องเรือชมวิถีชีวิตทางทะเล

1.2.7 ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรงหามีโปรแกรมท่องเที่ยว 2 โปรแกรมเพื่อศึกษาการผลิตผลไม้ในสวน ชมพืชผักปลอดสารพิษ ชมการทำผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ชมน้ำตกและถ้ำ

1.2.8 ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบางแก้วมีโปรแกรมท่องเที่ยวเพื่อศึกษาไร่นาสวนผสม ชมสวนป่า ไหว้พระที่วัดบางแก้วผดุงธรรม

1.2.9 ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรป่าพะยอมไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาดูงาน

1.2.10 ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรพัทลุงไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาดูงาน

1.2.11 ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรศรีบรรพต มีโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อชมสวนผลไม้ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ยังไม่มีการจัดการท่องเที่ยวเอง

1.2.12 ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรป่าบอนไม่มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แน่นอน เป็นการศึกษาดูงาน

1.2.13 ชมรมการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ทุ่งนารีมีโปรแกรมการท่องเที่ยว เชื้อน และ เดินป่า พัก โดย กางเต็นท์ หรือโฮมสเตย์ได้ กำลังเริ่มรวบรวมสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยว

1.2.14 ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรศรีนครินทร์มีโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อชมถ้ำ ชมวัดเก่าแก่ ชมสวนผลไม้ ชมน้ำตก เทียวสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และศูนย์เพาะเลี้ยงสัตว์ป่า แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่แน่นอน

1.2.15 ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเขาชัยสนมีโปรแกรมการท่องเที่ยว ถ้ำ การแช่น้ำร้อน มีการจัดการ โดยองค์การบริหารส่วนตำบล

1.2.16 ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปากพะยูนมีโปรแกรมการท่องเที่ยว ในทะเลสาบสงขลา โดยล่องเรือและชมเกาะสี่ เกาะห้า

1.2.17 กลุ่มภูผาสองทะเลมีโปรแกรมการท่องเที่ยวเดินป่าชมน้ำตก อาบน้ำแร่ ชมวิถีชีวิตชาวบ้าน มีที่พักโฮมสเตย์ มีการรวมตัวของสมาชิกในชุมชนท่องเที่ยว

2. การจำแนกแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ของชุมชนที่มีการกระจายตัวในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตก สามารถจำแนกออกเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ได้ ดังนี้

2.1 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จำนวน 63 แหล่ง ได้แก่ ป่าชายเลนเกาะยอ, หาดทรายเทียมคลองวง, พรุส้อมช้าง, เขาวังชิง, น้ำตกโดนงาช้าง, น้ำตกโดนเรือ, เส้นทางเดินป่าทุ่งคำเสา, อ่างเก็บน้ำสิริกิติ์, หาดสมิหลา, เกาะหนู – เกาะแมว, เขาน้อย – สวนเสรี, เขาดังกวน, แหลมสนอ่อน, น้ำตกบริพัตร, ถ้ำศรีเกษร, น้ำตกโดนหมากลิ้ง, น้ำตกราชินี 7 ชั้น, สวนรุกขชาติถ้ำเขาน้อย, น้ำตกโดนลาด, อ่างน้ำวังทวด, น้ำตกโดนปลิว, น้ำตกโดนลุงไข่, น้ำตกโดนไม้ปัก – คลองกรอยใหญ่, ป่าเสม็ดควนโศ, ชายหาดปากบางภูมิ, ป่าชายเลนหาดบ่อ, ป่าชายเลนบ้านอ่าวทึง, หาดแสนสุขลำป่า, ถ้ำมาลัยเทพนิมิต, เขาอกทะลุ, น้ำตกไพรวัลย์, น้ำตกมโนราห์, เขาเจ็ดยอด, น้ำตกโดนน้ำน้อย, บ่อน้ำร้อนโหล๊ะจังกระ, ถ้ำอัญมณี, อ่างเก็บน้ำโคกไทร, ถ้ำตันไธ้เคื้อ, ถ้ำพรหมจันทร์, บ่อน้ำร้อนโคกไทร, น้ำตกโดนแพรทอง, ถ้ำในวัง, อุทยานนกน้ำทะเลน้อย, อุทยานแห่งชาติเขาปู่ – เขาย่า, น้ำตกเหรียญทอง, ถ้ำวัดเก่า, ถ้ำรินเทพนิมิต (ถ้ำตาปู่), ถ้ำลอด(ถ้ำมีด/ถ้ำสาย) , ถ้ำเพชร, น้ำตกฟ้าล้าน, น้ำตกไพรวัลย์, น้ำตกโดนน้ำน้อย, น้ำตกมโนราห์, บ่อน้ำร้อน, เขาเจ็ดยอด, ถ้ำอัญมณี (ถ้ำน้ำลอด) , น้ำตกหนานสูง, น้ำตกนกกร้า, น้ำตกวังตอ, ถ้ำน้ำร้อน- ธารน้ำเย็น, ถ้ำพระนอน และถ้ำน้ำเขาเมือง

2.2 แหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม จำนวน 55 แหล่ง ได้แก่ สถาบันทักษิณคดีศึกษา, วัดท้ายขอ, สำนักสงฆ์เขาภู, วัดแหลมพ้อ, วัดโคกเปี้ยว, ศาลเจ้าไ้ท่ง, เรือนไทยโบราณ, วิหารพระพุทธมหายามงคลบพิตร, วัดคลองแห, วัดปลักค้ำ, วัดโคกเหรียญ, เจ็ททอง, พระเจดีย์หลวง, สถานีรถไฟเขาดังกวน, แก้วเส้ง, ประติมากรรมกับสิ่งแวดล้อม, ประติมากรรมพญานาคพันน้ำ,

วัดมณีนิมิตวาสารวิหาร, พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, พิพิธภัณฑชาวมะรังค์, กำแพงเมืองสงขลา, ป้อมปืนปากน้ำแหลมทราย, ย่านเมืองเก่า, ศาลหลักเมืองสงขลา, ดำหนักเขาน้อย, เจดีย์พระบรมธาตุวัดชัยมงคล, สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำสงขลา, วัดคูเต่า, วัดไทรใหญ่, วัดป่ากอสุวรรณาราม, วัดภูเขาล้อม, วัดนาหม่อม, เขมืองแร่ติบุกเก่า, เจดีย์ควนโยง, ชูวงศ์สถานควนสัมทรูน, มโนราห์ท่าชะมวง, รูปหล่อองค์พระฤๅษี ณ ลานวัฒนธรรม, วัดควนโส, วัดคงคาวิ, วัดป่ากันตพงษ์, พระพุทธรบาทจำลอง, พระพุทธรนิโรคินทรายชัยวัฒน์จตุรทิศ, อนุสาวรีย์พระยาช่วยทุกขราษฎร์, สำนักวิปัสสนาวิงสันติบรรพต, วัดคูหาสวรรค์, วัดกุฎาภิมุข, วัดวัง, วัดเจ้าเมือง, วัดเขาเจ็ยก, สมจิตรศิลป์, สะพานปากประ – หัวป่า, พระธาตุเจดีย์วัดเขียนบางแก้ว, อุทยานเมืองเก่าเขาชัยบุรี, เจดีย์วัดเขาและพระเสื่อเมืองแทนท่านขอ

2.3 แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร จำนวน 8 แหล่ง ได้แก่ สวนสมรมเกาะขย, ฟาร์มเลี้ยงปลากระชังเกาะขย, กลุ่มเลี้ยงปลาในกระชังพังลา, ฟาร์มตัวอย่างเกษตรโคกม่วง, โรงปฎิชีวภาพทุ่งขมิ้น, แปลงผักปลอดภัยจากสารพิษบางเหรียญ, การท่องเที่ยวเชิงเกษตรคลองเฉลิมและเลี้ยงปลาในกระชังเขาชัยสน

2.4 แหล่งท่องเที่ยวทางด้านสินค้าชุมชนหรือหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จำนวน 19 แหล่ง ได้แก่ กลุ่มทอผ้า, กลุ่มตีมีด, ตลาดนัดคลองแงะ, หมู่บ้านหัตถกรรมกรงนกหนองทราย, กลุ่มดอกไม้จันทร์, สุ่มไก่-แข่งไม้ไผ่, น้ำบูดูข้าวข่า, อาหารขามูปากคลอง, สถาบันการเงินชุมชนและร้านสินค้า, เต้าส้ออัญญารัตน์, ฐันมะพร้าวรวงแคน, มะม่วงหิมพาน, เครื่องแกง, หัตถกรรมกะลาชัยบุรี, ขนมหชัยบุรี, จักสานชัยบุรี, เสื่อกระจูด, ข้าวซ้อมมือและข้าวหลาม

2.5 แหล่งท่องเที่ยวเชิงประเพณี จำนวน 6 แหล่ง ได้แก่ ประเพณีแข่งเรือยาว, แข่งขันวิ่งมินิมารารอน, แข่งขันจักรยานเสือภูเขา, งานเทศกาล, งานว่างประเพณีคลองแหและสนามชนโคอำเภอนาหม่อม

3. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวและเสริมความรู้การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตกและพื้นที่โดยรอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

3.1 จัดให้มีศูนย์ประสานงานเครือข่ายโดยนักวิจัยของสถาบันการศึกษาด้านการท่องเที่ยวเป็นผู้จัดกิจกรรมให้แต่ละชุมชนได้ประชุมร่วมกันและสมาชิกเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนหมุนเวียนจัดการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนตามโปรแกรมการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนรวมทั้งรองรับนักท่องเที่ยวทั่วไปด้วย

3.2 เครือข่ายบุคลากรการท่องเที่ยวชุมชนเข้ารับการอบรมได้รับความรู้ระดับดีมากด้านบทบาทหน้าที่ และบุคลิกลักษณะของมัคคุเทศก์ชุมชนรวมทั้งการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการศึกษาภาคสนามร่วมกับชุมชนท่องเที่ยวเกาะขยที่มีการจัดการท่องเที่ยวที่ดี

อภิปรายผลการศึกษา

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตกเป็นการศึกษารูปแบบการจัดการแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนและโปรแกรมท่องเที่ยวของชุมชน การจำแนกแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวและเสริมความรู้การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้สามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

1. การศึกษารูปแบบการจัดการแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนและโปรแกรมท่องเที่ยวของชุมชน

จากการศึกษารูปแบบการจัดการแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตกพบว่า การรวมกลุ่มจัดตั้งชมรมแหล่งท่องเที่ยวชุมชนส่วนใหญ่มีลักษณะการรวมกลุ่มแบบการรวมตัวกันของชาวบ้านที่อาศัยในพื้นที่ เนื่องจากชาวบ้านเห็นว่าในพื้นที่ชุมชนของตนเองมีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย และตอนนี้การท่องเที่ยวกำลังได้รับความนิยมและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือรัฐบาลเป็นอย่างมาก โดยมีผู้นำชุมชนเป็นผู้นำความคิด ในการริเริ่มก่อตั้งชมรมท่องเที่ยวขึ้นมาในชุมชนตนเอง อีกทั้งต้องการนำเสนอหรือประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ชุมชนตนเอง ทำให้ชาวบ้านมีแนวคิดที่จะรวมกลุ่มจัดตั้งชมรมเพื่อการท่องเที่ยวขึ้น

การรวมกลุ่มจัดตั้งชมรมเพื่อการท่องเที่ยวของชาวบ้านในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตกนั้น พบว่าการรวมกลุ่มของแต่ละชมรมจะเน้นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและเชิงภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากในท้องถิ่นส่วนใหญ่มีทุนชุมชนเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว แต่มีบางชุมชนยังขาดความพร้อมในด้านทุนชุมชนซึ่งจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งที่แตกต่างกัน ชุมชนในพื้นที่ใดมีความพร้อมด้านใดก็จะเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในด้านนั้น

รูปแบบการก่อตั้งชมรมจะเน้นตามสภาพทรัพยากรของชุมชน เช่น การท่องเที่ยวเน้นด้านการเกษตรเป็นหลัก โดยจะพบในพื้นที่จังหวัดพัทลุง เกือบทุกชมรมมีความตั้งใจที่จะเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวได้เข้ามาเยี่ยมชม แต่ก็ยังพบว่ายังมีหลายชมรม ยังไม่มีความพร้อมด้านการจัดการซึ่งแนวทางการดำเนินงานควรส่งเสริมให้มีความยั่งยืนของชุมชน

1. การจัดกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวโดยใช้วิถีชีวิตการประกอบอาชีพของชุมชนที่ดำเนินอยู่แล้ว เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยวและมีมัคคุเทศน์ท้องถิ่นเป็นผู้ให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว

2. การรวมตัวของกลุ่มสมาชิกชมรมเพื่อบริหารชมรมอย่างมีส่วนร่วมจะสามารถสร้างโปรแกรมท่องเที่ยว ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน บางชุมชนจะเน้นเรื่องการท่องเที่ยวเพื่อรับประทานอาหารพืชผักพื้นบ้านเพื่อสุขภาพ

3. การสร้างชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษาดูงานเฉพาะเรื่องบางชุมชนจะมีการสาธิตปลูกข้าวอินทรีย์ โดยมีกระบวนการผลิตจนได้ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ

4. การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการใช้เครื่องมือในการพัฒนาชุมชน ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตอบรับความสนใจของนักท่องเที่ยวที่มาเรียนรู้และการพัฒนาคน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เนื่องจากชุมชนเป็นเจ้าของ ชาวบ้านมีส่วนร่วมตัดสินใจรักษาสิ่งแวดล้อม เอกลักษณ์ วัฒนธรรมท้องถิ่น และยกระดับคุณภาพชีวิต

2. การจำแนกแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

การจำแนกแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตกในพื้นที่จังหวัดสงขลาและพัทลุงสามารถจำแนกออกได้ 5 แหล่ง ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร แหล่งท่องเที่ยวทางด้านหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประเพณี ซึ่งในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแต่ละแห่งมีแหล่งท่องเที่ยวแต่ละประเภทแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับต้นทุนชุมชนในพื้นที่นั้น ซึ่งการนำศักยภาพภายในชุมชนออกมาใช้อย่างเต็มที่จะมีองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นคอยให้การสนับสนุนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละประเภท แต่บางชุมชนก็มีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชาวบ้านในชุมชนเองก็สามารถสร้างความเข้มแข็งขึ้นภายในชุมชนได้

แหล่งท่องเที่ยวในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) แต่ละแห่งมีการกระจายตัวอยู่ทั่วพื้นที่ โดยมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ แยกต่างกันไป ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะภูมิประเทศที่มีความหลากหลายในพื้นที่รับผิดชอบ และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ได้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้เกิดความน่าสนใจเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างพื้นที่ให้เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบ โดยได้มีการพัฒนาตามการจำแนกลักษณะตามการกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ

การจำแนกแหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม ในชุมชนต่างๆ พบว่าบริเวณชุมชนที่ศึกษามีศักยภาพในการที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ โดยมีองค์ประกอบต่างๆ สนับสนุน คือ ด้านศักยภาพการเข้าถึง ด้านศักยภาพของแหล่งศิลปวัฒนธรรม ด้านอุปสงค์การท่องเที่ยวและด้านจินตภาพของแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งศิลปวัฒนธรรมนั้น ไม่สามารถพัฒนาทุกชุมชนได้พร้อมกัน โดยมีข้อจำกัดทางด้านงบประมาณและระยะเวลา

การดำเนินการด้านการท่องเที่ยวที่ผ่านมายังพบว่าแต่ละชุมชนมีปัญหาสำคัญ ซึ่งเป็นผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยด่วนที่คล้ายคลึงกัน แต่มีความละเอียดอ่อนที่แตกต่างกันออกไป เพราะแต่ละชุมชนต่างก็มีลักษณะเฉพาะทั้งในวิถีการดำเนินชีวิตและลักษณะทางสังคมที่ต่างกัน จากศักยภาพดังกล่าวถือเป็นจุดแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน แต่ควรมีการเพิ่มศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ได้แก่ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางวัฒนธรรมมาเป็นแกนหลักในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว การกระจายอำนาจการบริหารจัดการแก่ชุมชน และการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในฐานะเจ้าของวัฒนธรรม ความชัดเจนของนโยบายและแผน

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน การทบทวนศักยภาพขีดความสามารถและข้อจำกัดของการท่องเที่ยวของสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่ง การกำหนดมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว และการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละประเภทของแหล่งท่องเที่ยว

ในส่วนของกรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือการท่องเที่ยวชมสวนผลไม้ นั้นจะแตกต่างจากการท่องเที่ยวทั่วไป คือ จะมุ่งเน้นความสนใจไปยังกิจกรรมการเกษตรต่างๆ รวมถึงสภาพแวดล้อมทางการเกษตรเป็นหลัก โดยให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรในชุมชน สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งได้รับความเพลิดเพลินและการพักผ่อนไปในตัว อีกทั้งเกษตรกรในชุมชนยังจะมีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าทางการเกษตรรวมทั้งสินค้าแปรรูปทางการเกษตรอื่นๆ อีกด้วย ซึ่งเป็นผลจากการพัฒนาด้านการจำหน่ายแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ให้ได้ประเภทที่ชัดเจนต่อการจัดทำโปรแกรมนำเที่ยวในแต่ละชุมชน

นอกจากนั้นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแต่ละแห่งจะมีความสัมพันธ์กันในลักษณะของการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวการเกษตร ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนตนเองเพื่อเป็นทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยว ในการเลือกกิจกรรมที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยมีการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละประเภท

พื้นที่ของแต่ละชุมชนจะมีทรัพยากรการท่องเที่ยวหลากหลาย ด้านธรรมชาติ ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านเกษตร ด้านสินค้าชุมชน ด้านประเพณี ซึ่งจะได้รับการสนับสนุนการพัฒนาจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้สามารถเชื่อมโยงกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ไม่ควรจะแยกกันอย่างเด็ดขาด แม้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะมีความเข้มแข็งที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันเองภายในชุมชน หากได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ร่วมมือเข้ามามีบทบาทเสริมก็จะทำให้ขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมได้อย่างยั่งยืน โดยยึดหลักผลประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม รวมทั้งการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม คุณภาพกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้รับ และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยสร้างความสมดุลความต้องการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวกับขีดความสามารถของทรัพยากรที่รองรับ

3. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวและเสริมความรู้การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

จากการศึกษาพบว่า การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวและเสริมความรู้การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตกต้องการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยง เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์กันระหว่างชุมชน โดยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการนำทรัพยากรต้นทุนภายในชุมชนมาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ควบคู่ไปกับการส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจากการศึกษาชุมชนตัวอย่างในการประชุมอบรมบทบาทและ

หน้าที่ บุคลิกลักษณะและคุณสมบัติที่ดีของมักคุเทศก์ชุมชนพบว่ามีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามามีส่วนผลักดัน ในการเสริมสร้างศักยภาพด้านการนำทุนท้องถิ่นชุมชมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีมหาวิทยาลัยทักษิณเป็นหน่วยงานหลักในการเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนต่างๆ และให้การสนับสนุนด้านวิชาการแก่ชุมชน

ชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าควรจะมีเครือข่ายท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนต่างๆ เพื่อเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงองค์กรให้เกิดการติดต่อประสานงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ รวมทั้งการให้คำแนะนำ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การทำกิจกรรมร่วมกัน และการพัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อเสริมศักยภาพของชุมชนต่างๆ ให้เข้มแข็ง ทั้งชุมชนที่เข้มแข็งแล้วและยังไม่เข้มแข็ง ซึ่งเครือข่ายจะต้องเชื่อมโยงและติดต่อกันตลอดทั้งภายในและหน่วยงานภายนอก โดยควรแบ่งเครือข่ายตามฐานทรัพยากรที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ แล้วมี "องค์กรกลาง" เป็นตัวเชื่อมประสานให้เครือข่ายเดินไปอย่างมีทิศทาง เพื่อให้การบริหารจัดการชุมชนมีความยั่งยืนเกิดพลังในการขับเคลื่อนภายใต้ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีการติดต่อประสานงานเชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าแต่ละเครือข่ายจะมีความแตกต่างกันแต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนให้เข้มแข็ง ได้ประโยชน์ร่วมกันตามศักยภาพและโอกาสของชุมชน ด้วยแต่ละพื้นที่มีจุดเด่นจุดด้อยแตกต่างกัน การมีเครือข่ายจะทำให้รู้สึกมีความมั่นคงและเดินอย่างไม่โดดเดี่ยว

การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนในปัจจุบันเริ่มปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การทำกิจกรรมแบบพันธมิตรมากยิ่งขึ้น โดยรวมตัวเป็นเครือข่ายตามแบบกิจกรรมแต่ละประเภท หากเป็นกิจกรรมที่เกิดในชุมชนจะเป็นลักษณะของวัตถุประสงค์ที่ต้องการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน เช่น ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ให้เกิดขึ้นอย่างเข้มแข็งในชุมชน สามารถสร้างงานสร้างรายได้ และสืบทอดภูมิปัญญาที่มีค่าโดยการพัฒนาต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดขึ้นอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายในลักษณะการแลกเปลี่ยนที่นำเอาส่วนดีหรือจุดแข็งของแต่ละฝ่ายมาสนับสนุนกันและกัน จะช่วยให้เกิดการผนึกกำลังในลักษณะที่ได้ผลรวมมากกว่าเดิมเป็นพลังทวีคูณ ผลลัพธ์ได้จากการทำงานเป็นเครือข่ายจึงต้องคิดว่าผลลัพธ์ที่ต่างคนต่างทำแล้วนำมารวมกันอย่างแน่นอน สำหรับด้านแนวคิดวิสาหกิจชุมชนพบว่า ได้มีการริเริ่มแนวทางการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ภายในชุมชน ซึ่งอาศัยเครือข่ายการท่องเที่ยว การใช้เครือข่ายสามารถเป็นเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างกันได้ เพราะการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ หรือบทเรียนใหม่ๆ ที่ค้นพบด้วยการปฏิบัติจริงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้นของสมาชิกเครือข่าย อีกทั้งยังช่วยให้เกิดการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง ดังนั้นการสร้างเครือข่ายเพื่อก่อให้เกิดการพบปะกันจะทำให้สมาชิกสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นประโยชน์

ต่อการทำงานของเครือข่ายได้มากที่สุด อย่างไรก็ตามในการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนให้มาสู่เศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนนั้นจำเป็นต้องมีการรวมตัวเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

กลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวได้เรียนรู้ในการประเมินความพร้อมของชุมชน ตั้งแต่ด้านวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม โปรแกรมและกิจกรรม ที่พัก อาหารและโภชนาการ การเดินทาง มัคคุเทศก์ ชุมชน การจัดการและการประสานงาน การมีส่วนร่วม ผลิตภัณฑ์ชุมชน ข้อมูลข่าวสาร และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งทางกลุ่มเครือข่ายยังได้กำหนดยุทธศาสตร์ต่อไปในด้านของการพัฒนาคนในชุมชน การสร้างความรู้ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม การประชาสัมพันธ์และการตลาด และทางด้านนโยบาย ทั้งนี้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและชุมชน การสร้างการมีส่วนร่วม การสร้างการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว การสร้างความภูมิใจให้กับคนในชุมชน การสร้างและคงไว้ซึ่งอาชีพและวิถีชีวิตเดิม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยกลุ่มเครือข่ายได้คิดถึงประเด็นในการคัดเลือกบริษัทท่องเที่ยวที่เหมาะสม การสร้างระบบที่เป็นธรรมต่อชุมชน การจัดการและการกระจายรายได้สู่ชุมชน ช่องทางในการเพิ่มรายได้ และรวมถึงรูปแบบการทำการตลาดให้กับชุมชน นอกจากนี้กลุ่มเครือข่ายยังได้คิดถึงโครงการการสร้างเยาวชนรุ่นใหม่ เพื่อสานต่อการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนและความพร้อมของศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในการทำงานที่หน้าทีแทนแต่ละชุมชนในการติดต่อ ประสานงาน เผยแพร่ข้อมูลแต่ละชุมชนไปสู่กลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสม ตัวแทนจากแต่ละชุมชนรู้สึกมั่นใจในพลังของเครือข่าย ทำให้มีกำลังใจที่จะสร้างการพัฒนาให้เกิดขึ้นกับชุมชนของตนเองให้เข้มแข็งต่อไป

การเสริมความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชนต่างๆ เป็นเครือข่ายจะทำให้สมาชิกได้เรียนรู้แนวทางการบริหารจัดการชุมชนการท่องเที่ยวที่มีความเข้มแข็ง มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชน ดังเช่น แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนคีรีวง จังหวัด นครศรีธรรมราช มีแหล่งเรียนรู้สินค้าชุมชนจากการใช้ประโยชน์ของดินมังกุด ซึ่งการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดจากเครือข่าย จะทำให้มีการพัฒนาให้มีความยั่งยืนของแต่ละชุมชน บางชุมชนอาจจะประสบความสำเร็จรวดเร็ว แต่บางชุมชนยังต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจอีก จึงจำเป็นต้องมีเครือข่ายการท่องเที่ยวเพื่อเผยแพร่แนวคิด การศึกษาวิจัย และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัยในครั้งนี้

1. ปรับเปลี่ยนโปรแกรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับสถานที่ท่องเที่ยวและชุมชนให้มีความปลอดภัย
2. จัดทำคู่มือที่มีข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของชุมชนต่างๆ

3. ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นร่วมกับการท่องเที่ยว
4. ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นร่วมกับการท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวชุมชนต่างๆ
5. ชุมชนต้องมีความเข้มแข็งและเข้ามาจัดการดูแลทรัพยากรอย่างเป็นระบบ
6. กำหนดแผนการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนที่มีความต้องการจัดการท่องเที่ยวก่อนดำเนินการวิจัย เพื่อให้ชุมชน ได้มีความรู้ความเข้าใจต่อการจัดการท่องเที่ยวก่อนการดำเนินการ
2. ควรมีการประเมินมาตรฐานในการจัดการท่องเที่ยวในด้านอื่นๆ ด้วย



บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ.
กรุงเทพฯ : อีลชา
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2550). แนวทางการพัฒนาโฮมสเตย์. สืบค้นเมื่อ 30 กรกฎาคม 2550, จาก <http://www.homestaythai.org>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2550). เที่ยวเมืองไทยสไตล์โฮมสเตย์. สืบค้นเมื่อ 30 กรกฎาคม 2550, จาก <http://www.ecotrekthailand.com>
- เกสรี ลัดเลีย. (2549). การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางทะเลเพื่อส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวภาคใต้ : กรณีศึกษาทะเลสตูล-ทะเลตรัง. ยะลา : มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
- กรมทางหลวงชนบท. (2549). โครงการศึกษาความเหมาะสมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบบูรณาการ เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. สุราษฎร์ธานี : สำนักวิเคราะห์วิจัยและพัฒนา กรมทางหลวงชนบท
- กรมสิ่งแวดล้อม. (2550). ข้อกำหนดสำหรับการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม. สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2550, จาก <http://www.vironnet.in.th>
- จริญา แดงน้อย. (2550). การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมความรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน. สืบค้นเมื่อ 30 กรกฎาคม 2550, จาก <http://www.vijai.org>
- จำเนียร ชุณหโสภาค. (2549). การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนโดยการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2547). แรงจูงใจทางการท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2550, จาก <http://www.stou.ac.th>
- ชุกกิ้น อุณวิจิตร. (2548). ศักยภาพและความต้องการในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
- เขาวลิต สิทธิฤทธิ. (2545). การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมในตำบลกรุงชิง จังหวัดนครศรีธรรมราช. สืบค้นเมื่อ 30 กรกฎาคม 2550, จาก <http://www.vijai.org>
- ซัพพล ทรงสุนทรวงศ์. (2547). การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2550, จาก <http://www.stou.ac.th>
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2547). สทว.กับการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 30 กรกฎาคม 2550, จาก <http://www.trf.or.th>

- ธัญญา นวลละออง. (2547). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม จังหวัดปทุมธานี.
วิทยานิพนธ์ การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย สืบค้นเมื่อ 30 กรกฎาคม 2550, จาก <http://www.chula.ac.th>
- นืออน ศรีสมยง. (2547). ความร่วมมือของภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.
สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2550, จาก <http://www.stou.ac.th>
- นภคด ภาคพรต. (2547). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Management). สืบค้นเมื่อ
6 สิงหาคม 2550, จาก <http://www.stou.ac.th>
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ : เพรส แอนด์ ดีไซน์
- เบญจา จันทระและคณะ. (2549). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการ
บริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
- ประมาณ เทพสงเคราะห์ และคณะ. (2552). การสร้างฐานข้อมูลเพื่อประเมินศักยภาพแหล่ง
ท่องเที่ยวชุมชนและสนับสนุนระบบการตัดสินใจวางแผนการท่องเที่ยวในพื้นที่ 5 จังหวัด
ภาคใต้ : สงขลา นครศรีธรรมราช พัทลุง สตูล ตรัง. กรุงเทพฯ : สำนักกองทุนสนับสนุน
การวิจัย.
- พิมพ์ศิริ ชูศรี โฉม. (2549). การศึกษาบริบทชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาลตำบลกุมภวาปี
อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.
อุดรธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
- พัฒนา ราชวงศ์. (2542). การท่องเที่ยว (Tourism) ข้อพิจารณาเพื่อการวิจัยและวางแผนพัฒนา.
พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร
- พัชริน คำรงกิตติกุล. (2547). รากแก้วแห่งปัญญา : การจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน...ความเข้าใจ
อันดีต่อกัน ตอนที่ 1. สืบค้นเมื่อ 30 กรกฎาคม 2550, จาก <http://www.manager.co.th>
- พงนา สวนศรี. (2546). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism
Handbook). กรุงเทพฯ : โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2547). คู่มือการจำแนกเขตท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ : เท็กซ์
แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชัน
- เมธี ปิยะคุณ. (2547). การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว.
สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2550, จาก <http://www.stou.ac.th>.
- เมธี ปิยะคุณ. (2548). การบริหารจัดการสินค้า OTOP เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว.
สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2550, จาก <http://www.stou.ac.th>
- เมธี ปิยะคุณ. (2549). การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

- เมธี ปิยะคุณ. (2550). การบริหารจัดการสินค้า OTOP เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 30 กรกฎาคม 2550, จาก <http://www.stou.ac.th>
- ยศ สันตสมบัติ. (2542). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2550, จาก <http://www.seub.ksc.net>
- ยศ สันตสมบัติ และคณะ. (2544). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการจัดการทรัพยากร. เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์
- รติกา อังกูร. (2545). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- รติกา อังกูร และคณะ. (2549). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น. สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2550, จาก <http://www.tat.or.th>
- รุ่งทิพ ว่องปฏิการ. (2547). การมีส่วนร่วมของชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2550, จาก <http://www.stou.ac.th>
- รชพร จันทร์สว่าง. (2547). ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการการท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2550, จาก <http://www.stou.ac.th>
- รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2547). การจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน (Sustainable Community-based Tourism). สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2550, จาก <http://www.stou.ac.th>
- รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2547). กลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2550, จาก <http://www.stou.ac.th>
- รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2547). หลักการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2550, จาก <http://www.stou.ac.th>
- ละเอียด ศิลาน้อย. (2549). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน. สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2550, จาก <http://www.tat.or.th>
- วนิชย์ ไชยแสง. (2549). การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แหล่งมรดกโลกบ้านเชียง. อุดรธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
- วิญญู วีรยางกูร และคณะ. (2549). กลยุทธ์ด้านราคาของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่. ภูเก็ต : มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
- วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง และคณะ. (2549). เส้นทางท่องเที่ยวสถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- วิทิน อิงคพัฒนากุล. (2547). สิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2550, จาก <http://www.stou.ac.th>

- วีระศักดิ์ อนันตมงคล. (2545). เสริมสร้างความเข้มแข็งประชาคมตำบล เพื่อกำหนดมาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลตะโหมค อำเภอตะโหมค จังหวัดพิจิตร. สืบค้นเมื่อ 30 กรกฎาคม 2550, จาก <http://www.vijai.org>
- วรรณ ศิลปอาษา. (2547). การตลาดอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2550, จาก [http:// www.stou.ac.th](http://www.stou.ac.th)
- ศรีสมร คุณากรดินทร์ และคณะ. (2549). ศักยภาพและความพร้อมของร้านอาหารพื้นเมืองสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย. เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
- สิริวัฒนา ไจมา. (2549). เงื่อนไขความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์. ลำปาง : สำนักงานสิ่งแวดล้อม ภาค 2 จังหวัดลำปาง
- สุรัช บัญเจริญ. (2550). การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 30 กรกฎาคม 2550, จาก [http:// www.nsrui.ac.th](http://www.nsrui.ac.th)
- สุพิชช พรหมสิทธิ์. (2547). การจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Human Resources Management for Sustainable Tourism). สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2550, จาก [http:// www.stou.ac.th](http://www.stou.ac.th)
- อภิโชค เลขะกุล และกรรณา รักรัษวิณ. (2548). เส้นทางท่องเที่ยวแบบจับจ่ายสินค้าศิลปหัตถกรรม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- อุดร วงษ์ทับทิม. (2550). แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในกลุ่มแม่น้ำโขง. สืบค้นเมื่อ 30 กรกฎาคม 2550, จาก [http:// www.communitytourism.net](http://www.communitytourism.net)
- อุบลวรรณ ประดับสุข. (2549). การเรียนรู้และประสบการณ์เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากสกว.(ภาค). สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2550, จาก [http:// www.tat.or.th](http://www.tat.or.th)
- อัศวิน แสงพิกุล. (2550). การท่องเที่ยวเชิงเกษตร : เที่ยวสวนผลไม้ไทย. สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2550, จาก [http:// www.geocities.com](http://www.geocities.com)
- อร สีแพร. (2547). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2550, จาก [http:// www.stou.ac.th](http://www.stou.ac.th)

ภาคผนวก ก



แบบฟอร์มการเก็บข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชน

1. ชื่อชุมชนการท่องเที่ยว

.....

2. ที่อยู่ของชุมชนท่องเที่ยวหรือผู้ประกอบการ

.....

..... พิกัด

3. ประธานชุมชนท่องเที่ยวหรือบุคคลที่สามารถติดต่อได้

.....

เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ

4. ประวัติความเป็นมาของชุมชนและการก่อตั้งเป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

.....

.....

.....

5. จุดเด่นด้านการท่องเที่ยวเน้นด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

6. ภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติ

.....

.....

.....

7. ระบบสาธารณูปโภคและการบริการ

- | | | | |
|-------------------------------|-----------|-------------|--------|
| 7.1 ถนน | (1) ไม่ดี | (2) ปานกลาง | (3) ดี |
| 7.2 ไฟฟ้า | (1) ไม่ดี | (2) ปานกลาง | (3) ดี |
| 7.3 น้ำ | (1) ไม่ดี | (2) ปานกลาง | (3) ดี |
| 7.4 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว | (1) มี | (2) ไม่มี | |
| 7.5 ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว | (1) มี | (2) ไม่มี | |
| 7.6 ร้านขายของที่ระลึก | (1) มี | (2) ไม่มี | |

8. หน่วยงานสนับสนุนชุมชนการท่องเที่ยว

.....

.....

.....

9. โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน

.....

.....

.....

10. ชื่อแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนที่สำคัญพร้อมถ่ายภาพ

.....

.....

.....

11. การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน

.....

.....

.....

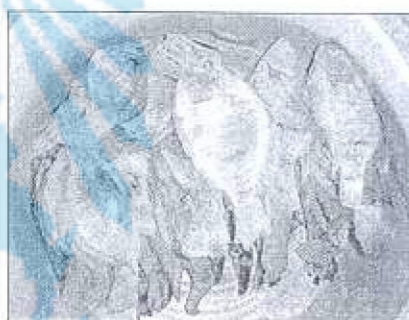
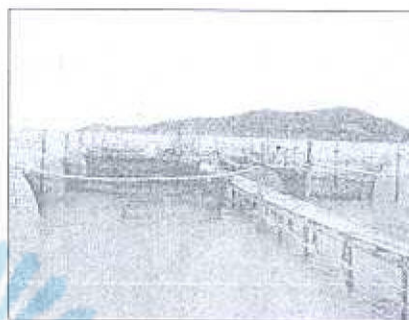
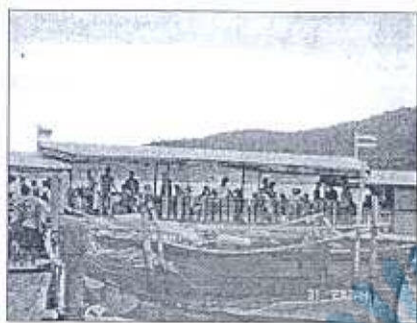


ภาคผนวก ข

ชุมชนประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยว



ชุมชนประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยว (ต่อ)

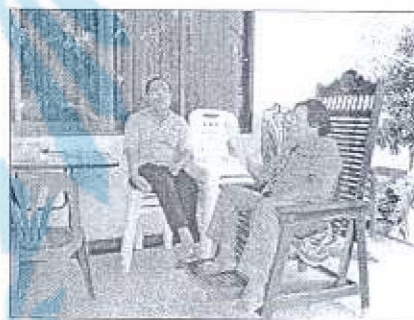


ตำบลเกาะขย อำเภอมือง จังหวัดสงขลา

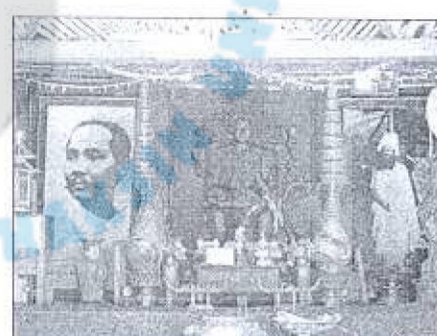
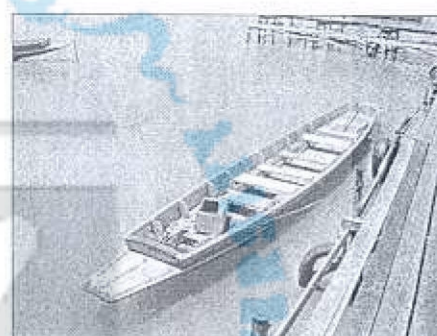
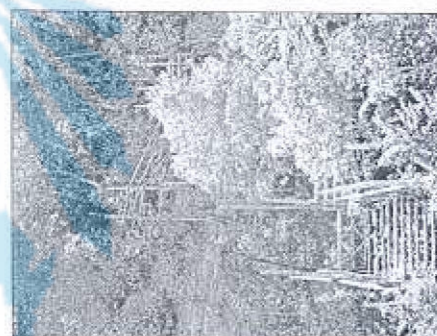


ศูนย์ทอผ้า THAKSIN

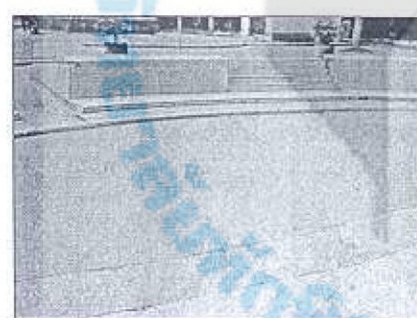
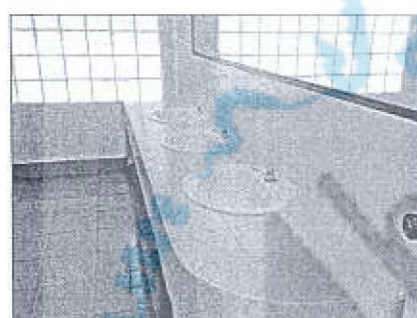
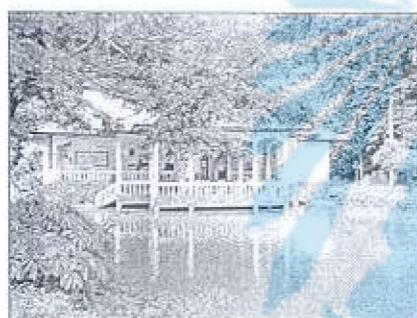
ตำบลเกาะขย อำเภอมือง จังหวัดสงขลา (ต่อ)



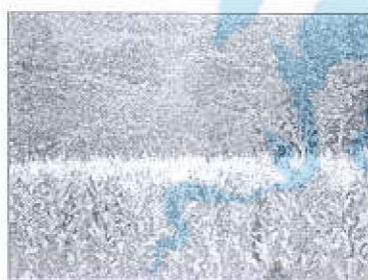
ตำบลเกาะหมาก อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง



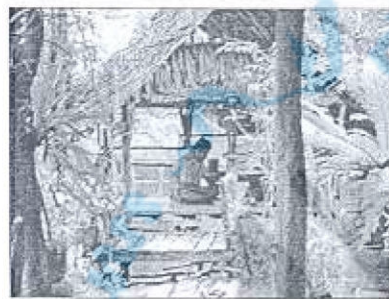
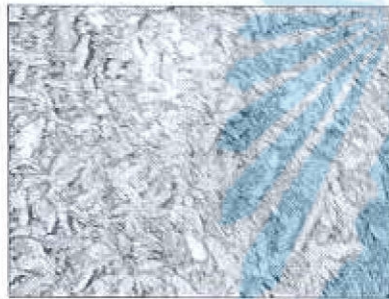
ตำบลเขายายสุม อําเภอเขายายสุม จังหวัดพิจิตร



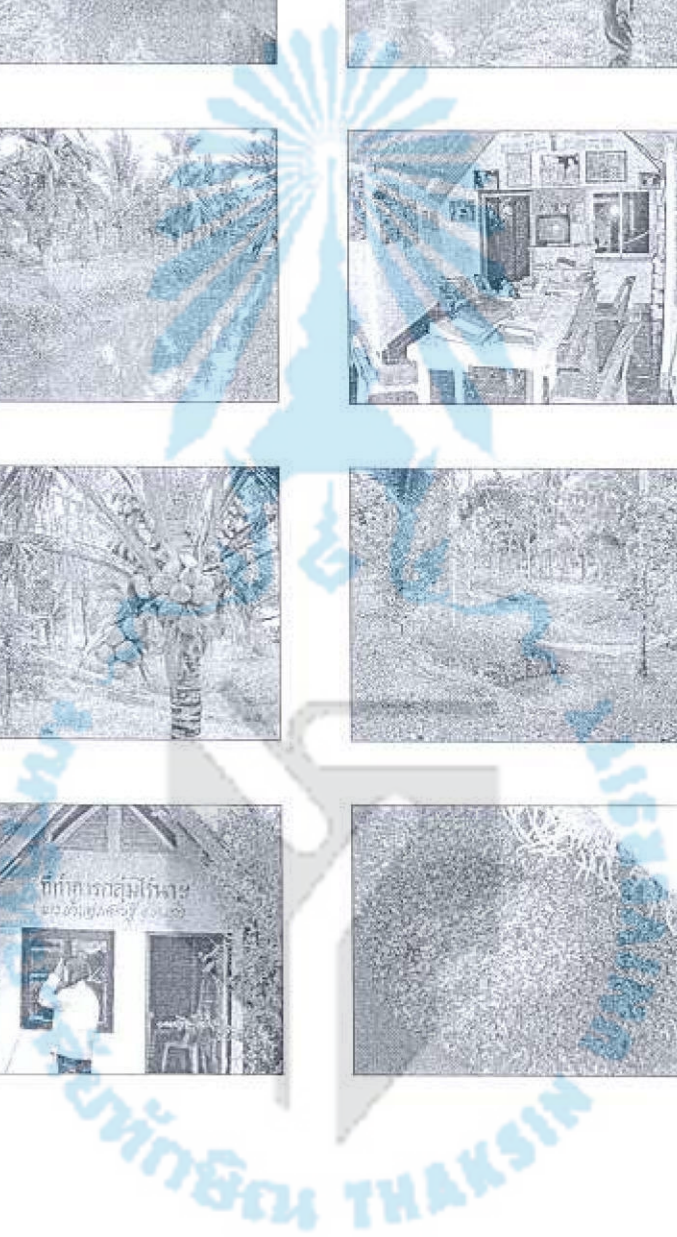
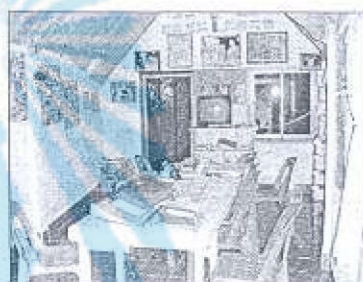
ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง



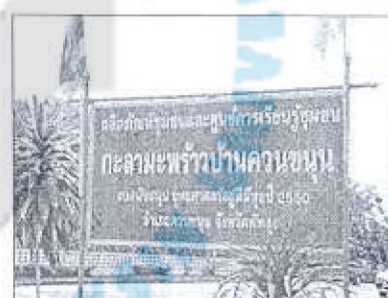
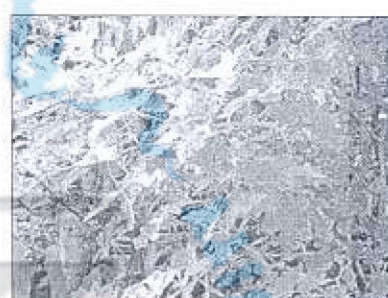
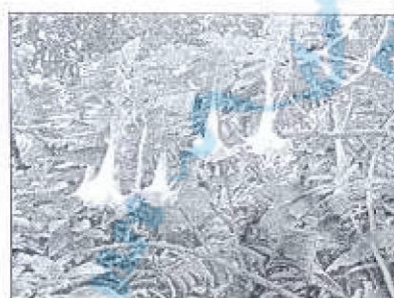
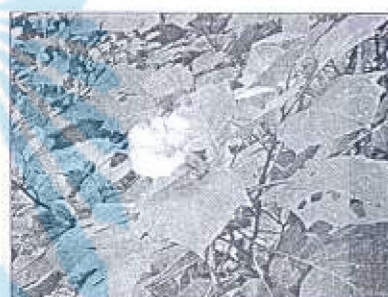
ตำบลคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง



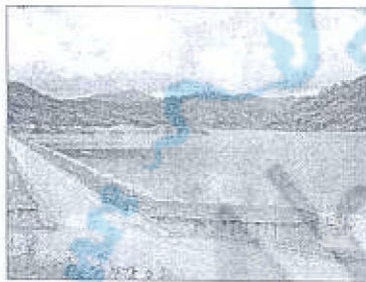
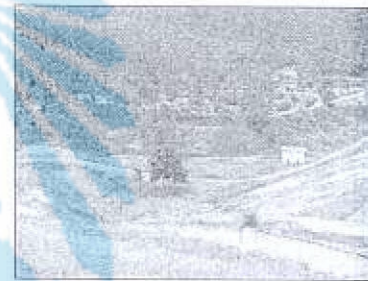
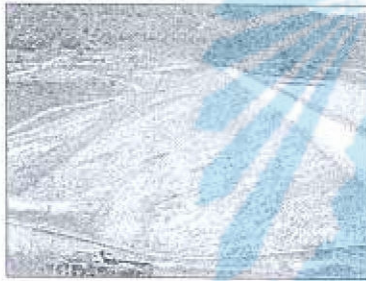
ตำบลโลกสัก อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง



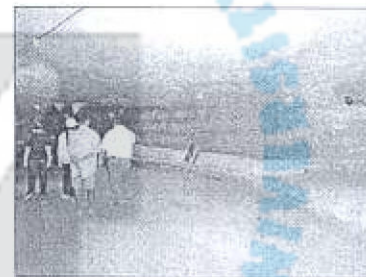
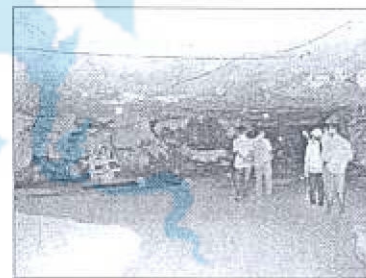
ตำบลดอนทราย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง



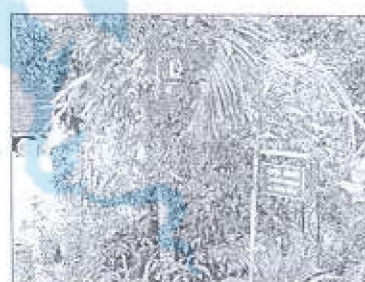
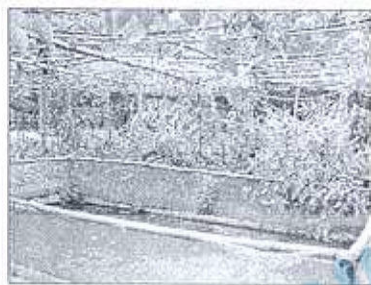
ตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง



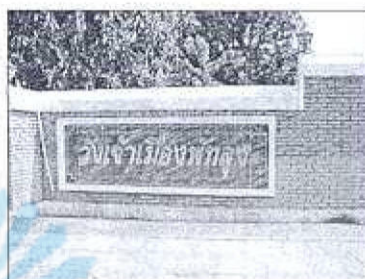
ตำบลบ้านนา อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง



ตำบลป่าบอน อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง



ตำบลลำปำ อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

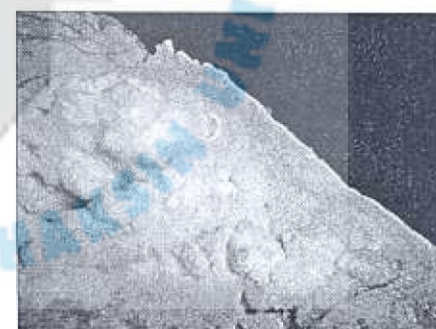
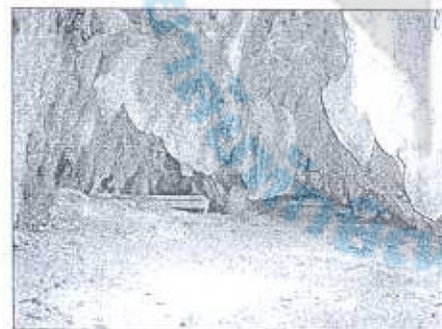
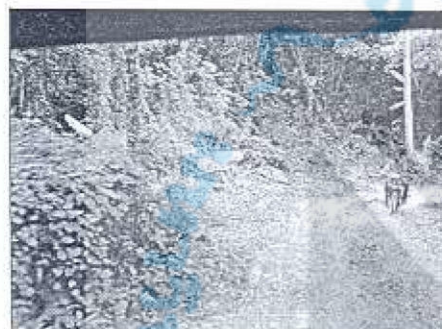


หมู่ที่ 2 ตำบลกองทราย อำเภอคลองทราย จังหวัดพัทลุง



มหาวิทยาลัยทักษิณ THAKSIN UNIVERSITY

หมู่ที่ 6 ตำบลกองทราย อำเภอคลองทราย จังหวัดพิจิตร



ตำบลป่าพะยอม อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง



ตำบลทะเลน้อย อําเภอกวนขุม จังหวัดพัทลุง

